

Mânevî Yolculuk

SEYR U  
SÜLÛK



Ali Ramazan DİNÇ

## Müellif Hakkında

1955 yılında *Yahyalı*'da doğdu. İlk öğrenimini *Yahyalı*'da, orta öğrenimini *Kayseri* İmam Hatip Lisesi'nde, yüksek öğrenimini ise Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde ikmal etti. Çocukluğundan itibaren mânevî bir atmosferde yetişti. Hâl ehli insanlar kendisinin rûhi eğitimiyle özellikle ilgilendiler. Onların deyimiyle, bir gül fidanı gibi îtinayla yetiştirildi.

Kendileri çok küçük yaşta iken, kâbiliyetini keşfeden merhum Mahmud Sami Ramazanoğlu Hazretleri (ks)'nin teveccühüne mazhar oldu.

Talebelik yıllarından itibaren Fıkıh, Hadis, Tefsir ilimlerini özel hocalardan aldı. Böylece zâhiri ilimlerde kendini yetiştirerek sağlam ölçülerle donandı. "Fıkıhsız bir tasavvufun dinde sapmalara" yol açabileceğine inanmış, bu sebeple bid'atsiz bir tasavvufu savunmuştur.

Tasavvufu, "Kulun vakt içinde, o vakte en uygun şeyle başbaşa olması..." şeklinde anlamış, günümüz insanlarına en uygun olan şeyin akîde eğitimi olduğunu belirtmiş, takvayı; imandan *İslam*'a, *İslam*'dan ihsana çıkış olarak tanımlamıştır. Kafalar arınmadıkça kalplerin durulmayacağını ifade etmiş, bu münasebetle de daima ilkeli bir çalışma sergilemiştir.

Zât-ı Âlîleri Türkiye'nin hemen her yerinde serî konferanslara katılmış olup bu sa'y u gayretini hâlen devam ettirmektedir.

Ayrıca inceleme ve araştırma amacıyla Avrupa ve Afrika ülkeleri ile Türk Cumhuriyetlerine giderek buralarda çeşitli konferans ve panellere iştirak etmiştir.

O'nun arzusu *İslam* toplumuna Yunus'un amaçladığı ölçülerde, "milimetrik" eğriliği bile bulunmayan insanlar yetiştirmektir. Kemâle Dâir Sohbetler, Kemâlat, Mânevî Yolculuğun Esasları, Yansımalar, Gönül Beytullahtır, Hakk'ı Seven Âşıklar isimli altı kitap çalışması daha bulunmaktadır.

Ali Ramazan Dinç Hoca Efendi'ye bu güzel gayretlerinden dolayı şükranlarımızı arz ederken, daha verimli çalışmalar için uzun ömürler vermesini Rabbimiz Teâlâ'dan niyaz ederiz.

## TAKDİM

“İşte bu benim sırat-ı müstakimimdir, buna uyun. Başka yollara sapmayın, sonra onlar sizi Allah’ın yolundan ayırırlar.”

‘Şeriat, tarikat, marifet ve hakikat’ temellerinden oluşan *İslam*’ın mânevî dinamiklerini, bir merkezi çevreleyen daireler şeklinde düşündüğümüzde, *Seyr ü Sülûk*’u, bu merkeze doğru gerçekleştirilen bir sefer olarak tanımlayabiliriz. *Mürşid-i Kâmil* ise bu mânevî yolculuğu tamamlayarak geriye dönen ve kendisine tâbi olanları aynı yollardan geçirmeye çalışan, Hakk’a ulaştıran kişidir. *Mürşid-i Kâmil* iyi bir tabîb, iyi bir rehberdir.

Kendisi bu yollardan geçmiş, karşılaşılabilecek muhtemel tehlikeleri görmüş, onların üstesinden gelmiş olduğu için bir sâlikin de hangi noktalarda sıkıntıya düşebileceğini çok iyi bilmektedir.

Mü'minin; nefis, şeytan ve dünya ile olan imtihanında nefsinin yeterli olgunluğa ermemiş olması; onun helal ile haram, doğru ile yanlış arasında yapacağı tercihlerde kendi aleyhine olanı öncelemesi gibi olumsuz bir davranışa yol açabilir. 'Biz Allah'tan geldik ve tekrar O'na döneceğiz' gerçeğine binaen bu dönüş seyrini tam bir bilinç ve hakiki bir hâle dönüştürmek için *Seyr ü Sülûk* denilen bu -kimi yerlerinde dar, kimi yerlerinde uçurumlu, kimi yerlerinde karanlıklarla dolu ama nihayetinde korkulardan salim, ölmeden evvel, daha dünyada iken müjdeleri tattıran- yolun tamamlanması gerekmektedir.

Karınca misali, bu yola çıkmaya niyet etmek, azmetmek, vuslat gerçekleşme dâhi bu gayret sürerken Hakk'a yürümüş olmak îcap etmektedir.

Yayınlanmış olduğumuz bu kitap daha ziyade rûhun eğitimini gözetken bir bakış açısıyla yazılmıştır.

Yazarımızın çeşitli vesilelerle vurgulamış olduğu üzere tasavvuf ehli, nefsin eğitiminden ziyade rûhun eğitimine önem vermiştir. Ruh, kemâl bulduğu zaman nefis de yeterli seviyeye gelecek demektir.

Rûhun kemâlini öne almak, nefsi geri planda görüp onu ihmal etmek manasında anlaşılmalıdır.

*Asr-ı Saadet*'i, Müslümanların altın çağı kılan temel vasıf, elbette, onların mânevî zenginlikleridir. Bütün bir Ashab içinde, birbirine aktarılan ve bir diğerini kendine dönüştüren bu yapı, Hakk ile ve Hakk'ın Habîbi (sav) ile sürekli yüzyüze olma hâlinde ileri gelmektedir.

Bütün Müslümanlar olarak o ‘*Altın Çağ*’ benzeri bir âşıklar topluluğu kurma isteği ile yaşayıp durmuşuzdur. O seviyeye ulaşamadığı için de bu, içimizde hep bir ukde olarak kalmıştır.

Elinizde bulunan bu kitap dahi, *Seyr ü Sülûk*’unu tamamlayıp birbirine ‘Hakk’ı ve sabrı tavsiye eden’, aynı zamanda birbirini dönüştürme işlevini gören ‘Hakk Yolcularını’ yetiştirme ve sâdiklar topluluğu oluşturma gayesine katkıda bulunma amacına binâen yazılmıştır. Aşağıda sunulan alıntının göstermiş olduğu hedefleri bu kitabın gözetmiş olduğu gaye olarak da alabiliriz:

*Abdullah İbn Mes’ud el-Hüzelî (ra)*’nin anlattığına göre, bir adam kendisine,

“*Sırat-ı müstakîm* (doğru yol) nedir? diye sordu. *İbn Mesud* ise ona şu cevabı verdi:

“*Hz. Muhammed (sav)*, bizi sırat-ı müstakîmin bir başında bıraktı. Bu yolun öbür ucu ise Cennet’e ulaşmaktadır. Bu ana yolun sağında ve solunda başka tâlî yollar da vardır. Bunlardan her birinin başında bir kısım insanlar durmuş, oradan geçenleri kendilerine çağırıyorlar. Kim bu dış yollardan birine sülûk ederse, yol onu ateşe götürecektir. Kim de *Sırat-ı Müstakîme* sülûk ederse o da Cennet’e ulaşacaktır.”

*İbn Mes’ud* bu açıklamayı yaptıktan sonra şu âyeti okudu:

“İşte bu benim sırat-ı müstakîmimdir, buna uyun. Başka yollara sapmayın, sonra onlar sizi Allah’ın yolundan ayırırlar.”<sup>1</sup>

<sup>1</sup> En’ânı, 6/152

Bu yolun yolcuları için, kısa ama özlü bir içerikle hazırlanan bu eserin tesirlerinin âzami ölçüde olmasını Rabbimizden niyaz ederiz. Üstadımıza, özellikle böyle bir amaç için hazırlamış olduğu bu güzîde çalışmasından dolayı da teşekkürlerimizi arzederiz.

Gayret bizden tevfik Allah'tandır.

## I. İRŞÂDIN ÖNEMİ

"Üzerin pis ise, onu yedi bardak su temizler.  
Bteklerini çekişindeki kibri, yedi derya gön-  
lünden temizleyemez."

Cenâb-ı Hakk'ın, "Biz bir Peygamber göndermedikçe azap etmeyiz."<sup>2</sup> "Her kavmin bir yol göstericisi vardır."<sup>3</sup> "Ve bizi tak-va sahiplerine önder kıl!"<sup>4</sup> ferman-ı İlâhîsi, "Rabbim beni terbiye etti do edebim ne güzel oldu." hadis-i şerifi, Kur'ân-ı Kerîm'in talimi, taharet ve abdestin alınması, *Cibril-i Emin*'in delaletiyle sema katlarının geçilmesi, rehbersiz yol katedilemeyeceğini öğ- retmektedir bize.

Ekim ve dikimi, ağaç ve bakımı çiftçiden, bahçivandan; doğrama ve mobilyayı marangozdan; ev ve binayı mühendisten;

---

<sup>2</sup> İsra, 17/15

<sup>3</sup> Ra'd, 13/7

<sup>4</sup> Furkan, 25/74

dikiş ve nakışı terziden; tıbbâ ait bilgileri doktordan; her hususta mâlumâtı bir örnekten talim eder insan.

Babasını kaybeden yetim, anasından mahrum olan öksüz, açlıktan karnına taş bağlayan fakir, *Fedek*'ten gelen arazinin mahsulünü yoksullara dağıtan zengin, *Cibril*'in önünde Kur'an öğrenen talebe, *Ashab-ı Suffe*'de tâbilerini eğiten muallim, en iyi şekilde çocuklarını yetiştiren aile reisi, halkına ve bütün insanlığa saadet getiren devlet başkanı ve her yönde insanlığa numûne olan Peygamberimiz (sav), en güzel mürşittir âleme. "Yemin ederim ki size! Allah'a ve son güne ümit besleyip de Allah'ı çokça ananlar için Allah'ın Rasûlünde pek güzel bir örnek vardır."<sup>5</sup>

İkrama layık bir insan şöyle dursun, işinin ehli bir sanatkârın elinde sair mahlukat bile bir çok işlemlerden geçerek faydalı bir hâle gelir.

Dağların altında saklı, tozlu topraklı, şekilsiz maden taşları, fabrikada işlenerek; içindeki demir, kurşun, bakır; gümüş ve altınlar çıkarılarak değer kazanır.

Budanıp, ilaçlanarak verimi artırılan bağ çubuklarından elde edilen üzümler, dalından kesilip, teknelerde çiğnenip, ocakta kaynatılarak pekmez olur.

Güller ezilip-süzülür, fabrikada işlenir de en kıymetli esans olur.

<sup>5</sup> Ahzab, 33/21

Fıkhen, eğitilmeyen köpeğin bile getirdiği av makbul değildir. Terbiyeden geçen şahin kuşunun hizmet ve değeri ise hiç tartışılmaz.

*Ârif-i Billah Ebû Ali Dekkak (ks)* (ö. 405/1015), "Kendiliğinden biten ağacın meyvesi olmaz. Bir meyvesi olsa dahi, tatsız olur. Alemde her şey sebebe bağlıdır. Terbiye yolundan olmayan mânevî doğuş, özürlü olur." der.<sup>6</sup>

Peygamberimiz (sav)'e,

"Hurmaları aşılatalım mı Ya Rasûlallah?" diyen sahabeye Efendimiz (sav),

"Tabiatini bozmayın." buyurur. Aşlattıklarında, iri iri tatlı hurmalar olunca, Peygamberimiz (sav),

"Dünyayı, siz Ben'den daha iyi biliyorsunuz. Ben de âhireti sizden iyi biliyorum." buyururlar.

*Esâd-ı Erbili (ks)* (ö. 1349/1931)'nin dergahında mânevî vazife verilen, evrad ü ezkâr alan kimseler için, "**Aşılanmak**" tabiri kullanılır.

Âdem olamaz ahsen-i takvîm ile ekrem  
Takvadır eden ehlini insan-ı mükerrerem

İlm ü amel etmezse eğer kalbini tenvir  
Şeytan kesilir nefis-i habisi ile âdem

<sup>6</sup> Behcetü's-Senîyye; M. b. Abdullah Hânî

Takva eğitimi olan tasavvuf ocağında, nefsinin ıslah ile rûhunu kemale erdirmeyen, hayvani bir hayat yaşar. *Sami Ramazanoğlu (ks)* (ö. 1984), *Yahyalı*'yı teşrifinde, etrafını çevreleyen o günün müderrisi hocalara, "Kim Bizim zikrimizden ayrılırsa onlar için sıkıntılı bir hayat vardır."<sup>7</sup> âyet-i celilesinin gereğince, ehlullahın yoluna girmeyenlerin de aynı âkıbete düşeceğini anlatırlar. Hocalardan *Mustan Efendi, Şeyh Mustafa Efendiye*<sup>8</sup> (ö. 1939), "Kendimi Üstaz-ı Ekrem'in yanında, yularsız merkebe gibi gördüm." der ve mânen aşılır, evrâd ve ezkârını talim ederek, mürşid-i kamilin terbiyesi altına girer.

Dört mezhep imamımız ve ulemâ-i kiram; takva, ihlas ve ih-san mektebinin müdavinleridir.

*İmam Malik (ra)*, "Fıkıh öğrenip de tasavvufu öğrenmemiş olan, fasıklığa; tasavvufu öğrenip, fıkıh öğrenmemiş olan, zındıklığa düşer olabilir; hem fıkıh ve hem de tasavvufu bir arada cem eden de hakikate ulaşır."<sup>9</sup> der.

Ârifân-ı İlâhînin hayatlarına baktığımız zaman müşâhede etmekteyiz ki, gördükleri her varlık onları ibret ve irşada sevk etmiştir.

*Bayezid-i Bistami (ks)* (ö. 234/848) rastladığı bir köpeğin, hâl diliyle,

<sup>7</sup> Tâhâ, 20/124

<sup>8</sup> *Şeyh Mustafa Hulûsi Efendi (ks)* (ö. 1939) yazarımızın dedesi, *Yahyalılı Hacı Hasan Efendi (ks)*'nin babası olup; alim, fâzıl bir zâttir.

<sup>9</sup> *Aliyyü'l-Kârî, Fıkıh-ı Maliki Şerhi*, c. 1, s. 33

"Benim suçum ne ki bana köpek derisi, sana ise insanlık hilatı giydirdiler?" dediğini işitir. Üzerim kirlenip, abdestime-namazıma mani olmasın diye, yanından geçen köpekten kendini koruyunca da,

"Üzerin pis ise, onu yedi bardak su temizler. Eteklerini çekişindeki kibri, yedi derya gönlünden temizleyemez." der köpek. Köpeği gördüğünde rengi değişip, yüzünü ekşittiğinde hayvan ona,

"Yaratışını beğenmeyiş, Yaratanına dokunmaz mı?" deyince, ağlamaya başlar *Bayezid (ks)*. Gel seninle arkadaş olalım da bana hatalarımı haber ver deyince, köpek,

"Ya Bayezid! Sen, halkın makbûlüsün, ben ise merdûduyüm. Bir meclise varsan, seni baş köşeye koyarlar, beni ise kapı dışına atarlar." der ve ilave eder.

"Sen tevekkül ehli de değilsin. Senin evinde bir küp buğday var, benim işe hiçbir şeyim yok: Allah'a teslim olur, ne bulursam onu yerim." *Bayezid (ks)*, bu sözler karşısında duygulanarak, göz yaşlarıyla şöyle seslenir:

"Ariflik iddiasında bulunan *Bayezid'e* köpekler de yoldaş olmuyor Ya Rabbi!"

*Cüneyd-i Bağdadi (ks)* (ö. 297/909), "Murakabemde, Hakk'ın beni her an müşahede ettiğini tefekkür edişimde, bana bir kedi yol gösterdi." buyurur. Yoldan geçerken bir kedinin, fare deliğini gözetlerken, tüyünü bile hareket ettirmeden, pür dikkat avını beklediğini görür. Bunun üzerine kalbine şöyle bir nida, ses gelir.

Benim aşkı, feyzimi, tecelli ve nurumu gözlemede, himmet ve gayretini bir kediden daha aşağı tutan *Cüneyd*!

*Cüneyd-i Bağdadi (ks)*, bu söz üzerine, gösterdiği dikkatle, maksat ve gayesine ermiştir.

## II. MÜRŞİD-İ KÂMİL VE İRŞÂDI

"Günah işleyenlerin bulunduğu bir toplumda, (bu günahları) önlemeye gücü yeten kimseler olduğu halde bunu engellemezlerse, Allah'ın, kendi nezdinden onların hepsini kapsayan bir azabın gelmesi pek yakındır."

*Mürşid-i Kâmil*, seyr ü sülûkle, Allah'a kavuşma nimetine eren, cezbeyle beşeri sıfatlardan kurtulan, İlâhî güzellikleri kazanan, güzel ahlakla edeplenen; nazarı, devâ, kelamı şifâ olan kimse-dir.

*İrşâd* ise irfan sahibinin, insanları, Allah'ın yolunda ilerlemeleri için söz ve davranışları ile teşvik etmesidir.

Allah'ın doksan dokuz güzel isminden biri de "*er-Reşîd*" dir. İrşadın zıddı ise idlal, saptırmaktır. *Şeytan*'ın hilesiyle ilk hataya düşen de, atamız *Adem (as)*'dir. İnsanları Allah'a ilk önce davet eden de *Adem (as)*'dir.

"Andolsun ki Biz, her ümmete, "Allah'a kulluk edin ve tağuttan sakının!" diye uyaran bir peygamber gönderdik."<sup>10</sup>

### Peygamberlerin Mücadelesi

Bütün enbiyanın gece gündüz demeden insanları uyardırmaya örnek teşkil eden örnek, kendisine bizim gibi bir insanın, deli, yalancı dediği *Hz. Nuh (as)*'un, "Ey Rabbim! Ben kavmimi gece-gündüz davet ettim."<sup>11</sup> niyâtında yer almaktadır.

Kavminin, irşadından vazgeçmezsen seni taşlarız, demelerine mukabil yıılmamış, onlarla dokuz yüz elli yıl mücadele etmiştir. On asır zarfında yedi veya seksen kişiye ulaşabilmiştir ancak.

*Peygamberimiz (sav)*, panayırlarda, kapı kapı dolaşarak insanları Hakk'a davet etmiş, hatta kendisine en büyük sihirbazın diyen *Ebû Cehl*'in bile, yirmi dokuz defa kapısını çalmıştır.

En büyük eza gördüğü *Taif Seferi*'nde, *Habeş Kralı Necaşî*'ye, *İran Kisraı Hüsvrev Perviz*'e, *Bizans Kralı Herakliyus*'a, *Mısır Hakimi Mukavkis*'a, *Yemame Meliki Hevde*'ye, insanlık kurtulsun küfürden diye bütün âleme gönderdiği mektuplarda, irşad ve tebliğden bir an geri kalmamıştır.

"Onlar iman etmeyecekler diye, neredeyse Sen kendine kıyacaksın."<sup>12</sup>

<sup>10</sup> Nahl, 16/36

<sup>11</sup> Nuh, 71/5

<sup>12</sup> Şuara, 26/3

Peygamberlerden boşalan irşad görevi, "Alimler, peygamberlerin varisleridir."<sup>13</sup> buyrulan, ulemaya tevdi edilmiştir. Aynı zamanda her Müslüman da bu ulvî görevle memurdur:

"Hepiniz çobansınız, eliniz altındakilerden sorumlusunuz."<sup>14</sup>

"Günah işleyenlerin bulunduğu bir toplumda, (bu günahları) önlemeye gücü yeten kimseler olduğu halde bunu engellemezlerse, Allah'ın, kendi nezdinden onların hepsini kapsayan bir azabın gelmesi pek yakındır."<sup>15</sup>

"Şunu yeminle söylüyorum ki, siz, iyiliği emreder, kötülükten sakındırmaya çalışırsınız; aksi halde Allah, size, içinizden en kötülerinizi musallat eder. Sonra hayırlılarınız dua eder, fakat duaları kabul olmaz."<sup>16</sup>

"İnsanların en hayırlısı en çok okuyanı, en müttaki olanı, iyiliği en çok emredeni, kötülükten en fazla sakındırmaya çalışanı ve en çok sıla-i rahim yapanı, akrabayı ziyaret edenidir."<sup>17</sup>

İrşada ilk defa nefsimizden başlar, merkezden muhite doğru yayılırız.

"Ey iman edenler! Bizzat kendinizi ve aile efradınızı cehennem ateşinden koruyun."<sup>18</sup>

<sup>13</sup> Buhari, İlim, 10

<sup>14</sup> Müslim, İmaret, 5

<sup>15</sup> Ebû Davud, İbn Mâce, Ahmed b. Hanbel

<sup>16</sup> Ebû Davud, Melahim, 17; Tirmizi, Fiten, 9

<sup>17</sup> Ahmed b. Hanbel, Müsned, VI, 432

<sup>18</sup> Tahrim, 66/ 6

"Hem ailene (ümmetine) namazı emret, hem de kendin ona sabırla devam et!"<sup>19</sup> Bu âyet-i celilenin inişiyile *Efendimiz (sav)*, bir ay, mescide giderken ehlini ve iyalini namaza çağırmıştır.

Yakın akrabayı, "En yakın hısımlarımı uyar."<sup>20</sup> emr-i İlâhîsi ile irşad eder.

*Üstazımız (ks)*'ın, daha televizyon yokken, sinemaya, isyanı seyretmeye giden yakınına yüksek sesle ikaz ederek yoldan çevirdiği, komşularından fenalığa gidecek olan birini, iltifatlarla kazandığı hiç unutulmaz.

Memleket ve milleti, bütün insanlığı, "Yetmiş iki millete kurban ol aşık isen." deyip *Yunus*casına kucaklayarak, "Gel, gel, her ne olursan ol yine gel!" deyip *Mevlana* gibi, alemi bağına basarak irşad ve ıslaha koşmak en kutsal görevimizdir.

### İrşadda Usûl

*İrşad*, niyyet, söz ve amelin doğruluğuna, nasihat ve muhatabın tavrına göre olmalıdır.

"Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütle davet et ve onlarla en güzel şekilde mücadele et!"<sup>21</sup>

Hatalı abdest alan yaşlıya, *Hasan'la Hüseyin Efendilerimiz*,

"Amca hakem ol, hangimiz güzel abdest alacak." dediklerinde, tastamam alınan abdesti gören amca,

<sup>19</sup> Taha, 20/132

<sup>20</sup> Şuara, 26/214

<sup>21</sup> Nahl, 16/125

"İkiniz de abdesti güzel alıyorsunuz, asıl yanlış alan benim." demesi, yaşlının hatasını yüzüne vurmaktan, bizzat tatbikatle göstermeleri, irşadda en güzel örnektir bize.

İrşatta izlenecek yolu Rabbimiz şu ayetlerle beyan eder: "Sen yalnızca Allah'ın rahmeti sayesinde onlara yumuşak davrandın. Eğer katı yürekli olsaydın, kesinlikle etrafından dağılıp gitmişlerdi. O halde onları bağışla, bağışlanmalarını dile ve yapacak işlerde onların görüşlerini al."<sup>22</sup>

*Musa ve Harun (as)*'a ve onların şahsında bütün irşadçılara yapılan tavsiyede, Allah'a sığınma, O'nun zikrinden hiçbir zaman ayrılmama öğütlenmektedir.

"Sen ve kardeşin mucizelerimle gidin ve beni anmakta gevşeklik etmeyin. Firavun'a gidin; çünkü o, pek azıttı. Varın da ona yumuşak dille söyleyin, belki dinler veya korkar."<sup>23</sup>

---

<sup>22</sup> Al-i İmran, 3/159

<sup>23</sup> Taha, 20/42-44

### III. MÜRŞİD-İ KÂMİLİN VASIFLARI

#### 1. İSTİKÂMET

"Bu yol akreb (hedefe en çabuk ulaştırın) yoldur."

"Bu yol *keramet* yolu değil, *istikamet* yoludur." *Yunus Emre*'nin: "Bu kapıdan odunun da eğrisi girmez." düsturunca, insanları eğiten bu mektebin mürebbilerinin bariz sıfatı *istikamettir*.

*Nebiy-yi Muhterem (sav)*'in saç ve sakallarını ağartan; namaz, oruç, hac ve zekat ayetlerinden ziyade, "O halde emrolunduğun gibi dosdoğru ol."<sup>24</sup> âyet-i celîlesi olmuştur.

Bir kimsenin hayatı boyunca emr-i İlahî'ye aykırı bir davranışta bulunmadan takip ettiği yoldur *istikamet*.

Ümmilerin *intisabı* kolay ama seyr ü sülûku (mânen yükselmesi, Allah'a vuslatı) zordur.

Âlimlerin *intisabı* zor da olsa 'seyr ü sülûku' kolaydır.

İlim nurdan bir perdedir. Nefsine tâbi olanlar bu perdeyi zor yırtarlar.

Fakat, teslim olunca da şer'-i mübin'e riayet ettikleri için kolayca mesafe katedip Hakk'a ulaşırlar.

*Hâce Muhammed Bahâuddîn Nakşbend* (ks) (ö. 791-1389); "Bu yol akreb (hedefe en çabuk ulaştırın) yoldur." der. Allah (cc)'a; üç, yedi, nihayet kırk gün gibi kısa zamanda eriştirir.

*Gelibolu*'da askerlik yapan, *Kadirî* mensubu, kutb-ı cihan, *Yahyalı* irşad ve ıslahıyla yaşanacak bir belde hâline getiren, mânevî mimar *Yahya Efendi* (ks), nefsinin bir türlü ıslah edemez.

Bu hâle taaccüp eden üstazı, mürakabe hâlinde iken onun üzerinde bir kul hakkı olduğunu müşahade eder.

"*Yahya Efendi!* Nefsinizi ne kadar ezmeye çalışsam muvaffak olamıyorum. Nefsiniz yılan gibi ayağa kalkıyor." deyince, *Yahya Efendi*, *Gelibolu*'dan yola çıkar memleketine gelir,

<sup>24</sup> Hud, 11/12

üzerinde hakkı olan hanımıyla helalleşir ve nefsi kısa sürede ıslah olur.

*Şeyh Mustafa Hulusi (ks)*, az bir zamanda terakki edip icazet alınca *Dergâh-i Esad* den, bu hâle hayret edenlere üstazı şu cevabı verir:

- “Evladımız, emr-i İlahî’ye son derece riayetiyle öyle bir ocak kurmuş ki; bir kibrite ihtiyacı var, onu da yakımayalım mı?” İrtihâlinde *raziyye* ve *merziyye*<sup>25</sup> makamlarını (kendileri Al-

<sup>25</sup> Nefsin Basamakları,

*Nefs-i Emmâre* sâhibi, işlediği hatayı günah saymayan, yaptığı hata olarak bilse bile korkusuzca hareket eden kişidir. İçtiği sigaraya, nimet olarak verilen nefesleri heba ettiğine aldırış etmeyen kimsedir o. Allah korusun yüzde doksanı imansız giden bu insanlara ne kadar da nasihat edilse söylenilenin tesiri olmaz. Biz sigarayı misal olarak verdik; bu husus diğer haramlarla kıyas edilebilir.

Sigara mübtelası yaptığı hatadan dolayı kendini ayıplarsa bunlar *Nefs-i Levvâme* sıfatında olanlardır.

“Ne kadar fena bir adamım bir türlü içkiden, kumardan, zinadan ve her türlü haysızlıktan kurtulamıyorum.” diye yakını durur. Tevbe ederse, umulur ki Mevlamız af ve mağfiret eder.

İçtiği sigaranın küllerini de yiyecek kadar sigaraya meyyal ancak Allah korkusundan menhiyata meyil etmiyor, hata ve kusur işlemiyorsa bu kişiler *Nefs-i Mülhime* sahipleridir.

Bu mertebede olan *mülhime* sahipleri günahından ağlar-sızlar, bir de bakarsın gafletle güler-eğlenir.

Dün ağlayan kimdi bugün eğlenen kim? *Mülhime* sahiplerinin kalbini bazan nur bazan da zulmet kaplar. Bir kararda durmaz; tevbe eder, gönlünde tekrar isyana meyil başlar.

*Nefs-i Mutmainne* sahipleri, Cenab-ı Hakk (cc)’ın *Musa* (as)’ya konuştuğu gibi Allah’tan gelen hitaba nâil olan gönül erleri, Hakk’ın dostlarıdır. Günahlarından, hatalarından bile geçmişlerdir.

lah'tan, Allah'ın da kendilerinden hoşnut olduğu mertebeyi) ve *Cennet-i A'la*'ya girişi beyan eden *Fecr Süresi*'nin son ayetlerini okur.

Kabre girince de melekler, "Biz bu zâta ne sual sorabiliriz ki, bu ay *Receb-i Şerif*, Üstazı başında, kendisi de ilmiyle âmil biri." deyip onu, Rasûlullah (sav)'ın sohbet halkasına, *Cennet ve Cemâf* e ismarlayıp giderler.

---

Üstadımız Hacı Hasan Efendi (ks), (1914-1987)'nin anneleri gibi mustakim olur onlar. "Hamilelik devresinde ete ihtiyacım, şiddetle muhabbetim olduğu anda deseler ki bana, bu et haramdır, helal et de olsa benim gözümde köpek eti gibi gelir, tiksindirir o gıdadan." der Aişe annemiz (ranha).

Kader olduğundan akan, yılan veya akreb ne olursa olsun Hakk'tan Dost'tan, geldi der; lütfun da hoş, kahrın da hoş der *Nefs-i Râziyye* ashabı.

Şikayet edip, taşkınlık gösterip feryat etmez hiçbir zaman. Şikayet etmemek ona zevk olur bu makamda.

Allah'tan gelene rıza gösteren salih kullardan Mevla razı olur bu hâli ile *Nefs-i Merziyye* sıfatına erişir sadık kul.

*Nefs-i Râziyye ve Merziyye* makamlarına gelen kişi bundan sonra rûhi olgunluğunu tamamlayarak *Nefs-i Kâmilc*'ye makamına erer.

## 2. FİRÂSET

"Bu evden bize bir ârif,  
Allah eri kokusu geliyor."

İnce anlayış, sezgi, keşif ve ileri görüşlülük olarak tanımlanır *firaset*. "Elbette bunda düşünce ve anlayışı olanlara deliller vardır."<sup>26</sup> ayetinde belirtilen "*mütevessimin*" kelimesi, firaset olarak tanımlanır hakikat ehline göre.

İnsanın fiziki yapısından ahlaki yönünü sezme diye de tarif edilir *firaset*. *Yahyalımın* nahiye müdürü, yoldan geçen bir hocaya, "Bu zat iki evli." der. Sebebini, "Adımlarımı atışından anladım." sözleriyle açıklar.

*Kılavuz Hafız* diye maruf bir âşık da,

"Vallahi bu zât, bin kişiye denktir." senasında bulunur.

"Nerden bildiniz?" diyenlere,

"Etrafına bakmadan, ayaklarının ucuna nazar ederek, huzurlu yürüyüşünden fark ettim." der.

---

<sup>26</sup> Hier, 15/75

"*İlmü kıyafeti'l-eser*"le *Araplar*, *İslamdan* önce, ayak izle-  
rinden, kişinin ahlaki yapısını haber verirlerdi. Efendimiz (sav),  
hicretlerinde, iz sürücünün delaletinden istifade etmişlerdir.

Firâset İki Kısma Ayrılır

1. Riyazi.

2. İlâhî.

*Riyazi* metotla, aç kalarak bile isabetli tahminler yapanlar  
olmuştur.

*Hristiyanın* biri aç kalmak suretiyle sihirbazlığa soyunur.  
Hâl ehli bir zat,

"Ben bu sihirbazı öldüreceğim." diye eline silahını alıp kapı-  
yı çalar. *Hristiyan* kapıyı açmaz.

"Elindeki silahı bırak da açayım." der. Ehl-i hâl zat ona:

"Sen bu hâle nasıl eriştin?" der. O da,

"Nefsime zor geleni terk ederek." diye cevap verir. Arif olan  
kişi:

"Nefsine *İslam*'ı teklif et, kabul edecek mi?" deyince:

"*İslam*'ı nefsim teklif ettim de kabul etti." diyerek, Kelime-i  
Şehadet getirip Müslüman olur.

*İlâhî firasetin*, "Ey iman edenler! Allah'a sığınıp korunursan-  
ız, O size, iyiyi kötüden ayırt eden furkan, bir ölçü verir."<sup>27</sup>  
ayetinde, İlâhî bir nur olduğu beyan edilir.

"Mü'minin firasetinden sakınınız. Zira o Allah'ın nuruyla  
bakar."<sup>28</sup>

<sup>27</sup> Enfal, 8/29

<sup>28</sup> Suyûtî, el-Camiu's-Sağir, 1, 24

Münafıkların konuşma tarzından,<sup>29</sup> mü'minlerin secde eserinden<sup>30</sup> tanınmaları, "Onları simasından tanırısın."<sup>31</sup> ayetleri, *firasete* işaretlerdir.

*İlâhî firaset*, sünnet-i seniyyeye uyan, nafîle taatlerle Allâh'a yaklaşan, gözünde, kulağında, elinde, ayağında nur olan kimsele-re hastır.

*Sehl b. Abdullah et-Tüsteri (ks)* (ö. 273/887 veya 283/897), yoldan geçen bir kâfir için,

"Bu adamda iman nûru var." buyurur. Yıllar sonra kâfire, bu söz hatırlatılınca,

"Kabrine gidelim, aynı sözü tekrarlırsa iman ederim." der. Kabre vardıklarında, Efendi Hazretleri kabrinden kalkarak,

"Cennet ehli mi, yoksa cehennem ehli mi olmak daha iyidir?" deyince kafir, Kelime-i Şehadet'i getirerek Müslüman olur.

*Hace Muhammed Baba Simâsi (ks)* (v. 755), tabileriyle *Muhammed Bahaeddin (ks)*'in evinin yanından geçerken,

"Bu evden bize bir ârif, Allah eri kokusu geliyor." buyurur. Doğunca da bağına basıp,

"Biz bunu şimdiden kabul ettik." diyerek, onun ileride kemal ehli bir zât olacağını *firaset*leriyle haber verirler.

*Es'ad Erbili (ks)*, *Galata Köprüsünden* geçerken, o dönemde askerliğini yapmakta olan *Sami Ramazanoğlu (ks)*'nu görür ve ona,

<sup>29</sup> Mîna fikun, 63/4

<sup>30</sup> Feth, 48/29

<sup>31</sup> Bakara, 2/273

"Makamımıza geçecek olan asker geliyor mu?" buyurarak, Allah'ın kalplerine bahşettiği irfan nuruyla, bu sırrı keşfeder.

*Adana*'dan iki kişi, *İstanbul*'a *Es'ad-ı Erbili (ks)*'yi ziyarete gelir. Hizmette bulunan *Sami Efendimiz (ks)* için birbirlerine,

"Bu delikanlı kim?" derler.

*Adanadan* denince,

"Belki doğum yeri *Adana* olabilir ama edebine, ahlakına bakılacak olursa bu delikanlı, *Medineli*." diye övgüde bulunurlar.

Söylenildiğine göre, üstazının huzuruna, gusül abdesti almadan çıkmazlarmış. Şimdi ise, sandalyelerde ayak ayak üstüne atan kimselere de tesadüf edilebiliyor.

*Es'ad-ı Erbili (ks)*, büyük bir cemaatin huzurunda,

"Melek görmek ister misiniz?" deyince,

"Evet" derler. Pir Efendimiz de,

"O melek *Adanalı Sami* evladımız." buyururlar.

*Sami Efendimiz (ks)* konvoy hâlinde *Niğde*'den *Adana*'ya giderlerken; trafik memuru, geriden takip eden arabayı durdurur ve,

"Allah için söyleyin, önde giden taksideki zat, peygamber miydi yoksa melek miydi?" diye sorarak şaşkınlığını ifade eder.

Biz, *Kayseri imam Hatip Okulu*'nda okurken, *Hacı Hasan Efendimiz (ks)* okulumuzu teşrif ettiler. *Arapça* Hocamız *Süleyman Uğur Bey, Üstazımızı* görünce, birden afallar,

"Bu zat-ı âlî kim?" der. Daha sonra girdiği bütün sınıflarda, *Yahyalılı* öğrencilere seslenerek,

"Sizin memleketinizden bir kâmil veli gördüm, ona son derece saygı gösterin." der.

Efendimiz (sav), "Cenâb-ı Hakk'ın velileri onlardır ki, gördüklerinde Allah (cc) hatıra gelir." buyurur.

Hayız hâlinin bitimini öğrenmekten utanan bir kadın, *İmâm-ı Azam* (rha) (ö. 150/767)'in önüne, yarısı beyaz, bir yarısı da ala bula olan bir elmayı bırakır, gider. Hz. İmam (rha) da, tamamen temizlenmeyi ifade için, elmayı ikiye bölüp kadına vererek yüksek firasetini ortaya koyar.

Esad-ı Erbili (ks), "Firaset, kerametten üstündür." buyurur.

Nefsini mutmain, tamamen Hakk'ın emrine itaat eden bir makama eriştiren; ruhunu geliş gayesine uygun bir hareketle kemâle ulaştırın; malını ve bedenini, her şeyini Rabbimize feda eden salih kullar ancak gerçek firasete, ince anlayışa nail olurlar.

*Yahyalı*'nın Elmabağ Köyü'nde; bakımlı, güzel, yemyeşil bir bahçede, suların şırıl şırıl aktığı, kuşların öttüğü bir anda *Üstamızız*, kendisini ziyarete gelenlere sohbet buyuracaklardı. Tam karşılarında da -kimseden rencide olmamalarına rağmen- ahlakî bakımdan kötü bir adam oturuyordu. Bize yapacakları sohbetin mâneviyatını zedeler düşüncesiyle endişelendim. Onu incitmeden kaldırayım dedim. Bahçenin bir tarafı güneşli diğer tarafı gölgeli idi. Adam güneşli tarafta oturuyordu.

"Amca güneşli tarafta oturuyorsun gölgeye gel." dedim. *Efendimiz* de bu ince anlayışı sezerek,

"Evladımız doğru söylüyor, şöyle gölgeye gelin." buyurdular.

### 3. CÖMERTLİK

"Velinin bir işareti vardır,  
o da cömertliktir."

Mü'mini tarif buyuran Efendimiz (sav)'in, "Elinden ve dilinden insanların selamette olduğu kimse." hadis-i şerifini yaşayan *Hacı Hasan Efendimiz (ks)*'in cebinde, para kaynıyor zannedtik.

Fakir ve yoksula infak ederken, tebdil-i kıyafet yaparak, dilenenlere defalarca ikramda bulunan *Sami Ramazanoğlu (ks)*'nin, "Muhtaç ki istiyorlar." deyip onları reddetmemeleri de mükrim olmanın sonucudur.

Müderris, muhaddis *H. Zühdü Efendi (rha)* (ö. 1945) *Mustafa Hulusi (ks)*'ye: "Velinin bir işareti vardır, o da cömertliktir. Elinde, dilinde ve gönlünde sâhî olur *mürşid-i kamil*." der.

*Medine-i Münevvere*'de kendisini muayene için gelen doktorun: "Efendim! Bir müddet sohbetinizi tatil edin." tavsiyesine karşılık *Hacı Hasan Efendi (ks)*:

"Doktor! Biz kardeşlerimize nasihat ettikçe şifa buluyoruz. Bu hizmetten bizi alıkoymak öl demektir." buyurur.

Ziyarete gelenlerden bazısına:

"Dün gece ne haller oldu." diyerek, kalben gönüllerine mânevî infakta bulduklarını hissettirirlerdi.

*Mürşid-i Kâmil*, kâliyle (sözüyle) irşadda bulunduğu gibi hâliyle de irşad eder insanları. "*Cenab-ı Hakk'ın velileri onlardır ki, görüldüklerinde Allah hatıra gelir.*" hadis-i şerifine mazhar veli, her türlü davranışıyla örnek olur insanlara.

*Samî Ramazanoğlu (ks)* prostattan rahatsız oldukları sırada, kendisini muayene eden doktor, onda gördüğü sabır ve güzel hallerin neticesinde ıslah ve irşad olarak,

"Ben böyle bir insan görmedim." der. Böğür kısmından sondayı takan damadı bilmeden incittiğinde,

"Vah." der. Daha sonra ağlamaklı bir sesle,

"Sabırsızlık mı gösterdim?" diyerek istiğfar okurlar.

*Yahyalı*'dan mahallemize *Üstazımız*'ı getiren vasitanın şoförü, frene basacağı yerde gaza basar. Araba havuza düşer. El-hamdülillah sağ-salimen kurtulan *Üstazımız*'a getirilen doktor,

"Her halde Hasan Efendi irtihâl etti, onda yüksek tansiyon vardı, yükselmiştir." der. *Üstazımızı* afiyette görünce,

"Hiç üzülmedin mi Hasan Efendi?" der. O da,

"Doktor! Biz dosttan gelene üzülmeyiz." buyurur.

Sabri, tevekkülü ve rıza ahlakını hayatlarının her hâlinde gösteren *ârifan-ı İlahi*, bu güzel tavırlarıyla nice ölü kalpleri ihya etmiştir.

Namazın her rekatında okuduğumuz, "Bizi dosdoğru yola ilet."<sup>32</sup> âyet-i celilesi, din ve dünya işlerinde Allah'ın emirlerine uygun yaşamamızı bildirir.

Ebedi saadetimizi temin eden esaslar da Habibullah (sav)'ın: "Allah'a inandım de, sonra da dosdoğru ol."

"Kalbi dürüst olmadıkça kulun imanı doğru olmaz. Dili doğru olmadıkça da kalbi doğru olmaz." hadis-i şerifleriyle bildirilir.

---

<sup>32</sup> Fatıha, 1/6

#### 4. SOHBET VE NASİHAT

"Biznillah isyandan kurtardığımız bir genç bizim için en büyük kazançtır."

*Nasihât*, gece-gündüz bıkmadan usanmadan kavmini davet eden *Nuh (as)*'un,<sup>33</sup> onlar mü'min olmayacaklar, diye, canından olacak derecede say ü gayret gösteren<sup>34</sup> Efendimiz (sav)'in ve varis-i enbiya olan mürşid-i kamillerin hayatlarını bu yolda feda ettiren en önemli konudur.

*Nasihât* edecek insanın şu üç vasfı haiz olması gerekir:

Seyr ü Sülûk: İçini-dışını nûr-i İlahi ile tezyin etmek.

Güzel Ahlak.

Hâlinden başkalarını istifade ettirmek.

Sami Ramazanoğlu (ks)'nu ziyaretimizde,

---

<sup>33</sup> Nuh, 71/5

<sup>34</sup> Şuara, 26/3

"Eğer sohbette huzur oluyorsa, evladımız, kardeşlerimizin dersleriyle meşgul olsun *Hasan Efendi*." buyurdular.

Yıllarca vaizlik yapan bir hocaefendiye *Üstazımız*,

"İlminiz Allah tarafından lutfedilen ilim olmazsa, dışarıdan doldurulan kuyunun suyunun bıkkınlık verdiği gibi, insanlara usanç verir. Eğer gönülden kaynarsa, tabanından kaynayan suyun lezzeti gibi, insanlar neşe duyar." tavsiyesinde bulunurlar. Kendilerine cemaatten biri,

"Efendim! Saatlerimizin yelkovanını siz mi çeviriyorsunuz da vakit bir anda tamam oluyor?" der. Cemaatten bir diğeri de,

"Ağlaya ağlaya kafamda su kalmadı." esprisinde bulunur.

*Niğde*'nin *Bor* ilçesinde, Dâmad-ı Âlileri *Hafız Ahmet Dinç*'in imamlık yaptığı *Paşa Camii*'nde, yatsı namazından önce vaaz ederler.

Sohbetin hazzından dolayı kendinden geçen cemaat, ezan okumak için minareye doğru giden müezzini defalarca tutarak mani olurlar. Merkezî sisteme bağlı olan camilerin cemaati de,

"Bizi mest eden bu kıymetli zât-ı ali kimdir?" diyerek koşup gelirler.

Kuyuların acı olan suyu, mübarek tükürükleriyle bal olur da, ağızlarına *Fahr-i Kainat (sav)*'ın Fem-i Saadetlerinden ikramda bulunduğu *Üstazımız*'ın sohbeti bal olup gönüllere şifa olmaz mı Hakk'ın izniyle.

Adana'nın Kozan ilçesinde Hasan Basri Bey,

"Hiç tükenmeyen bu ilmin kaynağı nereden?" diye sorunca, *Üstazımız*,

"Fişimizi Habibullah (sav)'ın prizine takıyoruz, menba O (sav)." buyurlurlar.

Hiç şüphesiz bu sır; ilmine hayran olan ulema-yı kirama, *Emir Buhari (ks)*'nin:

"Babam! Bir kimsenin medresesi arş-ı âzam, hocası da Fahr-i Âlem (sav) olursa ona kim güç yetirebilir." cevabında yatar.

Pisliğe bulaşan bir kaşık, ne kadar yıkansa da onunla yemek yemeyi insanın içi kaldırmaz. Yemeği temiz kaşıkla yemek ister. İnsanlarımız, ahlaken mazbut, arınmış gönül erbabının, tecelli-yi İlahiye mazhar velinin sohbetini arıyor.

*Şeyh Mustafa Hulusi (ks)*'nin ziyaretine gelenleri çekemeyenlere bir zâtın verdiği cevap şu olur:

- "Biz arı gibiyiz. Bal olan çiçeklere konarız."

### Nasihatçi, Hizmetini Allah Rızası İçin Yapar

*Üstazımıza*, vaazlarına mukabil maddi yardımda bulunmak istediklerinde,

"Biiznillah isyandan kurtardığımız bir genç bizim için en büyük kazançtır." der. Kendilerini dünyaya bağlayan sebebin de Allah'ın kullarına hizmet olduğunu belirtirlerdi.

Bütün enbiya-i izam, "Ben tebliğime karşı sizden bir ücret istemiyorum. Benim mükafatım alemlerin Rabbinden başkasına ait değildir."<sup>35</sup> buyurmuşlardır.

<sup>35</sup> Araf, 7/79

"Cenab-ı Allah seninle bir şahsa hidayet ederse senin için ondan hasıl olacak sevap o kadar büyüktür ki; üzerine güneş doğan eşyanın hepsinden hayırlıdır."<sup>36</sup>

Kutsî hadisde ise, "Kulumun bana en ziyade makbul taati yalnız rıza-yı İlahi için insanlara nasihat eylemesidir."<sup>37</sup> buyurur Efendimiz (sav).

### Sohbet İki Kısma Ayrılır

#### 1. Sohbet-i Cismâniye

Mürşid-i Kamil bedenle olan sohbetle, *ilm-i marifetle*<sup>38</sup>, Allah'ın isim, sıfat ve fiillerini tanıdıktan sonra, Allah tarafından lutfedilen ilimle, tabilerini Hakk'a ulaştırır.

*Bişr-i Hafî (ks)* (ö. 227/841)'nin huzuruna gelip,

"Bana Allah'tan haber ver." diyen Ahmet b. Hanbel (rha) (ö. 241/855)'e,

"Bu kadar ilminle bu yalın ayak gezen dervişin kapısında ne arıyorsun?" diye sorarlar O da,

"Ben ilmi ondan iyi bilirim ama o da Allah'ı benden daha iyi bilir." şeklinde cevap verir.

#### 2- Sohbet-i Rûhaniye:

Bu taifede -sayıları az da olsa- rûhaniyetten istifade edenler mevcuttur.

<sup>36</sup> Buhari, Cihad

<sup>37</sup> Ebu Nuaym, Hilye

<sup>38</sup> *İlm-i Marifet*, sâfilerin rûhani hâlleri yaşayarak, mânevî ve İlahi hakikatleri tadarak elde ettikleri bilgi, irfan.

*İbrahim-i Metbuli (ks)* ve *Taha el-Harîri (ks)* (ö. 1292/1875)'ye, Efendimiz (sav),

"Sizin mürşidiniz benim!" buyurmuşlardır.

Aslında hepimiz ruhaniyetten faydalanarak, görmediğimiz halde istifade eden *üveysîyiz*. Çünkü mürşidimiz *Mişkât-ı Nübüvvetten*<sup>39</sup> (Peygamberimiz (sav)'in nurundan), O da Hakk'tan feyz alır.

Ne kadar *murakabeden*<sup>40</sup> (kalbini arş-ı azam'a açıp) feyz alsa bile, mürşidine edep ve erkânda kusur etmez derviş. Çünkü onu, Hakk'a vasıl kılmaya vesile olan O'dur.

"O'na vesile arayın."<sup>41</sup> âyet-i celilesi bu hakikati bildirir. Peygamberimiz (sav)'e dahi Cenab-ı Hakk, "Sen de onların yoluna uy."<sup>42</sup> ayetiyle, *İbrahim (as)*'in kıssasında geçen hakikatleri anlatarak, Allah'tan başkasından korkmamayı, hiçbir kimseden bir şey beklememeyi tavsiye buyurur, iktidayı, bir başkasını örnek almayı öğütler.

"Sen öğüt ver, çünkü öğüt mü'minlere fayda verir."

"Din nasihattir!" buyurdu Efendimiz (sav). Ashap,

"Kimler için?" dediler. Peygamberimiz (sav),

"Allah (O'na can u gönülden teslimiyet), Rasûlü (sünnet-i seniyyelerine uyup, ahlakıyla ahlaklanmak), mü'minlerin idareci-

<sup>39</sup> Mişkât-ı Nübüvvet, Nübüvvet meşafesi, Mü'minin kalbindeki İlahî nûr.

<sup>40</sup> Murakabe konusu ileriki bölümlerde açıklanacaktır.

<sup>41</sup> Maide, 5/35

<sup>42</sup> En'am, 6/90

leri ve diğerk Müslümanlar için (onlara hakkı tavsiye etmek için).”<sup>43</sup> buyurdu.

Şüphesiz Allah’ın kulları içinde en ziyade sevdiği kimse insanlara nasihat edenlerdir.

---

<sup>43</sup> Buhari, İman, 42

## 5. ŞEFKAT VE MERHAMET

"Ya Rabbi! Bize muhâlif olanları velayet mertebesine eriştirerek katına al."

*Mürşid-i Kâmil*, kâfirin, küfürden imana, mü'minin, emri ilahiye imtisal ile (Allah'ın emirlerini gözeterek) *İslam*'a, Müslümanların da, her an Rabbim beni görüp-gözetiyor düşüncesiyle *ihsan* mertebesine erişmesi için bütün insanlara şefkat gösterir.

*Şâh-ı Nakşbend (ks)*'in yıllarca yolların temizliğine, hayvanların bakımına, yaşlı insanların, muhtaçların hizmetine koşması ahlak-ı İlâhîdir.

"Merhamet edenlere Rahman da merhamet eder. Yeryüzündekilere merhamet edin, göktekiler de size merhamet etsin."<sup>44</sup>

Sırtı karnına yapışmış bir devenin yanından geçerken, Peygamberimiz (sav) şöyle buyurdu: "Bu dilsiz hayvanların hakkın-

---

<sup>44</sup> İbn Amr bin el As (ra)'dan, Tirmizi ve Ebû Davud

da Allah'tan korkun! Onlara besili olarak binin ve etini de besili olarak yeyin!"<sup>45</sup>

"Kullarıma haber ver ki, gerçekten ben çok bağışlayıcı ve pek merhamet ediciyim."<sup>46</sup> Hiçbir peygambere verilmeyen, Allah'ın güzel isimlerinden "*Raûf*" ve "*Rahîm*" isimleriyle, engin şefkat ve merhametinden dolayı Habibi, Muhammed Mustafa (sav)'yı Cenâb-ı Hakk taltif buyurmuştur Kitab-ı Kerim'inde.<sup>47</sup>

"Muhakkak ki Allah insanlara karşı raûf ve rahîmdir."<sup>48</sup>

Şefaatiniz, dostlarımızdan ziyade muhâliflerimize olacak diyen *İmam Şarani (ks)*'nin sözü, Efendimiz (sav)'in, "Şefaatin, tümmetimin günahkarları üzerinedir." hadis-i şerifindeki şefkat ve merhmete ne kadar da uygundur.

Bütün veliler bu evsaf ve ahlaka bürünmüşlerdir.

*Üstazımız*, yalnız, bir odada bulunurken hiç unutamayacağım şu sözü söylemişlerdi: "Ya Rabbi! Bize muhâlif olanları velayet mertebesine erİştirerek katına al."

Şu gerçeği de gözardı etmeyelim. İntikam sahibi olan Mev-la, faiz alıp verene Kur'an-ı Kerim'inde, velisine, dostlarına düşman olanlara da Hadis-i kudsîsinde harb ilan ediyor.

*Şefkat* sadece çocuğunu, üşümesin diye soğuktan korumak için üzerini örtmek, insanlar sıkıntıya düşmesin diye maddi ihti-

<sup>45</sup> Sehl bin Hanzeliyye (ra)'den, Ebû Dâvud

<sup>46</sup> Hicr, 15/49

<sup>47</sup> Tevbe, 9/128

<sup>48</sup> Bakara, 2/143

yaçlarını gidermek değildir. Asî *merhamet*, namaz ve dualarımızda:

"Ya Rabbi! Ateşin azabından bizi koru."<sup>49</sup> niyaz ve yakarışında belirtilen ikaba, ateşe girmemek, Allah'ın Cemaline ve Zâtına kavuşmak için yapılan ikaz ve uyarılardır.

Bu öğüt ve nasihatten mahrum olan ana ve baba, bizim ruhumuzu arştan ana rahmine, oradan da dünyaya getirirken; müşid-i kamiller de, şefkat ve merhametle, tarif ettikleri evrad ve ezkarla, nasihat ve hayırlı tavsiyelerle, ruhumuzu, bizim geliş yerimiz olan, aslî vatanımıza, arşa götürürler.

Bizi ulvî âlemden indiren mi, yoksa kudşî âleme çıkaran mı daha muhteremdir? Varın siz kıyas edin...

---

<sup>49</sup> Bakara, 2/201

## 6. EDEP VE ERKÂNLA ZİKRULLAHA TEŞVİK EDER

"Vezir! Ben bu âna kadar, 'Muhammed (sav)' ismini ağzıma abdestsiz almadım."

Yolda bir kağıt üzerinde yazılı ism-i Celâl'i temizleyip, güzel kokularla pâk eden Bişr-i Hafî'yi, arkadaşları içerisinde ikrama layık kılan Rabbimiz, kullarından, ism-i İlâhî'sine saygı duyulmasını ister.

Ne latif bir elma bu, diyen Âriflerin Sultanı *Bayezid Bistami (ks)*, Hakk (cc) tarafından,

"İsmimi bir elmaya mı verdin?" diye ikaz olunur.

"Allah" diye, kucağına atılan yavrusunu almak isteyen babaya, "Bu çocuk bize Hâlîkımızın ismini hatırlattı." diye mani olan *Mahmud Sami Ramazanoğlu (ks)*, Mevla'ya duyduğu derin saygıyı ifade eder.

İsmi ismiyle beraber yazılan Peygamberimiz (sav)'in, mübarek ism-i âlîlerinin, belki saygıda kusur ederiz düşüncesiyle,

ashab-ı kiramın yavrularına verilmemesi, ism-i Peygamber anılınca renklerinin değişmesi, kudsî değerlere karşı ne eşsiz bir sevgidir.

*Gazneli Mahmud*'un, çocuğa "vezirin oğlu" diye seslenip, çocuğun ismini söylememesi, veziri hayrete düşürünce, padişah:

"Vezir! Ben bu âna kadar, 'Muhammed (sav)' ismini ağzıma abdestsiz almadım." der.

*Bayezid (ks)*'in, *zıkrullahâ* başlamadan ağzını gül suyu ile yıkaması, sigaralı ağızları düşünceye sevketmeli. Bunu *Hacı Hacı Efendimiz (ks)*:

Dühan, melaik dağıtır  
Zikrin tesirin soğutur  
Letaiflerin ağdır  
İçmeye ne ezadır bu

mısralarıyla ifade eder. Kimi zikrettiğimizi, O'nun isimlerini, efal ve sıfatlarını düşünerek, tazimle, huzur ve erkanla bir defa "Allah" demek, binlerce defa "Allah" demekten üstündür.

Aşk ile bir kez Allah dese lisan,  
Dökülür cümle günah misl-i hazan

*Mevlî*t yazarımız Süleyman Çelebi, bir defa can u gönülden Allah derse kişi, güz gününde yaprakların döküldüğü gibi bütün günahlarından temizlenir, der.

Dağ başında yalnız kalan birine,

"Ne yer, ne içersin?" denilince,

"Hû" der.

"Bu ıssız yerlerde ne ararsın?" sorusuna da,

"Hû" der. Ne sorulsa, "Hû" diye cevap verince,

"Hû demekten gayen Allah demek mi?" denildiğinde, İsm-i Celâl'i iştirir iştirmez, bir sayha atıp ruhunu teslim eder sahibine.

*Zikir*, yalnız, dilin lafza-i Celâl'i tekrarı değildir. Yapılan zikirle; ferdî, ailevî, ictimai görevler, Allah ve Rasûlü (sav)'nın isteği doğrultusunda yerine getirilir.

Ana ve baba, kim olursa olsun her ferdin, evladını Kur'an tilaveti, ehl-i beyt ve Rasûlüllah sevgisiyle yetiştirmesi, tacirin ticaretini, doktorun tabipliğini, muallimin talimini, çiftçinin mahsulünü, her meslek sahibinin vazifesini en güzel bir şekilde icra etmesidir *zikir*. "İşini sağlam ve düzgün yapanı Allah sever." buyurur Efendimiz (sav).

Talim olunan zikirler, bizi her türlü kötülükten men etmiyorsa, Habîbullah'ın ifadesiyle o zikir ancak, bizi Allah'tan uzaklaştırır. Ayakta iken, otururken, yanımız yataкта iken, Kendisini her hâlimizde zikretmemizi emir buyurur Mevlâ.<sup>50</sup>

Yaşamımızın her ânını ibadetle ihya edip, gaflete düşmemeğe çalışalım. "Her hangi bir topluluk eğer oturdukları meclisten Allah'ı zikretmeden kalkarlarsa, merkep leşi bulunan bir meclisten kalkmış gibi olurlar. Kazançları da pişmanlık olur."<sup>51</sup>

<sup>50</sup> Al-i İmran, 3/191

<sup>51</sup> Ebu Hureyre'den Ebu Davud

Adamın biri,

"Hayır kapıları çoktur, hepsini yerine getirmem güçtür, bana bir şey söyle de onu yapayım." deyince, Efendimiz (sav),

"Dilin daima Allah'ın zikri ile yaş kalsın!" buyurur.<sup>52</sup>

Kimi andığımızı tefekkür edersek, zikrullahta huzur meydana gelir.

---

<sup>52</sup> Abdullah b. Büsr'dan, Tirmizi

## 7. İRŞAD EDİCİ BİLGİYE SAHİPTİR

"Düşmanını cezalandır-  
maya muktedir isen, o  
nimetin şükürünü af ile  
yerine getir."

Cenab-ı Hakk, ilim sahibi olmayan kimseye, velayet de lüt-  
fetmez. *Tâlât*'u, Cenab-ı Hakk hükümdar olarak gönderdiğinde,

"O, bize nasıl hükümdar olabilir?" diye itiraz edenlere, Rab-  
bimiz tarafından,

"Onu, Allah, size hükümdar seçmiş ve ona, bilgi ve vücut  
bakımından bir güç, bir genişlik vermiştir."<sup>53</sup> âyetiyle cevap ve-  
rilmiştir.

Zahiren, bir hocanın eğitiminden geçmeyenler ise, "Biz, ona,  
katımızdan bir ilim öğretmiştik."<sup>54</sup> buyrulan *ilm-i ledünle*<sup>55</sup> (aracı-  
sız, Hakk'tan gelen ilimle), marifetle mükafatlandırılırlar.

---

<sup>53</sup> Bakara, 2/247

<sup>54</sup> Kehf, 65

*Abdest* azalarını yıkarken, birinci yıkayıŖta *emmeden* (nefsin bütün arzularından), ikinci yıkayıŖta *levvameden* kurtularak (nurla zulmetin karmakarıŖık olduğu hâlden), son defasında da *mlhimed*den arınıp (nurun zulmete galip olduğu makamdan) *mutmainneye* (iradeyi tamamen Allah'a teslim etme makamına) eriŖerek, zahiri ve batınî temizliği yapmayı, hiÇbir hocadan, ki-taptan görmedik ama *stazımızın* mübarek dillerinden iŖittik.

*Namazda* tekbir alırken, bir elimizle dünya, diğeriyle de uhra muhabbetini atıp, sırf Allah'ın aŖkıyla namaz kılmayı da O'ndan duyduğumuz gibi, Hakk'tan aldıkları ilimle, çevrelerini aydınlattıklarını mŖahede ettik.

Bir mektebe oldu ki mdâvim

Allah idi zatına muallim

Müsabakaya girip boyayla, cilayla, eŖit eŖit renklerle duvarını süsleyen *Çinli* ustanın esrarengiz sanatına karŖı; kum, kireç ve imento karıŖımı harcıyla, duvarını sıvaya sıvaya âyine gibi yapıp, karŖı duvardaki süsleri, kendisinde pırıl pırıl parlatan Rum usta gibi, zikir ve fikirle, Hakk'a duyduğu derin sayĐı, haŖyet ve tazimle kalbini nurlandıran hâlis kul da; kitaplardan, hocalardan

<sup>55</sup> *İlm-i Ledün*, Hakk'ın katından gelen bilgi. Mutasavvıflar, bütün ilimlerin Allah katından geldiğine inanırlar. Ancak Ŗer'î ve zahiri ilimler, melekler ve Rasûlullah (sav) aracılığı ile gelir. İlham ise aracsız olarak doğrudan Hakk'tan gelir. Onun için ilhama, ilm-i ledün denilmiŖtir. Bu ilim kiŖiye öĐĐ mahrem bir bilgidir.

aldığı ilimle kafasını tezyin eden ulemanın ilmini, fen ve sanatını gönlüne aksettirerek âlemi tenvir eder.<sup>56</sup>

<sup>56</sup> *Çinliler* kendilerine güvenerek *Rumlara* karşı övündüler, “Resim sanatında dünyada bizden daha üstünü yok.” dediler. Buna karşılık *Rumlar* da, “Hayır, bu iddianız doğru değil, biz daha mahir kişileriz.” dediler. Bu iddialar adil bir padişahın kulağına gitti. Padişah, “Ben sizi imtihan edeceğim, bakalım hanginizin dediği doğru.” dedi.

Çinliler de Rum diyarının ressamı da hazırladılar.

Çinli ressamlar,

“Bize bir oda verin, bir oda da siz alın, herbirimiz burada hünrelerimizi sergileyelim, işimiz birince padişahı gelsin baksın ve kimin daha üstün olduğuna karar versin.” dediler.

Kapıları karşı karşıya iki odadan birini Çinli ressamı, diğerini Rum diyarının ressamına verdiler.

Çinliler, padişahın yüz türlü boya istediler. Padişah bunun üzerine hazinesini açtı.

Çinlilere her sabah hazineden boyalar verilmekte onlar da bu boyalarla çeşitli resimler, süsler yapmaktaydı.

Rum ressamı ise,

“Paş giderilmeden ne boya işe yarar ne de resim.” diye düşünyorlar habire her yeri cilalayıp duruyorlardı.

Rum diyarının ressamı bu düşünceyle günlerce duvarları cilalayıp durdular. Sonunda her yer pırıl pırıl oldu. Gökyüzü gibi berrak bir hâl aldı.

Nihayet Çinli ressam işlerini bitirdiler. Hepsini de yaptıklarından emindi ve yaptıkları bu güzel işten dolayı çok sevinçliydi.

Padişaha haber verildi. Padişah gelecek önce Çinli ressamın resip yapıp süsledikleri odaya girdi, resimleri gördü, bütün yapıtlar fevkalade şeylerdi. Çinli ressamın yaptıklarını beğenerek takdir eden padişah buradan çıkarak Rum diyarının ressamının buldukları odaya girdi. Bir Rum ressam, Çinli ressamın resim yaptıkları odayı görmeye mani olan aradaki perdeyi kaldırdı. Çinli ressamın yaptıkları süsler ve resimler bu odanın cilalanmış duvarlarına yansıdı. O odada ne varsa burada da öyle, hatta daha güzel ve daha parlak bir biçimde görünmeye başladı.

Rum diyarının ressamının buldukları oda, dille tarifi mümkün olmayan bir hâldeydi ve bu hâliyle Çinli ressamın odasından binlerce defa daha güzeldi. Böylece Rum diyarının ressamı bu imtihanı kazanmış oldular. (Mesnevide Geçen Bütün Hikâyeler, Haz, Mehmet Zeren, Hazen, 1996, sh. 60-62)

Hata ve kusurları biiznillahi Teâlâ müşahede ederek giderip, Kendilerine tabi olanları Allah ve Rasûlüne âşık bir kul hâline getirmektir gayeleri.

Kendisinden geçerek gaybet hâlini yaşayan mânevî evladına *Şah-ı Nakşbend (ks)*,

"Bizi bırak Allah'a dön." der.

*Üstazımız*, âşıklarından biri için,

"Peygamberimiz (sav)'in mânevî defterine bu evladımızın ismini biz kaydettirdik." buyururlar.

*Müridin hedefi*, Peygamberimiz (sav)'in aşkına ermek olmalı. Oradan da Rabbimizi bulmalı. Bu asıl gayeye erişemeyen bizleri de öğüt ve nasihatleriyle ıslaha çalışırlar.

Hedefi gözetleyenlere sükûfî irşadlarını yaparken, bizlere de sözlü uyarılarla istikameti tayin ederler.

İrfan çiçeklerinin açtığı, tecelli nurlarının aksettiği gönül bahçelerinin eşsiz nimetlerini, şeytan ve nefis kurtları yeyip talan etmesin diye, dînî görevlerimizi anlatırlar saatlerce.

Kalplerde zuhur eden mânevî hastalıkları yüzümüzde müşahede ederek, ikazlarda bulunurlar.

*Sanayi Camii*'nde<sup>57</sup> vaazlarını tamamladıktan sonra *Üstazımız*, birden, heyecanla, "*Zinaya yaklaşmayın; çünkü o pek çirkindir ve kötü bir yoldur.*"<sup>58</sup> ikaz-ı İlahisi ile seslenir cemaate.

<sup>57</sup> Sanayi Camii, Kayseri'nin Yahyalı İlçesi merkezinde yer alan ve Hacı Hasan Efendi ks'nin zaman zaman irşad vazî fesinde bulunduğu camidir.

<sup>58</sup> İsra, 17/32

Meğer son anda camiye giren, bu fena fiili yapmayı aklına koyan kimseyi Allah'ın izni ile hissetmişlerdir.

Bir cana kıymayı tasarlayan adamı da, "Allah'ın haram kıldığı canı, haklı bir sebep olmadan öldürmeyin."<sup>59</sup> âyet-i celilesiyle ve hadis-i şerif'lerle, öğüt ve nasihatleriyle bu menhiyattan kaçındırırlar.

Efendimiz (sav)'in hürmetine, isyanı sebebiyle ıslah olmayan, şekli değişip hayvan simasına dönmeyen, fakat kalbi, gönlü bozulan kimseleri her fırsatta ikaz ederler.

Nefisleri için kızmazlar, Allah rızası için gayrete gelirler.

Tevazu ve hilmiyetle, "Mü'minlere kanatlarını indir."<sup>60</sup> edeb-i İlahîsi ile alçak gönüllü ve şefkatli davranırlar insanlara.

"Kafirlere karşı çok çetin, çok şiddetlidirler. Kendi aralarında merhametlidirler."<sup>61</sup> esasını da koruyarak, Allah için sevgi ve Allah için buğz kanatlarıyla bir dervişin irfan semasında kanatlanacağını haber verirler.

1947 yılında vapurla gittikleri Hac yolculuğunda yaşlı bir zât *Üstazımıza*, -kendi sûretini âyinede görerek- kötü isnatlarda bulunur. Çok genç olan *Üstazımız*, gayet beşûş bir çehre ile,

"Amca! Bu saydığımız fena huylara tövbe etmek için bu yola çıktık." buyurur. Memleketine döndüğünde, bu olgunluğa, kemâle hayran kalan amca, intisap ederek,

"Beni kendine köle ettin." der.

<sup>59</sup> İsra, 17/33

<sup>60</sup> Hier, 15/88

<sup>61</sup> Fetih, 48/29

Mahallemizde en çok, su sebebiyle kavga çıkardı. Su pek yeterli değildi. *Üstazımızın* bahçesine akan suyu gasp eder biri.

*Üstazımız* hiç kızmadan,

"Bu su ile abdest al, guslet, temizlen." der ve geçerler.

Öyle bir kalbe maliktirler ki, o gönül, Hakk'tan gayrı bir endişeyi taşımaz.

Rabiatü'l-Adeviyye (ranha) kendisine,

"*Şeytan*'a buğzeder misin?" diyen şahsa,

"Allah (cc)'a sevgiden ona yer kalmadı." buyurur.

Peygamberimiz (sav), "Düşmanını cezalandırmaya muktedir isen, o nimetin şükrünü af ile yerine getir." "Hilmiyyet (yumuşak huyluluk) gösteren, insanların gözünde büyüklük kazanır. Anlayış gösterenin kemâli artar." hadis-i şerifleriyle bu huyun güzelliğini haber verirler.

Rabbimiz de, "Kim af ve ıslah ederse, onun mükafatı Allah'a aittir."<sup>62</sup> buyurur.

<sup>62</sup> Şûra, 42/40

## 8. ALLAH (CC) KATINDA OLANLARA MEYLEDER

"O altın tas, güzel amel-  
lerdir. Kişi taatini, kendi-  
sini ne kadar gizlese de  
Biz onun sevgisini kalp-  
lere yerleştiririz."

Hırka ve taca, ünvan ve şecereye takılıp kalmaz *Mürşid-i  
Kamil*. Bunu *Yunus Emre*,

Dervişlik olaydı tac ile hırka,  
Biz dahi alırdık otuza kırka.

şeklinde çok güzel ifade eder. Olgunluğun işaretini iki mad-  
dede özetler *Muhyiddin-i Arabi (ks)*:

1. Mahviyet,
2. Mahfiyet.

Nefsaniyetin, benliğin yok olup, kişinin, Hakk'm katında  
var olması, iradenin Allah'ın iradesinde yok olması, ahlak-ı sey-

yienin, kötü ahlakın yerini ahlak-ı hamidenin, güzel ahlakın almasıdır *mahviyet*.

*Mahfiyet*, kendisine Allah'tan bahş olunan güzel rüyaları, keşifleri, sırları, kerametleri, tecelliyatı, gönülde beliren nurları ve varidatı, Hakk'tan gelen feyz ve ilhamatı, güzel duygu ve hisleri gizlemektir.

Enbiyadan biri vahyi rüyada alır. Cenab-ı Hakk, bir altın tası gizlemesini emreder. Nebi ne kadar gizlese de altın tas ortaya çıkar. Sebebini Rabbimizden sorar. Hâlikımız da,

"O altın tas, güzel amellerdir. Kişi taatini, kendisini ne kadar gizlese de Biz onun sevgisini kalplere yerleştiririz." buyurur.

## 9. İNSANLARI HALLERİNE GÖRE İRŞAD EDER

"Kur'an'ı indirenin  
sadâsını duydum."

Büyük bir marifetle, gelenlerin hallerine göre biiznillah irşadda bulunurlar. "Süt emen çocuğa bal, bal yiyene de süt vermezler."

İnanç bakımından bozuk olanlara, iman esaslarını; ibadette kusurları olanlara da, Cenab-ı Hakk'ın emirlerine uyup, yasakladıklarından uzaklaşmanın, kulluğun gereği olduğunu; taatlere devam edenlerin de, Allah'ı görür gibi ibadet etmelerini, biz O'nu göremesek dahi, Allah'ın bizi müşahede ettiğini tefekkür ederek, "ihsan" mertebesinde kulluğumuzu yerine getirmemiz gerektiğini her fırsatta hatırlatırlar.

*Mevlana Celaleddin-i Rûmi (ks)*'nin hocası *Seyyid Burhaneddin (rha)*, namazda "Allah" diye feryat ederek bayılır. Kendisine geldiğinde, bu hâlin sebebi sorulunca, "Kur'an'ı indirenin sadâsını duydum." der.

*Yahyalı'nın Sanayi Camii'nde Üstazımız* namaz kılarken sağa sola çok tatlı bir şekilde meylediyorlardı. Bu hâle taaccüb edenlere, "Kişi, Allah'ı görürcesine ibadet ederken vücudu elden çıkıyor." buyurmuşlardı.

## 10. BAŞ OLMA SEVDASINDAN GEÇER

"Kastım, rızâyı Bârî'dir."

Müşrikler, Efendimiz (sav)'i, "Davandan vazgeç sana en güzel kızı nikah edelim." diye *şehvetle*, "En verimli araziye tapulayalım." diye *servetle*, "Başımıza şah edelim." diye *şöhretle* aldatmaya kalkıştıklarında, O, bütün bunlardan uzak kalarak, "Kastım, rızâyı Bârî'dir." buyurdu.

Gizli şehvet olarak tanımlanan *riyaset* sevdası olmaz gönüllerinde. *Sami Ramazanoğlu (ks)*, *Üstazımıza* görev verirken:

"Kendini nasıl hissediyorsun Hasan Efendi?" buyurduklarında,

"Efendim! *Ebubekir, Ömer, Osman, Ali* (ranhüm)'ye adres gösteren bir çocuk mesabesinde görüyorum kendimi. Acaba, bu büyük zatlara yol gösteremez de vebalde kalır mıyım diye düşünüyorum." deyince, *Sami Ramazanoğlu (ks)*, *Üstazımıza* tebrik ederler.

#### IV. MÜRŞİD-İ KÂMİL İLE GÖRÜŞME ÂDÂBI

"Edepsiz insan, dünyada da  
uhrada da mahrumdur."

Rabita döneminde, devamlı rabita; murakabe döneminde ise, vakitleri devamlı murakabe ile geçirmeli *sâlik*.

Mürşid-i kamilin huzurlarında, kalbi, devamlı istifade için açık bulundurmalı; avını bekleyen biri gibi, gözünü, gönlünü mürşidinden ayırmamalıdır.

Efendimiz (sav)'in Cenab-ı Hakk'ı müşahedesini âyet-i kerime, "Göz ne şaştı, ne (de sınırı) aştı." diye ifade eder.

Asker arkadaşıyla konuşur gibi, bağırıp-çağırarak konuşmamalı. Hakk'a ermek için sözlerini tutup edebe riayet ederek, mehabetini gönlünden kaybetmemeli mürşidin.

"Ey iman edenler! Allah'ın ve Peygamberinin önüne geçmeyin (saygısızlık etmeyin) ve Allah'tan korkun, çünkü Allah işitir, bilir.

Ey iman edenler! Seslerinizi Peygamberin sesinden fazla yükseltmeyin ve O'na birbirinize bağırır gibi yüksek sesle söylemeyin ki, haberiniz olmadan amelleriniz hiçe iniverir.

Kesinlikle Allah ve Rasûlü'nün yanında seslerini kısarlar (yok mu), işte onlar o kimselerdir ki, Allah kalplerini takva için imtihan etmiştir.

Onlara hem bir bağışlama, hem de büyük bir mükafat vardır.<sup>63</sup>

Ulu orta her şey de sorulmaz. Başımız ağrısa ilacını da ondan istememeliyiz.

İmanımıza, ibadet ve dürüst bir yaşantımıza, ahlaka ait sorular, gönüllerinin ferahlı olduğu anda, müsaade istenerek sorulur.

"Ey iman edenler! Açıklandığı zaman hoşunuza gitmeyecek olan şeylerden sormayın."<sup>64</sup>

Ona can u gönülden teslim olmalı; gaipten, uçup kaçmaktan haber vermesini beklememeli.

Devesi kaybolan kişiye Efendimiz (sav),

"Allah bildirmese ben de bilemem." buyurdular.

Musa (as)'ya, Hızır (as),

"O halde bana tabi olacaksan, ben sana sırrını anlatmadıkça, hiçbir şey hakkında da bana soru sorma."<sup>65</sup> demiştir.

"Edepsiz insan, dünyada da uhrada da mahrumdur."

<sup>63</sup> Hucurat, 49/1-3

<sup>64</sup> Mâide, 5/101

<sup>65</sup> Kehf, 18/70

## V. SÂLİK'İN VASIFLARI VE AHLÂKÎ YAPISI

"Sükûtumuzdan istifade edemeyen, sözlümüzden faydalanamaz."

Allah'ın emirlerini gözetip, nehyinden kaçan, "Peygamber size ne emir verirse onu tutun, yasakladığından da sakının."<sup>66</sup> âyet-i celilesine riayetle nefisini arıtıp, ruhunu durultan salik, şu hususlara azami dikkat gösterir:

### 1-Devâm-ı Vuzû

Nefis, cin ve insan şeytanlarının şerrinden emin olmak için devamlı abdestli bulunur.

Yatsı namazını eda ettikten sonra, yatmadan önce abdest alıp iki rekat namaz kılar.

---

<sup>66</sup> Haşr, 59/7

Dualarla, zikirlerle, gününü nasıl geçirdiğinin hesabını inceden inceye yaparak, mânevî sır perdesinin açıldığı ânı gözeterek yatağına girer salık.

## 2-Devâm-ı Halvet

İnsanlardan ayrı yaşamının gayesini celvet, halkın irşad ve ıslahı için görür salık. Akünün dolmasından maksat, kendisinden arzu edileni yerine getirmek olduğu gibi, derviş de gece ve gündüzleri rabıta ve murakabesiyle, arştan inen feyiz ve tecellilerle dolarak, alemi tenvir eder.

Nefsi ıslah için insanlardan ayrılıp, daracık bir mekanda azıcık yiyeceklerle yetinip vakit geçirmenin anlamı olan *halvet*, ashab-ı kiramın talip olduğu çileyi örnek alarak, "Zâhirdede halkla, batında Mevla ile" olmaktır.

Dışarıya kapalı, Allah'a açık olan o mekanda, vücûdu da kabir yaparak, "ölmeden evvel ölme" sırrına erişmektir.

"İnsanların hayırlısı insanlara faydalı olandır." hadis-i şerifinin muhatabı olmaktır merğub olan, övülen halvet.

## 3-Savm (Oruç)

Oruçtan gaye, sadece yemekten-içmekten, cinsi münasebetten uzaklaşmak değil, bütün azayı, ne için yaratılmışsa onun için kullanmaktır; oruç sayesinde takvaya ulaşmaktır.

Yemekten-içmekten münezzeh Mevla'nın ahlakıyla ahlaklanmaktır. *Arifler*, yalan, dedikodu, iftira vs gibi çirkin

bütün hasletlerin zuhurunda keffaret tutarlar, Allah (cc)'tan gayri düşüncelerde ise oruçlarını kaza ederler.

#### 4-Sükût

Peygamberimiz (sav)'in, "*İki hususta teminat verenin Cennet'e girmesine kefilim.*" diye buyurdıkları, dil ve namus, hataların en çok zuhur ettiği yerlerdir.

"Her ne söz söylerse, mutlaka yanında hazır bir gözcü vardır."<sup>67</sup> "Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve sağlam söz söyleyin."<sup>68</sup> ayetlerine riayet eden kamil insanlar, kâlden ziyade hâl diliyle konuşurlar.

*Elvan* lakabıyla anılan rahmetli *Ali Yıldız, Üstazımıza, Sivaslı İsmail Hakkı Toprak (rhaleyh)* (ö. 1973)'in evlatlarından birini getirir. Lisanen konuşmadan gönüller konuşmaya başlar ve uzunca, derin bir sükuttan sonra veda edilir.

*Şah-ı Nakşebend (ks)*, "Sükûtumuzdan istifade edemeyen, sözümüzden faydalanamaz." buyurur.

Hâl diliyle konuşabilmek, kalplerden faydalanabilmek için, gönül frekanslarının tutması gerekir. Büyüklerin sükûtu tercih etmeleri, hâl diliyle konuşmaları sebebiyledir.

<sup>67</sup> Kaf, 50/18

<sup>68</sup> Ahzab, 33/70

### 5-Zikir<sup>69</sup>

İnsan, üç hâlin dışında değildir. Ya ayakta, ya oturur, ya da yanı yerededir.

"Onlar ki, gerek ayakta, gerek otururken ve gerekse yanları üzerinde yatarken Allah'ı anarlar. Göklerin ve yerin yaratılışı hakkında inceden inceye tefekkür ederler, düşünürler."<sup>70</sup>

"Nice erler ki, ne ticaret, ne de alışveriş, kendilerini, Allah'ı anmaktan, namaz kılmaktan ve zekat vermekten alıkoymaz. Onlar, kalplerin ve gözlerin kıvranacağı günden korkarlar."<sup>71</sup> ayetleriyle mü'minin her an zikrullahta olduğu belirtilir.

Nefislerinde, aile ve komşu ilişkilerinde, ticaretlerinde ve bütün davranışlarında emr-i İlâhiye kulak verirler.

Unutkan olmamızdan dolayı bize insan denmiştir. En çok gaflete düştüğümüz iki husus ise:

1-Ezelde verdiğimiz söz.

2-Hiçbir zaman unutmamamız gereken Hâlikımızdır.

Unutmanın zıddı hatırlamaktır. Hatırlamanın *Arapça* karşılığı ise zikirdir.

"Rabbiniz değil miyim?" diye şahit gösterdiği zaman,

"Evet Rabbimizsin, şahidiz." dediler<sup>72</sup>

Ve, "Unuttuğun vakit Allah'ı an."<sup>73</sup>

<sup>69</sup> Sâlik'in vasıfları arasında zikredilen bu mevzu, ayrı bir başlık hâlinde bu konuyu müteakiben geniş olarak işlenmektedir.

<sup>70</sup> Âl-i İmran, 3/191

<sup>71</sup> Nur, 24/37

<sup>72</sup> A'raf, 7/172

## VI. ALLAH'I ZİKRETMEK GÖNÜLLERE ŞİFA VERİR

"Muhlis kesbîdir, muhlas  
vehbîdir."

### 1. Zikrin Anlamı

*Zikir* kelimesi hatırlama manasına gelir. Yalnız bu hatırlama, güzel olan, hayırlı olan, iyi olan işlerde vuku bulan bir hatırlama değildir. Eğer bir insanın iyiliği, güzelliği anlatılmışsa, "Geçen gün sizi zikretmiştik." denir. Eğer kötülüğünden bahsedilmişse, "Zikriniz geçti." denmez.

Öyleyse; namaz zikirdir, insanlar arasında iyi münâsebetler, güzel komşuluk, aile arasında güzel geçim, ticari hukuka riâyet, bir mü'minin gönlünü almak zikirdir. Çünkü Allah (cc)'ı hatırlatan her şey zikirdir.

Mânevî hayata baktığımızda meşâyihî kiramın, kendilerine tâbi olan insanların Allah'a itaat etmeleri, Rasûlullah (sav)'ın ve

---

<sup>73</sup> Kehf, 18/24

Cenab-ı Hakk'ın muhabbetine ulaşabilmeleri için birer vasıta olduklarını görürüz.

## 2. Zikrin Gayesi

Zikir yapılmasından maksadımız, '*Muhlis*' vasfını kazanmaktır. "La ilahe illallah diyen cennete girecektir." buyrulmaktadır. Ama '*Muhlis*' şartı vardır. Nedir bu tabirin manası?

*Muhlis*, herşeyi Allah (cc)'ın rızası için yapmak demektir. '*Muhlis*' ve '*Muhlas*' tabirleri farklıdır. '*Muhlis*', ismi fâildir. '*Muhlas*' ismi mef'uldür.

Bu farkı talebeliğim esnasında düşündüm. *Kastamonu*'ya gittiğimizde *Mehmet Fevzi Efendi* (ö. 1989), bana bakıp,

"*Muhlis* kesbîdir, *muhlas* vehbîdir." diyerek meseleyi derhâl halletti.

'*Muhlas*' olabilmek için uğraşmalıyız. Böylesi bir kimseye, rıza-ı İlâhinin dışında birşey yaptırılmazsınız. Hesabı kitabı yoktur, her yaptığı Allah rızası içindir. İşte *zikrin neticesi* budur.

*Mürşid* dediğimiz zaman 'dönüştürücü' aklımıza gelir. Bulunulan hâlden, Peygamberimiz (sav)'in istediği güzel hâle, ahlâka dönüşmektir gaye.

Vazife almak hususunda da eksiklikler var. Uluorta, "Kim vazife alacak?" deniliyor. İnsanlar birbirine bakıyor. Bunun hiçbir anlamı yok. Aldıktan birkaç gün sonra bu vazife unutulacaktır. Bir kere, cezbolunması gerekir. Kalben muhabbet edilmesi gerekir. Bu muhabbet, bu zevk olmadan vazife alınmaz.

Girişler üç çeşittir:

**Birincisi;** sadece Mevla'nın rızası için girenler. Bunlar hakikaten faydalanan kimselerdir. Allah'ın muhabbetine, bu yol vasıtasıyla ulaşmaya çalışırlar.

Kimileri de, 'Şu girdi, bu girdi, ben de gireyim.' diyerek vazife alırlar. Öteki çıktığı zaman tabî o da çıkacaktır.

Bir üçüncüsü de teşviklerle ders alanlardır. Bunlar da ne kadar teşvik edilirlerse o kadar yol alırlar.

*İslâm ahlakındaki* en büyük gaye; ne yaparsak yapalım, yaptığımız işi Allah rızası için yapmaktır. Birinci şart budur. Muhlas olabilmektir. Sonra 'takva' gelir.

*Şeyh Mustafa Efendimiz (ks)*'in de dediği üzere, tıpkı günümüzde doktora gitmeden bazı âletlerle bazı ölçümlerin yapılması gibi, bizim de kendimizi ölçeğimiz iki tane işaret vardır:

**Birincisi,** ibadet-ü taati zevkle yapabilmektir.

Efendimiz (sav)'in buyurduğu üzere, arş-ı âzâmın gölgesinde gölgelenecek yedi sınıftan birisi de, ibadet-ü taatini zevkle yapan gençtir. İnsanlar bu noktada ikiye ayrılır:

Emir olduğu için yapanlar,

Bir de zevkle yapanlar.

**İkinci ölçümüz** ise Allah korkusunun artmasıdır.

Bu zikirleri yapmaktan maksat, takvanın meydana gelmesidir.

Bu zikirler sayesinde, iki sınıf insandan, zevk almak için ibadet yapan insanlardan olmaya çalışırız.

İbadetimizi zikirler sayesinde zevk içerisinde yaparız. Kuru kuruya değil, manasını düşünerek ve o anda yaşayarak ibadetini yapan insanlarla bizim aramızda fark vardır.

### 3. Zikrin Âdâbı

Binlerce defa 'Allah' demektense huzurla bir defa 'Allah' demek daha üstündür. Tesbihi nasıl çektiğinizi bilmeden, anlamını düşünmeden yapmaktansa, anlamını düşünerek, azametini tefekkür ederek ve onun hayata geçirilmesinin idrakinde olarak yapılan zikir evlâdır.

Faraza, duyduğum kadarıyla, beş yüz defa Allah diyoruz. Fırsat bulamazsak olur ama sandalye üzerinde falan değil, daha sakın ve karanlık bir ortamda, dış âlemle irtibatımızı keserek, kalbimize, gönlümüze dönerek bunu yapmalıyız.

"Kur'an gece indirildi." buyrulmasının bir anlamı, bir sırrı vardır. İsrâ Sûresi'nde Cenab-ı Hakk Habibini Mescid-i Haram'dan, Mescid-i Aksa'ya gece yürüttüğünü haber veriyor.

Geceleri göz dinlenir, kulak dinlenir, kalp dinlenir ve kişi bütün potansiyeli ile kendisini zikre verme imkanı bulur.

*Sami Ramazanoğlu Hazretleri (ks)*, gündüz yapılan taatle, gece yapılan taat arasındaki farkı, "Eğer ders, gece yapılmaz da gündüz yapılırsa, kazaya kalan oruç gibi olur." buyurarak haber vermektedir.

Temiz bir seccade üstünde oturulur, huzurla 'Allah' denir. Beş yüzünde dil damağa yapıştırılır ve hareket ettirilmez.

Ocağın üzerine su koyduğumuzu düşünelim. Ocağı açarsınız ve su ısınmaya başlar.

Başlangıçta parmağımızı suya değdirirken, daha sonra dokunamaz oluruz. Nihayetinde neredeyse buharına da parmağımızı yaklaştıramayız.

Önceleri hafif atışlar hissedilir, sonra gümbür gümbür kaynar. Kalb de aynen bunun gibidir.

Önceleri yanar, bazen iğne batar gibi gelir insana. Daha sonra ara ara vuruşlar meydana gelir.

Koşup da durduğumuzda, heyecanlandığımızda olduğu gibi kalbimiz sanki fırlayıp yerinden çıkacakmışçasına hareket eder.

İkinci beş yüz de içe verilmek sûretiyle kalb zikre geçer, gönül arınır, temizlenir.

#### 4. Ferdî ve Cemaat Hâlinde Zikir

Zikir, ferdî ve cemaat hâlinde olmak üzere ikiye ayrılır.

*Ahmet b. Hanbel Hazretleri'nin Müsned'*inde de geçtiği gibi, Peygamber Efendimiz (sav)'e *Ali (ra)* gelmiş ve,

"Ya Rasûlallah! Benim için bir telkinde bulun." demişlerdir. Peygamber Efendimiz (sav) de mübarek gözlerini yumarak üç defa kelime-i tevhidi okumuşlardır. O da huzur ve huşû içinde Peygamberimiz (sav)'i takip etmiştir. Bu, ferdî zikre örnektir.

Bir de cemaat hâlinde olan zikir vardır. *Ashâb-ı Kiram'*ın bir araya toplandığı bir mecliste Peygamber Efendimiz (sav),

"Cennet bahçesine uğradığınız zaman meyvelerinden yiyein." buyurmuşlardır. Aşhab, Cennet bahçesi ve meyvelerinden maksadın ne olduğunu sorduğunda Efendimiz (sav),

"Zikir halkalarıdır." buyurmuşlardır.

Kur'an-ı Kerim'de de geçen aşk ehli bir basîr zümre, '*Ulu'l el-bâb*' vardır. Bu insanlar gönül ehli insanlardır.

Asırlar boyu devam ettiği söylenen salihlerle meşâyihin çatışması aslında yoktur.

Cenab-ı Allah sevdiği kullarını dinde ince anlayış sahibi kıyor. Fakihler, şer-i meselelerde delilleri ortaya koyarak yürümüşlerdir.

Aşk ehli insanlar, bunları bilmekle beraber, zâhiri yönü asla terketmeden işin kalbî, ruhî, mânevî yönüyle ilgilenerek bilginin esasına erişmişlerdir.

Nitekim Efendimiz (sav): "Kişi bildiği ile amel ederse, Cenab-ı Allah ona bilmediğini mâlum kılar." buyurmuşlardır.

Evlüyâullahın bu vasıta ile eriştikleri bir nur vardır, bir haz vardır. Biz buna ehil olmamakla birlikte, ehil olanların yanlarında bulunduk, sohbetlerinden istifade ettik.

### 5. Açık ve Gizli Zikir

Hâl ehli insanlardan gördüğümüz, duyduğumuz kadarıyla, açık zikir ve gizli zikir telkini şeklinde iki usûl bulunmaktadır.

Efendimiz (sav) ölmek üzere olan bir kimseye kelime-i tevhidî telkin etmişlerdir. Bu, açık zikre örnektir.

Gizli zikir ise Kur'an-ı Kerim'de sayılamayacak kadar çok Âyet-i Kerime'de haber verilmiştir. Uyuyan adamı nasıl uyandırırız? O'na 'Abdullah! Abdullah!' diye sesleniriz ve onu uyandırmaya çalışırız. Uyandıktan sonra bağırmaya gerek var mıdır?

Allah (cc) hepimizi ıslah etsin, ortak bir hastalığımız var; o da *gaflet hastalığı*. Bu hastalığın ilacı Hakk'ı tavsiye etmektir. Bu da insanların durumlarını göz önüne alarak yapılmalıdır.

İtikadi hata içerisinde bulunan, inanç hususunda tamamen ters olan bir kimseye zikir telkini yapamazsınız.

Zikir, hatırlatma manasına geldiğine göre sadece hatırlatma amacıyla ibadet ve taat konusunda bilgi verilir. Bu konuda elinden geldiğini yapmaya çalışan insana da husûsi zikirler telkin edilir.

*İmam-ı Rabbani Hazretleri* (ö. 1034/1624)'ni unutmayalım. *İmam-ı Rabbâni Hazretleri, Vahdet-i Şuhûd* makamında olduğu için, delilleri ortaya koymak sûretiyle hareket etme yoluna gitmiştir.

*Muhyiddin-i Arabi Hazretlerinin* başını çektiği bir zümre ise meselelere, her şeye fenâ makâmından bakmak sûretiyle yaklaşır. Her ikisinin de geldiği nokta aynıdır.

*İmam-ı Rabbâni Hazretleri, Muhyiddin-i Arabi Hazretlerinde* olduğu gibi hem zâhiri hem de bâtınî yönde söz sahibidir. Bizim gibi insanlar bunları tefrik edemeyeceği, ayırt edemeyeceği için hep *İmam-ı Rabbâni Hazretleri'*nden bahsediyoruz.

Bildiğimiz kadarıyla *Muhyiddin-i Arabi Hazretlerinin* eserlerini okuyarak *İslam'a* girenlerin sayısı çok fazladır. O'nun kitap-

larını okuyarak *İslam*'a giren, O'na hayran olan pekçok insan var.

İlkokul çocuğu cebiri, bir bilmeyenli, iki bilinmeyenli denklemleri, kök almayı, sinüsü, kosinüsü, tanjantı, kotanjantı herhalde bilecek değildir. Ne yapacaktır, birer-ikişer sayacaktır; toplamayı, çıkarmayı yapacaktır, belki bölmeye ikinci sene sıra gelecektir.

Daha, toplamayla, çıkarmayla meşgul olanlar, kalkıp da cebirle, geometriyle meşgul olacak olurlarsa, tabîdir ki *Muhyiddin-i Arabî Hazretlerine* olmadık sözler söyleyeceklerdir. Keşke o makama gelinebilse, bu büyük zât anlaşılabilse.

*İmam-ı Rabbâni Hazretleri* kötülük içindeki insanlara zikir telkininde bulunup-bulunmama hususunu soran talebelerine, bu insanlara da zikir telkininde bulunulması gerektiğini, umulur ki kurtulmalarına vesile olacağını ifade etmişlerdir.

#### 6. İnsanın Yaratılışında Yer Alan Dört Unsur (Anâsır-ı Erbaa)

Bedenimizin yapısında eskilerin deyimiyle *anâsır-ı erbaa* vardır. Su, hava, ateş ve toprak.

Eksikliğimiz olduğu için kendimizden örnek verelim:

*Üstadımızın* sohbetlerinde bağırma meydana gelir, duramaz, meclisin ortasına yürürdüm.

*İzmir*'den bir cemaat gelmişti. Cemaate, *Hacı Hasan Efendimiz (ks)*, *Sami Ramazanoğlu Efendimiz (ks)*'den bahsediyor-

lardı. Bu esnâda ben bayılıp düşmüşüm. Bu hâdise *Sami Efendimiz (ks)*'e haber verildiğinde, "Unsûr-u nârisi yanmış." buyurmuşlar.

Dikkat ederseniz bir mürşid tarifi yapacağım: "*Şeyh*, vücuddaki anasır-ı erbaa'nın dozajını ayarlayan kimsedir."

Bu, kafayı oynatma değil, düzeltme mesleğidir. Bu sebeble kafasını oynatan kaç kimse vardır?

Hakiki bir mürşid, bırakın kafayı oynatmayı, hasta hâli sıhate dönüştürür Allah'ın izniyle.

*Cezbe*, kalbin Allah'a yönelmesidir. Ses hızı, ışık hızı onun yanında çok yavaş kahr.

Vücut yapımızdaki dört unsurun dozajını ayarlayıp, nefsin esaretinden kurtarıp, ruhun emrine verilmesine *mânevî hayat* diyoruz.

*Mürşid* de bunu gerçekleştiren kimsedir.

*Mâneviyyat* bizi kendimize zulmetmekten kurtarır.

*Hz. Adem (as)* yasak meyveden yeyince Cenab-ı Hakk, "*Nefsine zulmettin.*" buyurmuştur.

Mürşidler de bizlerin elinden tutup, bizleri Rasûlullah (sav)'ın muhabbetine ve Zâtının aşkına teslim ediyorlar.

Bu dört madde nefsin eline geçerse ne olur? Hava nefsin elinde olursa, her tarafı yakıp yıkar. Ruhun elinde olursa 'hû'ya dönüşür.

*Asr-ı Saadet* hayatındaki, değerini ölçemediğimiz, "Hangisine uyarsanız kurtuluşa erersiniz." diye buyrulan o güzide insanla-

rın ahlakını kendine örnek edinen insanlar ortaya çıkar ve huzur ortamı meydana gelir.

### 7. Beş Rûhânî Zikir Merkezi (Letâif-i Hamse)

Vücutta, sadrımızda beş tane *letâif* vardır: *Kalp, ruh, sır, ha-fi, ahfa*. Bunlar *emir âlem*dir. Halk da bedenle alakalıdır.

Gönül, Allah'ı zikrettiği zaman ne bir ticaret, ne de bir alış-veriş onları Allah'ın zikrinden alıkoyar. Nasıl alıkoyar ki? "El kârda gönül yarda." sözü mucibince, el dünya işiyle uğraşırken, gönül yâr olan Allah'la meşgul olur. Kafa ile gönül birbirinden ayrıdır.

*Sami Efendimiz Hazretleri (ks)* ne güzel ifade buyuruyor; bir araba ile misal veriyor. Arabanın motoru, çalışmasını temin ediyor, direksiyonu da sağa sola, nereye gidecekse onu yerine getiriyor.

Gönül bir motor gibi Allah'ı zikreder, kafa da dünya işlerini tedbir eder, ayarlar. Bütün işlerimiz kalple alakalı olacak olursa o işte yalnızlık olmaz. Ticaretle, günlük işlerimizde, yaptığımız bütün fiillerimizde haksızlığa gitmeyiz.

Kalb salih olursa vücut da salih olur. Kalb fesada giderse vücut da fesada gider, göz harama bakar, kulak isyana düşer. El, hayır yapması gerekirken hırsızlığa meyleder. Memleket fesada uğrar.

O bakımdan bütün insanlığın kurtuluşu kalbi ihyaya bağlıdır.

Efendimiz (sav)'in *Mekke* döneminde inen ayetler, daha çok kalbî olan vazifeleri bildirir.

### 8. Letâiflerin Zikre Geçmesi

Zikir başta lisan ile olur. 'Allah' dedikçe *kalb* dediğimiz yer yanmaya başlar, sonra vurur. Vurduğu zaman iç aleme döner.

O zaman sağ memenin iki parmak altında olan *rûh* letâifinin üzerinde durulur.

Aynı haller burda da gerçekleşir, ardından normal hâle geçer. Huzur hâlini izah etmek gerçekten zordur. "Tatmayan bilmez." dediği gibi izahta zorlanıyoruz.

*Sır* dediğimiz yer kalbin üst kısmındadır.

*Hafî* dediğimiz yer ruhun üst kısmıdır.

*Ahfâ* döşümüzün ortasıdır.

Dışardan belli olmaz ama *Esad-ı Erbili Hazretleri (ks)*'nin: "Gül yaprağının her noktası güldür." buyurdıkları gibi vücudun da her noktası Allah'ı zikreder.

Letâiflerin herbirinin biner perdesi ve nûru vardır. Sadırda bulunan beş letâifin ve vücûdun maddî yapısını oluşturan su, hava, ateş, toprak ve nefsin Mevlâ'yı zikretmesiyle sâlik -nehirlerin deryaya akması gibi- rahmet okyanusuna kavuşur; vahdet deryasında kaybolarak vuslata erer.

Günümüzde dersler, rızıkta temizlik tam hasıl olmadığı için, letaiflerin hareketiyle geçiliyor.

Günümüzde insanımız mânâdan ziyade maddeye yönelmiş durumda. Çoğumuz, "Menfaatim ne olacak? Geleceğim, geçimim ne olacak? Çoluk çocuğum ne olacak?" gibi endişelerin içinde kaybolmuş durumda.

Allah u Teala'nın istediği, Peygamber Efendimiz (sav)'in yaşadığı gibi bir hayatı nasıl yaşar, çevremde de yaşatılmasına nasıl gayret ederim? Bunları düşünenlerimizin sayısı çok az.

Eğer bu düşünceyi sağlayacak olursak, ahireti dünyanın önüne alacak olursak, Allah (cc)'ın aşkını ve muhabbetini nefsâni arzuların önüne alacak olursak, birbirimizle olan ilişkimiz, ailemizle, çoluk çocuğumuzla olan ilişkilerimiz, bütün maddî değerlere bakış açımız değişecektir.

Yaptığımız zikirlerin bizde yapacağı en büyük etki, maddeyi de Allah (cc)'ın emrine vermek olacaktır.

Her şeyimizi, düşüncemiz uğrunda feda etme aşkı ve zevki temin edilirse, zikrimizin amacı yerine gelmiş olur.

Toplumda *îsâr* yerine getirilirse, "Bugün ben alışverişte sif-tah yaptım, komşum yapmadı." diyebilecek insanlar yetişecek olursa, o toplumda huzursuzluk olur mu? Olmaz.

Savaşlarda tam ölmek üzere olan ve suya ihtiyaç duyan *Ashab-ı Kiram*, yanındakini göstererek suyun kardeşine verilmesini ister. Bir diğeri, diliyle ifade edemese bile gözüyle yanındaki işaret eder. Böyle bir toplum elbette ki huzur içinde olur.

Mühim olan, gönlü derviş edebilmektir.

"Gönlün derviş eyleyen hırkaya muhtaç değildir." sözü önemlidir.

*Tevacüt* ve *cezbe* halleri, coşkunluk halleri, şer-i şerife uygun davranılacak olursa câizdir. Aksi halde büyük tehlikeler zuhur edebilir.

Rabbinin huzurunda hesap vereceğinin bilincinde olan, zikirle kalbî eğitimini yapmış insanların oluşturduğu toplumlarda huzursuzluk da olmayacaktır.

Ayakta iken, otururken ve yan olarak yatarken, her an üzere zikri bize Cenab-ı Allah haber vermektedir.

Toplumdan uzaklaşmadan, zikir meclislerinin lezzetinden Cenab-ı Allah hepimizi nasibdâr eylesin.

## VII. FENÂ HALLERİ

"Cenab-ı Hakk, kırk yıldır gönlüme nazar eder de, kendi aşkından başka bir şey göremez."

*Fenâ*, yok olmak; kötü ahlaktan güzel ahlaka geçmektir. Allah'ın halk etmesiyle dünyaya, olgunluğun son sınırı olan, "Ey huzur içinde olan nefis! Sen Rabbinden razı, O da senden razı olarak Rabbine dön."<sup>74</sup> hitabındaki hâl ile Allah'a kavuşmaktır fena.

### 1. Fenâ fi'l-İhvan

Allah'a vuslatın, kavuşmanın yollarını açmak için evvela, "İyilik ve takva üzere yardımlaşın da, günah ve düşmanlık üzerinde yardımlaşmayın."<sup>75</sup> âyetinde ifade edilen salihlerle, *Yusuf*

---

<sup>74</sup> Fecr, 89/27-28

<sup>75</sup> Maide, 5/2

(as)'un, "Benim ruhumu Müslüman olarak al ve bizi salihler arasına kat."<sup>76</sup> duasında istenen hayırlı kimselerle bulunmak gerekir ki bu, *fenâ fi'l-ihvan* hâlidir.

*Hasan Türkmenoğlu Hocamız (İpek Hoca)* (ö. 2002), "Verdiğim bir kısım (diş, nikah vs.) fetvalardan dolayı, Efendim beni öyle ikaz etti ki dövecek zannettim." derdi.

Asıl dost, bizi Ahiret'te, mesul olacağımız hatalardan dolayı irşad eden kimsedir.

*Develi ilçesine bağlı Tombaklı köyünden, H. Ahmet Yalçın Efendi* bize, "Üstadımın bana verdiği öğüt ciltler dolusu kitap olurdu." derdi.

*Şeyh Mustafa Hulusi (ks)*'nin bir grup evladı aralarında şöyle bir ahid yaparlar. "Hangimiz hata ederse, bir diğeri onu ikaz etsin."

Sırtımızı sıvazlayıp yüzümüze gülenden, bize bol müjdeler veren kimselerdense *-Hasan-ı Basri (ks)*'nin dediği gibi- ahiret ahvali hakkında, ciğerlerimizi sökercesine nasihat edenler daha üstündür.

Asıl kardeş de onlardır.

Unutmayalım! Dünya kardeşi değil, âhiret kardeşi olalım. İhtiyaç ânında ister dünya, ister ahiret olsun, kardeşini kendisine tercih eden bahtiyar zümreden olalım.

<sup>76</sup> Yusuf, 12/101

## 2. Fenâ fi'ş-Şeyh

Bize, Efendimiz (sav)'in ve Cenab-ı Hakk'ın sevgisini aşlayan Nebilerin varisleriyle hemhâl olmak, *fenâ fi'ş-şeyh* olmaktır.

"Hidayet eyle bizi doğru yola! O, kendilerine nimet verdiğin mesutların yoluna."<sup>77</sup> buyrulan seçkin kulların sevgisine nail olmaktır *fenâ fi'ş-şeyh* hâli.

"Her kim Allah'a ve Peygamberine itaat ederse, işte onlar, Allah'ın kendilerine nimet ihsan ettiği Peygamberler, dosdoğru kişiler, şehitler ve salihlerle birlikte dirler. Bunlar ise ne güzel arkadaştır."<sup>78</sup>

*Üstazımız (ks)* sohbetlerinde, "Menkıbelerden, evliya ve asfiyanın hallerinden *fenafi'l-ihvan* ve *fenafi'ş-şeyh* olanlar çok istifade ederler; *fenafi'r-Rasûl* olanlar da hadis-i şeriflerden zevk duyarlar; Kur'an-ı Kerim okumaktan ise *fenafi'llah* olanlar haz alırlar." buyurdular.

*Emir Sultan (ks)* (ö. 833/1429)'ın halifelerinden -aynı zaman da üçlerden olan *Ace Baba- Ace Sultan* sürekli, efendilerinin kerametlerinden anlatarak çok büyük bir neşeye gark olur.

Efendimiz (sav), "Salihler anıldığı zaman, Allah'ın rahmeti yağar." buyurur.

*Fenâ fi'ş-şeyh* olmak, Hakk'ın boyasıyla boyanan, her an Mevla'ya dayanan, her âzâsından Rahmâni kokular gelen

<sup>77</sup> Fatıha, 1/6-7

<sup>78</sup> Nisa, 4/69

Mürşid-i Kâmil'in, Allah'ın emrine tâzimini ve sünnet-i seniyyeye uymasını, riayetini hayatımızda yaşamaktır.

Şeklini hatırlamaktan maksat, her fırsatta, Peygamber Efen-  
dimiz (sav)'in ve Zât-ı Kibriya'nın sevgisini, tavsiyesini yerine  
getirmektir. Şeklinden ziyade onu bir nur olarak hatırlamak en  
güzel yoldur.

### 3. Fenâ fi'r-Rasûl

"Seni anamdan, babamdan çok seviyorum." diyen Hz. Ömer  
(ra)'e, Efendimiz (sav)'in,

"Beni kendi nefsinden, canından da fazla sevmedikçe iman-  
da kemale eremezsin." hadis-i şerifinin ve, "Peygamber,  
mü'minler için canlarından daha sevgilidir."<sup>79</sup> hitab-ı İlâhîsinin  
mazharı olmaktadır *fenâ fi'r-Rasûl*.

Mehmet Akif (ö. 1936)'in, "*Safahat*"ında anlatılan bağıri yan-  
ık *Seylanlı*'nın, Rasûlüllah (sav)'ın kabri saadetini kuşatan  
demir parmakçıkların önünde feryat ederek ruhunu Hakk'a tes-  
lim etmesi, *Yaman Dede* (ö. 1962)'nin, renginin atıp, duvara  
yaslı kalmasının sebebi olan, "Hatırıma Peygamberimiz gelince  
kendimden geçiyorum." sözü, *fenâ fi'r-Rasûl* hâlidir.

Değil insanlar, *Siddîk (ra)*'in ayağını sokan yılan, Peygam-  
berimiz (sav)'in irtihâlinde, kafasını yerlere vura vura ölen deve,  
hutbe okurken üzerine çıktığı hurma kütüğünün, Efendimiz  
(sav)'in firakıyla inlemesi, hep Rasûlüllah (sav)'ın aşkındandır.

<sup>79</sup> Ahzab, 33/6

Konya'da yaşlı bir amca *Üstadımız Hacı Hasan Efendi (ks)*'nin çok hoşuna gider. Oradaki ilgili bir zât da onun hakkında şunları söyler. "Dersini yapıp, murakabe hâlinde iken amca, Peygamber Efendimiz (sav) bir kürsi üzerinde onun karşısında oturur."

*Şeyh Mustafa Hulusi (ks)* bir seher vakti-postu üzerinde çok ağlar. Sebebi sorulduğunda, "Peygamber Efendimiz (sav)'i gördüm. Yemyeşil bir kürsinin üzerinden aşağıya indi, alnımdan öpüp kucakladı beni." der.

*Sami Ramazanoğlu (ks)*'nun iki yerde renklerinin değiştiği söylenir: Biri, Üstazı *Esad-ı Erbili (ks)* anıldığında, diğeri de *Ravza-i Pâki Nebî*'de, Peygamber Efendimiz (sav)'in mescidinde.

Efendimiz (sav)'e çok âşık bir kardeşimize Nebiler Nebisi (sav), "Yüzümdeki nûra tahammül edemezsin ama mühr-tü saadetime bak." buyururlar.

Onda yok olmak bütün gayretiyle sünneti seniyyesine uymakla gerçekleşir.

#### 4. Fenâ Fillah

Bütün eşyayı, *Yunusça*, yaratandan dolayı sevmek, Hakk'ı bulup halka hizmet etmek, "İman edenlerin Allah'a sevgisi daha kuvvetlidir."<sup>80</sup> hitabına erişmek *fenâ fi'llah* makamıdır.

<sup>80</sup> Bakara, 2/165

"İhtiyakım, arzum, isteğim, aşkım Allah (cc)'adır." buyuran Server-i Kainat (sav)'a, irthâlinde,

"Kıyamete kadar yaşaya da bilirsin, şu anda emr-i Hakk zuhur da edebilir." denildiğinde,

"Ümmetimden ayrılmak zor ama, Rabbime kavuşmaya can atıyorum." buyurarak Allah'a olan özlemine ifade eder.

*Muhyiddin-i Arabi (ks)* (ö. 638/1240), "Allah'a olan aşkım, yedi kat semaya dökülse, sema kurşun gibi erir." der.

*Ebü'l-Hasen Harakani (ks)* (ö. 425/1033), "Cenab-ı Hakk, kırk yıldır gönlüme nazar eder de, kendi aşkından başka bir şey göremez." der.

*Muhammed Baki (ks)* (ö. 1014/1605), bir gecede Kur'an'ı hatmeder; sabah namazına kadar ibadetle meşgul olur; güneş doğana kadar yirmi bir Yasin-i Şerif okur, sonra da ellerini arşa kaldırarak, "Geceler ne çabuk geçiyor, yâ Rab!" diyerek Mevla'nın aşkına doyamadığını ifade eder.

Ariflerden bir zata,

"*Fenafi'r-Râsûl* hâlinden anlatır mısınız?" denilince,

"Biz, kendimizde fâni olmadık ki, fenafi'r-Rasûl olalım." demiştir.

Yerden göğe kadar haklı bu zât. Peygamberimiz (sav)'in, "Göz açıp yumuncaya kadar, ondan da daha az bir zaman da olsa bizi nefsimize terk etme Ya Rab!" dua ve niyazlarını her an yerine getirerek Rabbimizin şu hitabına da kulak verelim:

"Onlar bir kusur işledikleri veya kendilerine zulmettiklerinde Allah'ı anıp ve hemen günahlarının bağışlanmasını isteyenlerdir."<sup>81</sup>

Başta nefsimizin şerrinden kurtularak nefsi, mutmain, tamamen Mevla'nın emrine itaatkar bir hâle getirmeliyiz.

Şeytanın iğvasına, aldatmalarına kanmayarak, Hâlikimizi zikretmeliyiz.

"Her ne zaman şeytandan bir vesvese sana dokunacak olursa hemen Allah'a sığın."<sup>82</sup>

Dünyanın âlâyîşine, süsüne kapılıp, ahireti ve oradaki güzellikleri, Allah'ın lütfedeceği nimetleri unutmamalıyız.

"Fakat siz, dünya hayatını tercih ediyorsunuz. Oysa ahiret daha hayırlı ve daha kalıcıdır."<sup>83</sup> Âyet-i celflesine,

"Kişi arkadaşının dini (ahlakı) üzeredir." hadis-i şerifine dikkat ederek, konuşup-görüştüğümüz kimselerde iki özellik aramalıyız: Ya zikrettirmeli, ya da Allah'ın yüce kudretini ve görevlerimizi fikrettirmeli, düşündürmeli.

İnsanların kötü huylarından daima uzaklaşmalıyız. Aleyhisselat ü vesselam Efendimiz'in beyanlarına göre, zalimlerle göz göze gelmemiz bile kalbimizi yaralar.

Nefsin emrini, şeytanın aldatmasını, dünyanın yersiz cazibesini terketmedikçe ve kötü sıfatlı insanların şerrinden emin

<sup>81</sup> Al-i İmran, 3/135

<sup>82</sup> Araf, 7/200

<sup>83</sup> A'lâ, 87/16-17

olmadıkça fena hâline, yersiz duygulardan güzel duygulara, ahlak-ı Muhammediye'ye erişemeyiz.

## VIII. MÂNEVÎ TEDÂVÎ YOLLARI

“Hastasına ilaçlarını takdim eden doktor, perhizlerini de tenbih ettiği gibi, gönül doktorları da, yapılması meşru olmayan hasletleri haber verir tabilerinc.”

### Mânevî Neseb

Cismimizin babası *Adem (as)* olduğu gibi, ruhumuzun babası da Muhammed Mustafa (sav)’dır.

O (sav)’nun varisleri olan mürşid-i kâmilleri de mânevî baba kabul ettiğiniz için, *Sıddık-ı Âzam*’dan bu zamana kadar gelen Pîrân-i İzâm’ın, altın halkada yer alan, silsilede geçen meşâyih-i kirâmın bir bir adları zikredilerek ruhlarına bir Fatiha ile üç İhlâs-ı Şerif okunur.

Maddi nesebi olmayan, nasıl makbul sayılmazsa, mânevî nesebi olmayan da düşük çocuk kabul edilerek itibar görmez.

Rûhumuzu, arştan yere indirerek bu dünyaya gelmemizi ana ve babamız sağlamışsa, mânevî babalarımız da bizi tarif ettikleri evrad ve ezkâr ile tekrar geliş yeri olan arşa uçururlar.

Yere inişimize "*hubûl*" (iniş); arşa seyrimize, Hakk'a kavuşmamıza, "*uruc*" (çıkış) kavsi derler.

Elbette, Allah'a kavuşturan, muhabbetine erıştirenlerin, bu noktada hak ve hukukları daha fazladır.

### Öncelikle Yapılması Gereken Vazife

Cenab-ı Hakk'a olan görevler yerine getirilir. Peygamberimiz (sav)'in, ashâbının ve müsbet ulemanın görüşlerine uygun bir inanca sahip olunur.

Farzlar (namaz, oruç, hac, zekat) edâ edilir, bilhassa kul hakkı ödenir, vacip, sünnet ve müstehaplara riayet edilir.

*Mecelle* kaidelerinde de olduğu gibi, "Evvela mania kaldırılır, sonra yola devam edilir."

"Kâbiliyet vermiş de ona kötülük ve takvasını ilham etmiştir."<sup>84</sup> âyet-i celilesinde belirtildiği üzere, başta isyan ve azgınlıktan tam manasıyla vazgeçer sâlik. Allah'a giden yolun engelleri kaldırılarak Mevla'nın muhabbetine, zâtına süratle gidilir.

*Şah-ı Nakşbend (ks)*, "Yolumuz akreb, Allah'a en çabuk kavuşturan yoldur." buyurur.

<sup>84</sup> Şems, 91/8

### Evrâd ü Ezkâr

Maddi hastalıklarımızın tedavisi için, bitkilerden ve hayvan-  
sal yağlardan nasıl ilaçlar temin ediliyorsa, kalbimizin de mânevî  
hastalıkları (kin, kibir, hasetlik, gıybet, hile, onu-bunu aldatma,  
hırs, koğuculuk, hayvani duygu, şehvet, şöret, dünya hırsı) için  
Kur'an-ı Kerim ve Hadis-i Şeriflerden çıkarılan tavsiyelerle şifaya kavuşmaya ihtiyacımız vardır.

"Biz Kur'an'dan öyle âyetler indiriyoruz ki, mü'minler için şifa ve rahmettir."<sup>85</sup>

Hastasına ilaçlarını takdim eden doktor, perhizlerini de tenbih ettiği gibi, gönül doktorları da, yapılması meşru olmayan hasletleri haber verir tabilerine.

"Peygamber size ne verdiyse (her ne emir verdiyse) onu alın ve yasakladığından (ana ve babaya isyan, yetim malı yeme, ölçü ve tartıda haksızlık yapma, ticari ahlaksızlığa gitme; faiz, zina, içki, kumar, başkasının hakkını gasbetmekten) vazgeçin."<sup>86</sup>

### Evrâd Okumadan Evvel Riâyet Edilmesi Gereken Hususlar

- 1- Seherde kalkılır.
- 2- Varsa kaza namazı eda edilir.
- 3- Teheccüd namazı kılınır.
- 4- Karanlık bir mekân seçilir.
- 5- Temiz bir seccade üzerinde oturulur.

<sup>85</sup> İsra, 17/82

<sup>86</sup> Haşr, 59/7

6- Güzel kokular kullanılır (gül esansı tercih edilir).

7- Rabbimizin bizi müşahede ettiği, gördüğü düşünülür.

8- Hata ve isyanlarımız göz önüne alınır.

9- Niyetimiz rıza-i İlâhî olur.

10- Sâlik, kendini Haremeyn-i Şerifeyn'de (Beytullah ve Peygamberimiz'in mescid-i saadetinde) kabul eder.

## IX. GÜNLÜK YAPILACAK EVRÂD Ü EZKÂR

"Seherde yapılmayan vazife,  
kazaya kalan oruç gibidir."

"*Silsile-i Şerif*"ten sonra yanık bir kalple, gözyaşlarıyla istiğfar-ı şerif okunur.

Doktor, hastasına ilaçlarını verirken, ne zaman kullanacağını da tembih eder. Aksi halde ilaçların pek tesiri olmaz.

Evrad ü ezkarın çekilme zamanı da, değerini Peygamberimiz (sav)'in doğumundan alan, "Gecenin üçte ikisi geçtikten

sonra, keyfiyeti meçhul olarak, Rabbimizin, her gün dünya se-masına inerek: "Dua eden yok mu duası kabul edilecek; bir hacceti olan yok mu isteği verilecek; istiğfar eden yok mu, günahları affolacak, bağışlanacak?"<sup>87</sup> diye nida olunan *seher vaktidir*.

*Sami Ramazanoğlu (ks)*, "Seherde yapılmayan vazife, kazaya kalan oruç gibidir." buyururlar.

Pîrân-i İzâm'ın gönüllere teveccühü, mânevî yardımı, Hakk'ın feyzini kalplere aktarması, Rahmet-i İlâhînin yağdığı seher anındadır.

Sâdik kullar, ateşin azabından, "Seher vakitlerinde bağışlanma dileyenleri korusun derler."<sup>88</sup>

Sâlihler, geceyi ibadetle geçirdikleri gibi, seher vakitleri de yatmaz, Cenâb-ı Hakk'tan kusurları için af talep ederler.

Müttakiler, Hakk'dan korkup emrine uyup, nehyinden kaçarlar. "Gecede pek az uyurlardı. Ve seher vakitleri onlar istiğfar ederlerdi."<sup>89</sup>

*Hz. Yakub (as)*'un oğulları, babalarına,

"Ey babamız! Bizim için Allah'a istiğfar eyle. Biz gerçekten büyük günah işlemiştik." dediler. *Hz. Yakub (as)* da dedi ki:

"Sizin için Rabbime sonra istiğfar edeceğim. Şüphesiz O Ğafurdur, Rahimdir."<sup>90</sup> ayetlerinde *Yakub (as)*, oğullarına istiğfarı, duaların kabul olunacağı seher vaktine tehir etmiştir.

<sup>87</sup> Ebû Hüreyre (ra)'den

<sup>88</sup> Al-i İmran, 3/17

<sup>89</sup> Zariyat, 51/17-18

<sup>90</sup> Yusuf, 12/97-98

Seher, dört mevsim içinde, suların çağıladığı, kuşların ötüştüğü, güllerin, çiçeklerin açtığı, tabiatın çimenlerle donatıldığı ilk bahar gibi kıymetlidir.

Rabbi ile, maşûk-i hakikiyle mahrem olmak için âşıklar, seheri ipe çekerler.

Nihayetinde de, "Geceler ne tez geçiyor. Yâ Rab!" diye yakınırlar. *Yunus*'un:

"Dağlar ile taşlar ile  
Çağırayım Mevlâm seni  
Seherlerde kuşlar ile  
Çağırayım Mevlâm seni."

diye ifade ettiği zümredendir onlar.

*Üstazımız*, çocukluğundan itibaren pâk bir hayat geçirmesine rağmen, "Yüz on bir istiğfarı tamamlayıncaya kadar hatalarım bitmiyor, karınca kadar işlediğim hata, gözüme *Erciyes Dağı* gibi görünüyor." buyururlardı.

Bizim de *Erciyes Dağı* gibi hatalarımız, karınca gibi görünmesin gözümüze.

Efendimiz (sav)'in son anlarında en çok okudukları; "Sübhânallâhi ve bihamdihi estağfirullâhe ve etübü ileyh." duasını çokça okurlardı. Haşa günahı olduğundan değil, bize örnek olmak için.

Allah'ın azametinden dolayı, "Allah'ım! Seni hamd ile tesbih eder, hatalarım sebebiyle senden özür diler, sana yönelirim Rabbim." diye yalvarırlardı.

"Hem de Allah'tan mağfiret dileyerek bütün hallerinizde sizi bağışlamasını isteyin. Çünkü Allah, çok bağışlayan, çok merhamet edendir."<sup>91</sup>

Peygamberimiz (sav), "Israr ile (nedamet, pişmanlık ve azm ile) küçük günah yoktur. İstiğfar ile de büyük günah yoktur."<sup>92</sup> "Kim istiğfara devam ederse, Allah onun için her sıkıntıdan bir çıkış yolu, her kedere bir ferahlık ve çâre kılar ve onu ummadığı yerden rızıklandırır."<sup>93</sup>

"Estağfirullah el-azîm" dindikten sonra, "Kulun diyeceği (şu dua) istiğfarın efendisidir. Kim gönülden inanarak bunu gündüzün söylese ve o gün akşam olmadan ölürse, o, Cennet ehlinden olur. Kalpten inanarak bunu gece söyleyip de sabah olmadan o gece ölürse, yine o, Cennet ehlinden olur."<sup>94</sup> buyrulan "Seyyidü'l-İstiğfar" bir adet okunur.

"Öyle ise şimdi iyi bil ki, Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. Hem kendi günahın için, hem de mü'min erkekler ve mü'min kadınlar için Allah'tan bağışlanma dile."<sup>95</sup> ayetindeki tevhid sırrına ermek, Peygamberimiz (sav)'in,

<sup>91</sup> Müzzemmil, 73/20

<sup>92</sup> Keşfü'l-Ha fâ, 11, 490, 3071

<sup>93</sup> Ebü Dâvud

<sup>94</sup> Buhari, Nesai ve Tirmizi

<sup>95</sup> Muhammed, 47/19

"Kul, büyük günahlardan kaçınıp, tam bir ihlas içinde, "Lâ ilâhe illallah" derse, arşa değin ona gök kapıları açılır."<sup>96</sup>

"Hiçbir amel "lâ ilâhe illallah"ı geçemez. O (silmedik) hiçbir günah bırakmaz." hadis-i şeriflerindeki müjdeye nail olmak için "Lâilâheillallahu'l-Melikü'l-Hakku'l-Mübîn." tesbihi çekilir.

Bir defa da, "Muhammedü'r-Rasûlullahi Sadiku'l-Vadi'l-Emîn" denir.

Salât ü Selâm, "Allahümme salli alâ Seyyidinâ Muhammedin ve alâ âlihî ve sahbihî ve sellim" duası Peygamberimiz (sav)'le mânen irtibat kurularak okunur.

"Hiç şüphesiz, Allah ve melekleri Peygambere salat etmektedirler. Ey iman edenler! Siz de O'na salat edin ve tam teslimiyetle O'na selam verin."<sup>97</sup>

"Kim Bana bir kere salavat-ı şerife getirirse, Allah ona on salat eder (rahmet eder, onun) on günahını siler, (onu) on derece de yükseltir."<sup>98</sup>

"Kıyamet gününde bana en yakın olacak kişi, Bana en çok salat ü selam getirendir." buyurur Nebiler Nebisi (sav).

*İmam Şa'rânî (ks)*, "Salât ü Selâm'a çokça devam edenler, Rasûlullah (sav)'ı evvela rüyada, sonra da açıktan görürler." der.

*Ahmed er Rufâî (ks)* (ö. 578/1182), Rasûlullah (sav)'ı rüyasında görmediği gün, tecdîd-i iman ve tecdîd-i nikahla, yeniden iman ve nikahını tazelerdi.

<sup>96</sup> Tirmizi

<sup>97</sup> Ahzab, 33/56

<sup>98</sup> Nesâî

İçinde bulunmuş olduğu yüksek Peygamber (sav) aşkı ve bağlılığı kendisinde böyle bir hassasiyet oluşturmuştu.

Adetleri belirtilen istiğfar, tevhid ve salat ü selam'dan sonra üç İhlas, bir Felak, bir Nâs sûresi, Allahümme salli ve Fâtiha-i Şerif'e okunur.

Hasıl olan sevap, Peygamberimiz (sav)'in ruh-i tayyibelerine, ehline, ashabına, pîrân-i izâmın ruhlarına gönderilir.

Sonrasında sâlikin hâline göre, "Allah" Lafza-i Celâli talim edilir.

Dinin ve bu münevver yolun tasdik ettiği, Allah'ın hayırlı kulundan vazife alınır. Emredilmeyen kimsenin yaptığı tarife, verdiği ezkâra, şeytanın hilesi karışır.

Tasdik olunan icazetli bir kimse ise, dersleri, zikirleri nuruyla verdiği için şeytan asla yaklaşamaz.

Kendi kendimize tatbik etmemiz son derece sakıncalıdır.

Verilen evradın dışında istiğfar, tevhid, salat ü selam ve sair zikirler, sayı tayin etmeden okunur.

Kur'an-ı Kerim'le, hadis-i şerifler ve nafiye taatlerle gecemizi-gündüzümüzü, bütün vakitlerimizi ilhya etmeye çalışırız.

Verilen evrat ve ezkarın yapılmamasında bir sorumluluk var mı? diyenlere cevabımız: "Münafığın üç alameti vardır. Söylerse yalan söyler. Verdiği söze muhâlif davranır (sözünde durmaz). Emanete hıyanet eder." hadis-i şerif'idir.

Alınan ders, bir ahit, bir sözleşmedir. Riayetsizlik bizi, amelde nifaka götürür Allah korusun.

Seherde yapılamayan vazife, gündüz de yapılabilir. Hepsini bir anda yapmak mümkün olmazsa, ara ara da yapılabilir.

Görev alınırken niyetimiz, "Bu aldığım ders vasıtasıyla ben, Rabbime kavuşacağım." olmalıdır.

Atılan adımdan asla dönülmemeli. "İki günü denk olan ziyandadır." hadis-i Nebevi'sine kulak vererek daha ileriye adım atmalı.

*Mecnun* nasıl, *Leyla*'nın çadırına varıncaya kadar durup-dinlenmedi ise, biz de aynen onun gibi bedenle yaptığımız taatle, gece-gündüz yolumuza devam etmeliyiz. O çadıra vardıktan sonra da, bedenimiz ruhumuza dahil olarak irfan semasına uçmalıyız.

### Yapılan Vazifede Haz ve Huzurun Olmamasının Sebepleri

- 1- Şer'î görevlerdeki kusurlar.
- 2- Dünyanın geçici zevklerine duyulan ilgi.
- 3- Kalbi fesat insanlarla düşüp kalkma.

İbadet, sırf Mevla rızası için yapılır. Şer'î edeplerde kusurumuz yoksa, bundan keder edilmez.

*Şâh-ı Abdullah Dehlevî (ks)*, (ö. 1240-1824) *Mazhar-ı Can Canan Hazretleri (ks)*'ne söylediği, "Oğlum! Burası tuzsuz taş yalamaktır." sözüyle, güzel rüyaya, kalplerden geçenleri bilmeye, keşif ve keramete meyletmemeyi öğütler.

Keramet bir veli için puan kaybıdır. Yol, keramet yolu değil, istakâmet yoludur.

*Cüneydi Bağdâdî (ks)*, "İki ışıkla yürürüz. Sağ elimizde Kur'an, diğer elimizde de sünnet-i seniyye." der.

## X. MÂNEVÎ VAZİFELER

### 1. MUKADDİME DERSİ

Mukaddime dersi, târikat-ı âliyeye dahil olacak seyr ü sülûk adayı için bir ön hazırlık niteliği taşımaktadır. Uygulaması aşağıdaki sıralamaya göre yapılır:

1- Silsile-i Şerif<sup>99</sup>

33 veya 111 İstiğfâr<sup>100</sup>

---

<sup>99</sup> Silsile-i Şerif, kitabımızın sonunda yayınlanmıştır.

<sup>100</sup> İstiğfâr, Tevhid, Salavât-ı Şerife ve Lafza-i Celâl'in okunma adetleri sâlikin kabiliyetine göre, ehli tarafından belirlenmektedir. Sâlik, kendi isteği doğrultusunda, almış olduğu dersi azaltıp, çoğaltmamalıdır.

## 1- Seyyidü'l-İstiğfar Duası • •

33 veya 111 Tevhid

33 veya 111 Salavât-ı Şerife

3- İhlâs-ı Şerif

1-Felak

1-Nâs

1-Allahümme Salli (Allahümme Salli A'lâ Muhammedin ve A'lâ Âli Muhammed Kemâ Salleyte A'lâ İbrâhîme ve A'lâ Âli İbrâhîme İnneke Hamîdün Mecîd.)

1- Fâtiha-i Şerif (Hâsıl olan sevap Peygamber Efendimiz (sav)'in, Âli'nin, Ashabının ve Pîrân-ı İzâmın ruhlarına hediye edilir.)

500-Lafza-i Celâl

## Seyyidü'l-İstiğfar Duası: • •

اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ وَأَنَا عَلَى  
عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ. أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ، اللَّهُ  
لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ وَأَبُو بَدْنِي فَاغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا  
أَنْتَ.

## 2. ASIL DERSİN TARİFİ

“Lafza-i Celâl’in sayısı kişinin durumuna göre ehli tarafından artırılıp eksiltilebilir. Sâlik derslerinin sayısını kendisi belirleyemez ve derslerinde istediği şekilde değişikliğe gidemez.”

Mukaddime dersi diye tarif olunan, ilk vazifeye düzenli bir şekilde devam edilir, kaza namazları da kılınırsa, asıl vazife için istihare yapılır.

“İstihare yapan eli boş dönmez, (salihlerle) istişare eden pişman olmaz, iktisat eden yoksul düşmez.”<sup>101</sup> buyurur iki cihan güneşi Muhammed Mustafa (sav).

Üç veya yedi gün istihare yapılır. Rüyalar birbirinden güzel görülürse, ehline danışıldıktan sonra izin verilmesi hâlinde; silsi-

---

<sup>101</sup> Taberani, Mu’cemü'l-Evsat

le-i şerif, istiğfar, tevhit ve salât ü selamla birlikte şu dualar okunur:

1- Eûzü besmele çekip bir defa Fatiha-i Şerif okunur. Diğer sûrelere sadece besmelerle başlanır.

1- Âyete'l-Kürsî

1- İnşirah Sûresi

1- Kevser Sûresi

1- Nasr Sûresi

3- İhlâs-ı Şerif

1- Felak Sûresi

1- Nâs Sûresi

1- Allahümme Salli (Allahümme Salli A'lâ Muhammedin ve A'lâ Âli Muhammed Kemâ Salleyte A'lâ İbrâhîme ve A'lâ Âli İbrâhîme İnneke Hamîdün Mecîd.)

1- Fatiha-i Şerif

Hâsıl olan sevap, evliyây-ı kirâmın ruhlarına hediye edilir.

Ölüm tefekkürü (tefekkür-ü mevt)

Râbıta-i Mürşid

1000- Lafza-i Celâl

Lafza-i Celâl'in sayısı kişinin durumuna göre ehli tarafından artırılıp eksiltilebilir. Sâlik derslerinin sayısını kendisi belirleyemez ve derslerinde istediği şekilde değişikliğe gidemez.

500- Tevhid (Kadınlar için)

1000- Tevhid (Erkekler için)

Tevhid okumadan evvel 3 İhlâs-ı Şerif, 1 Fatiha-i Şerif okunur ve hâsıl olan sevap Peygamber Efendimiz (sav)'in,

Âli'nin, Ashabının ve Pîrân-ı İzâmın, *Abdülkadir Geylânî* (ks)'nin ruhlarına hediye edilir.

### 3. ÖLÜM TEFEKKÜRÜ

"Buraya kolay kolay girilmiyor,  
günahlarımıza çokça tevbe edelim,  
Mevlamız'a dönelim."

"Her nefis, (her nasıl olsa ve her nerede bulunsa) ölümü tadacaktır. Bir imtihan olarak sizi hayırla da şerle de deneriz. Sonra da hep bize döndürüleceksiniz. (Yeniden diriltilip Hakk'ın huzuruna varıp, mükafat ve cezanızı göreceksiniz.)"<sup>102</sup> âyet-i celilesiyle bizi irşad edecek iki esasa tam manasıyla riayet ederiz.

1- Nâtık (konuşan): Kurân-ı Kerim.

"Şüphesiz bu Kur'an, insanları en doğru ve en sağlam yola iletir."<sup>103</sup>

2- Sâkit (konuşmayan): Ölüm.

---

<sup>102</sup> Enbiyâ, 21/35

<sup>103</sup> İsrâ, 17/9

"İnsanlara öğüt için ölüm tefekkürü yeterlidir."<sup>104</sup> "Ölümü ve öldükten sonra kemiklerin ve cesedin çürümesini hatırlayım. Ahiret hayatını isteyen dünya hayatının süsünü terk eder."<sup>105</sup>

Efendim, gönlüm yumuşamıyor, diyen birine Üstazi,

Evladım, kabirleri ziyaret et, der.

Yine katı kalbim, deyince,

Ölenleri, kabre konanları kendin gibi kabul et, der. O kimse gönlü yumuşayıp, gözyaşlarını tutamaz.

*Cennetü'l-Bâkide* medfun bulunan kardeşini ziyaret eden kimseye kardeşi mânâ âleminde şöyle der:

"Buraya kolay kolay girilmiyor, günahlarımıza çokça tevbe edelim, Mevlamıza dönelim."

Hesabın şiddetinden her zaman korkarız. Bir ârif, *Muhammed b. Vâsîf* (ö. 127/745) ve *Abdullah b. Mübarek* (ö. 181/797)'ten hangisi evvel cennete girecek diye seyreder.

*Abdullah b. Mübarek* cennete evvel girer ve sebebini şöyle açıklar: "Benim bir gömleğim vardı, onun iki. O, iki gömleğin hesabından dolayı arkadan geldi."

Son ânında *Sami Ramazanoğlu Üstadımız (ks)* üç-beş defa "Allah" der. Yanındakileri de, "Rabbim! Seni anıyorum." diye şahit tutar.

Bu zât Kutbu'l-Aktab ve Gavsü's-Sakaleyn olduğu halde son andan böyle korkar. "Korkusuzluk felakettir." sözüyle de bizleri irşad eder.

<sup>104</sup> Câmîussağir

<sup>105</sup> Tirmizi, Kıyame, 24; Ahmed b. Hanbel, 1, 387

Dört bin Nebiyi tetkik eden *Lokman (as)*, "Allah'ı ve ölümü unutmayınız." nasihatinde bulunur bizlere.

Kalp arsası evrad ve ölüm tefekkürü ile hüznülenir, gözden yaşlar akıp yüzler ıslanırsa, arştan inen füyuzat-ı İlâhî, mürşid-i kamile yapılan râbita-i şerîf vasıtasıyla gönülleri nura gark eder.

Lafza-i Celal kabiliyete göre dıştan ve içten tarif edilir. İsyandan kaçılarak, kalbe atılan mânevî tohumlar gelişip meyve vermeye başlar.

Evvela kalp yanar, batar, sonra kuvvetli bir şekilde çarpmaya başlayınca, mükafatını bizzat Rabbimizin verdiği kalp zikri ehline tarif edilir.

Bütün letaifler bu tarzda ehil kimseler, icazetli kişiler tarafından öğretilir.

Vücut, hayvaniyetten, zulmetten kurtularak nûra boyanır ve mükerrer insan olunur.

"Allah, o kitapla rızasına uygun hareket edenleri selamet yollarına iletir. Onları izniyle karanlıklardan nura (cehâlet, küfür ve şaşkınlık karanlıklarından hakiki tevhid nuruna) çıkarır."<sup>106</sup>

#### 4A. RABITA, DERSİN EN ÖNEMLİ BÖLÜMÜDÜR

"Bize rabıtayı bırak, yedi kat semayı yok bilerek gönlünü, Arş-ı Azam'a aç."

Rabitasız ders olmaz. Rabitasız dersi, bir mahalle camiinin imamı da tarif eder. Mürşid-i Kamil, muazzam bir nur olarak tasavvur edilir.

Arş-ı Âzam olan kalb-i saadetlerinin altına kalp, bu dünyanın genişliğinde bir kap şeklinde düşünülerek konur. Sâlik, "Ya Rabb! Füyuzât-ı İlâhîni, üstazımın gönlünden, benim kalbime lutfet." diyerek, en az on-on beş dakika kadar tefekkür eder.

Allah'ın feyzinin, rahmetinin, bereketinin, lütuf ve inayetine, Peygamberimiz (sav)'in kalb-i saadetlerine, oradan da yarım hilal şeklinde tasavvur edilen mânevî halkanın en sonunda oturan Mürşid-i Kâmil'in kalbine aktığını farz ederek, gönlünü İlâhî çeşmeye açar sâlik.

*Esad-ı Erbîli (ks)*, kişinin kalp arsasına feyzin gelebilmesi için gerekli şartları şu şekilde sıralar:

"Dînî emirlere sıkı sıkıya bağlılık.

Dünyanın gereksiz süsüne değer vermemek.

Kalbi isyanla kararın münkirlerin inkarından uzaklaşmak."

### Rabıtanın Gaye

Mürşidin sûretini hatırlamaktan maksat, Allah (cc) ve Rasûlü (sav)'nün ahlakıyla ahlaklanmaktır.

Üsve anlamında, hareketi bir başkasınca taklit edilen kimse manasına gelen *rabıta*, Peygamberimiz (sav)'in ve Allah (cc)'ımızın muhabbetinde yok olmaktır.

Rabıta hâlinde bir mürid, *Esad-ı Erbîli (ks)*'nin sadrından yukarısını yeşil bir nur hâlinde gördünce Pîr Efendimiz, "Bu hâl fenâ fir'-Rasûl (Rasûlullah'ın aşkında yok olma) hâlidir." buyururlar.

### Ğaybet

Kendisini, su üstünde saman çöpü veya ağaç yaprağı gibi, seccade üzerinde kaybolmuş bir vaziyette bilmektir *ğayb hâli*.

Bir derviş rabıta yaparken, ğaybet hâli zuhur edince, Şah-ı Nakşbend (ks), "Bize rabıtayı bırak, yedi kat semayı yok bilerek gönlünü, Arş-ı Azam'a aç." der.

Bu kelamla o dervişin, fenâ fi'llah (Allah'ın muhabbetine kavuşma) saadetine erişeceğini müjdeler.

Cenâb-ı Hakk'ın *Musa (as)*'ya konuştuğu gibi: "Ey Rabbine itaat edip huzura eren nefis! Hem hoşnut edici, (O'na teslim olup, O'nu görüyormuş gibi ibadet eden, ihsan sahibi bir mü'min olarak) hem de hoşnut edilmiş olarak Rabbine dön.

Kullarımın arasına gir.

Ve (Şeytanın hilesine aldanmayan, ihlaslı, samimi kullarım arasına girerek) Cennetime gir."<sup>107</sup> Cemalime ve Zâtıma er hitabının muhatabı olmaya başlar.

Hakk'dan gayri her şeyi bırakır. Ömrünü hebâdan, ilmini ri-yadan, nefisini ve ehlini ateşten, dilini gıybetten, namusunu haramdan korur.

### Rabitanın Lügat ve İstılâhî Anlamı

Kelime anlamı alaka kurmak demektir. İstılâhi anlamı ise; gönlü, Allah ve Rasûlü (sav)'ne teslim edecek olan Mürşid-i Kâmil'in kalbinin altına koyup, nurun doğduğu iki kaşı arasına gözleri dikmektir.

Bütün tefsircilere göre: "Ey iman edenler! Sabredin, düşmanlarınıza karşı sebat gösterin, nöbet bekleyin, Allah'tan gereğince korkun ki kurtuluşa eresiniz."<sup>108</sup> ayetinde belirtilen "râbitû", rabita edin, nöbet tutun kelimesi, memlekete düşmanın girmemesi için sınır boylarında karakol bekleme anlamına geldiği gibi, içte de nefis ve şeytan'ın hilesine karşı, mürşid-i kâmile

<sup>107</sup> Fecr, 89/27-30

<sup>108</sup> Al-i İmran, 3/200

yapılacak rabıtayla, Mevlâ'nın hıfz ü himayesine, korumasına girmektir.

*Esad-ı Erbili (ks)*, "İki kesek bir taşla bela." buyurur. Nefis ve şeytanı, çamurun kurumuş hâli olan keseğe, taşı da akla benzetir.

Akıl bazan unutulabilir, yanılır, gaflete düşer ama mürşid-i kamilin ruhaniyeti, "Gözüm uyur fakat kalbim uyumaz." hadisi gereğince, her an uyanık olacağı için, sığınıldığında biiznillah-i Teâlâ imdada koşar.

*Mevlana (ks)* (ö. 672/1273), "Bir çoban, elinde sopasıyla, kuyuyu kapacak olan kurtla, ejderhayı uzaklaştırır." misaliyle bize şu dersi verir:

Kurt şeytan, ejderha nefis, çoban da akıldır. İmanın temsil ettiği kuzuyu yemek için, kurtla ejderha fırsat kollar.

Kurt ve ejderha, elinde sopasıyla bekleyen çobandan ve onun asasından korkarak yaklaşamazlar.

Akla benzetilen çoban, gaflete düşebilir.

Mürşid-i Kamil ise Allah'ın izni ile, rûhaniyetiyle evladını, her an hazır asker gibi bekler.

*Hâce Ubeydullah Ahrar (ks)* (ö. 893/1487), mürşid-i kamille, cismen birlikte bulunulamazsa, rûhen ve kalben ruhaniyetiyle beraber bulunulmasının gerekliliğini şu âyet-i celîleyle izah eder:

"Ey iman edenler! Allah'tan korkun (razı olmayacağı şeyleri yapmaktan sakınınız, razı olacağı amellere sarılınız) ve doğrular-

la (imanlarında, ahitlerinde, niyetinde, sözünde, fiilinde ve her hususta düzgün olan kimselerle) beraber olun."<sup>109</sup>

"Ey inananlar! Allah'tan korkun, O'na yaklaşmaya yol arayın ve O'nun yolunda cihad edin ki, kurtuluşa eresiniz."<sup>110</sup> ayetinde belirtilen vesilelerin en büyüğünden biri de rabıttır.

Habibullah (sav), Allah'ın nurundan halk olunduğu için, O (sav)'nın yoluna davet eder insanları. Kamil mü'minler de Rasûl-i Ekrem (sav)'in nurundan halk olduklarından, Mürşid-i Kâmiller, Efendimiz (sav)'in ve Cenab-ı Hakk'ın muhabbetine erdirmek için tâbilerine rabıtayı tavsiye ederler.

*Ebû'd-Derdâ (ra)*'dan rivayetle Peygamberimiz (sav) şöyle buyurmaktadır: "Davud'un duasındandır; O şöyle derdi: "Allahım! Senin sevgini, beni sevgine ulaştıracak ameli Senden diliyorum. Allahım! Sevgini kendi nefsimden daha sevimli kıl! Malımdan, çoluk çocuğum ve soğuk sudan bile daha sevimli kıl!"<sup>111</sup>

"Onlar öyle topluluktur ki, onlarla oturan şaki olmaz (Rahmetten mahrum kalmaz)."<sup>112</sup>

"İnsanların bazıları zikrullahın anahtarıdır. Görüldüklerinde Allah'ı hatırlatır."<sup>113</sup>

"Kişi sevdikleriyle beraberdir."<sup>114</sup>

<sup>109</sup> Tevbe, 9/119

<sup>110</sup> Maide, 5/35

<sup>111</sup> Tirmizi

<sup>112</sup> Buhari, Daavat

<sup>113</sup> Suyûti, el-Camiu's-Sagîr, 1, 377

<sup>114</sup> Buhari, Müslim

"Mü'min mü'minin aynasıdır."<sup>115</sup>

"Kişi dostunun dini üzeredir (huyu üzeredir). O halde kiminle arkadaşlık ettiğine dikkat etsin."<sup>116</sup> Hadis-i şerif'leri ve daha sayamayacağımız kadar çok ayet ve hadisler rabitanın meşruluğunu ve ehemmiyetini bildirir.

Allah'ın muhabbetinin dışında gönlünde, hiçbir şey kalmayan ârif-i billah, "De ki, işte benim yolum, (iman ve ihlas)'dır; basiret üzere (ihlas ve samimiyetle, Allah'ın rızasını gözeterek) Allah'a davet ediyorum. Ben ve bana tabi olanlar beraberiz."<sup>117</sup> emr-i celilesine mazhariyetle, rabita-i mürşid vasıtasıyla kulları Hakk'a davet eder.

### Rabita Şekilleri

a-Rabita-yı Mevt

b-Rabita-yı Mürşid

c-Rabita-yı Huzur

a-Rabita-yı Mevt

Yabani ot ve yaramaz maddeler, ölüm düşüncesiyle atılır; kalp, tefekkür-ü mevtle verimli bir hâle gelir.

<sup>115</sup> Ebu Davud, Edeb

<sup>116</sup> Tirmizi, Zühd, 45

<sup>117</sup> Yusuf, 12/108

### b-Rabıta-yı Mürşid

Ölüm düşüncesiyle, günahlardan duyulan nedametle yumuşayan gönül, mürşid-i kamilin arş-ı âzam olan kalbinin altına konarak rabıtaya geçilir. Bu sayede Allah'ın feyzi kana kana içilir.

Rabıta güneşi ve zikrullah ateşiyle yanan, iğne gibi batan ve kuvvetle çarpan kalp ile, fena ahlak mikropları yok olur ve güzel ahlak elde edilir.

Yola devam eden âşıkın, sâlikin, rabıtayla Hakk'ın feyzini, mürşid-i kamilin gönlünden içmesi, barajlardan gelen ceryanın, trafo vasıtasıyla evlere taşınması gibidir.

Süt emen yavrunun, yağ ve bal gibi yemekleri yeme hâline gelinceye kadar, anasından süt emmesi, kafesteki kuşun kanatlanıp uçuncaya kadar, anasının getirdiği yiyeceklerle büyümesi gibi değerlendirilmelidir rabıta.

### c-Rabıta-yı Huzur

Yedi kat semayı yok bilip, arş-ı âzamdan Allah'ın feyzini alma hâline gelinceye kadar rabıta yapar salık.

Sadırdaki bulunan letaifleri (kalp, ruh, sır, hafi, ahfa) zikredip, nefis, zikr-i küll, zikr-i sultani ve nefy ü isbat dersini de tamamlarsa talip, rabıtayı terk ederek, kalbini arş-ı âzama açarak, murakabe (Âyet-i Celîle'lerle, Allah'ın her an kendisini gözetlediğini tefekkür etme) dersine geçer.

Rabıta-yı huzur da budur.

"Siz nerede olursanız olun Allah sizinle beraberdir."<sup>118</sup>

Hâlik-ı Lemyezel, isimlerinden bir isimle tecelli ettiği semavat ve arz, hayat ve ölüm, karada yaşayan hayvanat ve suyun altındaki mahlukat hakkında; tefekkür edip, düşünüp akletmiyor musunuz, buyurur Kitab-ı Kerîm'inde.

Rabbimize kavuşmak için, bütün isimlerinin tecellisine mazhar olan mürşid-i kamilin ruhaniyetini, nur şeklinde düşünerek, kalbi Allah'ın zikrine, Mevla'nın aşkına yönlendirmek daha önemlidir.

Bir fidanın gelişmesi için yapılan her türlü bakım, -toprağı, gübresi, sulanması, ilaçlanıp budanması-; istiğfar, tevhit, salat ü selam, ölüm tefekkürü ve zikre benzer.

Rabita ise güneşe benzer. Güneş olmayınca, diğer işlemlerin hiçbir anlamı kalmaz. İlla güneşten gıdalanmak gerekir.

Bahçelerimizde, güneş görmeyen meyveler küçük, tatsız ama güneşten istifade eden elmalar; sulu, tatlı, kırmızı ve büyük olur.

*Esad-ı Erbili (ks)*, "Bedenle yapılan taatlerle, rûhî taatler arasındaki fark, trenle karıncanın yürüyüşü gibidir." buyurur.

*Rabta*, rûhî bir taat olduğu için, saliki çabuk terakki ettirir, manen yükseltir.

*Sami Ramazanoğlu (ks)* da, "Rabita; dersin rûkn-i âzamıdır, yarısından fazla olması gerekir. Yoksa şeytan, nefis, Allah'ın

<sup>118</sup> Hadid, 57/4

muhabbetine, Habib'inin aşkına bir adım dahi ileri attırmaz." buyurur.

Rabitasını, dersinde yerine getiren salık, bunu, diğer vakitlerde de, namaz sonlarında da tekrarlırsa, vücudu zikre geçerek hayvaniyetten kurtulur.

"Allah, iman edenlerin velisidir, yardımcısıdır. Onları karanlıklardan (küfür, sapıklık, cahillik, ahlaksızlık, fasıklık, bile bile hataya düşme, nefsinin arzusuna uyma, nankörlükten), aydınlığa çıkarır (ruhlarına terbiye, gönüllerine huzur bahşeder)."<sup>119</sup>

"İşte size Allah'tan bir nur [her türlü sapıklıktan kurtaran Peygamber (sav)] ve apaçık bir kitap (Kur'an) gelmiştir.

Allah o kitapla rızasına uygun hareket edenleri selamet yollarına iletir.

Onları, izniyle karanlıklardan aydınlığa (cehâlet, küfür ve şaşkınlık zulmetlerinden tevhidin yakîn nuruna) çıkarır."<sup>120</sup>

---

<sup>119</sup> Bakara, 2/257

<sup>120</sup> Maide, 5/15-16

#### 4B. RABITA, MÂNEVÎ GIDAMIZDIR

Zikredin dâimâ Bir'i,

Delil edin ğavsı, pîri.

Toprağın içindeki bileşikler bitkileri, bitkiler de hayvanları, bitkilerin, hayvanların ürettikleri de insanları büyütüp, geliştirir.

*Rabita* rûhî hayatımızın devamı ve insan-ı kamilin yetişmesi için mânevî bir gıdadır.

Arabanın motoru mesabesinde olan kalb, bünyeye canlılık verdiği gibi, Allah'ın feyzini (Îlâhî nazarını), aşkını, muhabbetini gönlünde taşıyan mürşid-i kamilin, arş-ı âzam olan (dokuzuncu kat semada bulunan, bütün varlığı kuşatan, Allah'ın kudret ve azametinin tecelli ettiği yer olan,) kalb-i saadetlerinin altına konulan kalb de, Hakk'ın nûrunu kana kana içerek sıhhat ve afiyete kavuşur.

“Beni (muhabbetimi) ne yer aldı ne de sema, ancak kâmil mü'minin kalbi aldı.” buyrulan bir gönülden, Îlâhî tecellilere (gayb âleminde kalbe akseden nurlara), vahdet-i vücud (Al-

lah'tan başka her şeyi yok bilme) ve şühûda (Cenâb-ı Hakk'ı hâlik, ğayrını mahluk bilme hâline) eren, fenâ ve bekâ sırrına mazhar olan kalb sahibinin derûnundan içilmez mi hiç aşkın şarabı?

Vâsi olmuş kalbi ânın, vasfedemem ey yâren,  
Yerleri, gökleri koysan, katiyyen doldu demem.

Yedi kat semayı yok farzedip, Arş-ı Âzama açılan gönül âlemi, murakabe (Allah'ın her yerde görüp, işittiğini bilme) sayesinde nasıl istifade ediyorsa, sadık müridde, Rahman olan Allah (cc)'ın feyzinden, rabîta-i mürşid vasıtasıyla aynı istifade gerçekleşir.

*Rabîta*, alaka ve bağ anlamına gelir. Kafada, gönülde mürid, şeyhiyle beraber olmak sûretiyle, Allah'ın muhabbetine erişmeye çalışır.

Zikredin dâimâ Bir'i,  
Delil edin ğavsı, pîri.

### Mânevî Olgunluğa Erişmek

Dil öğrenimi için hazırlık sınıfına; deryaya dalabilmek için, havuzlarda yüzmeye; yuvada yavru kuşun yiyeceğini kendi kendine temin edip uçmasına kadar, annesi vasıtasıyla yemlenmesi-

ne; barajlardan gelen elektriğin, trafo vasıtasıyla, kablolarla evlere taşınıp, evlerin aydınlanmasına benzer *rabita*.

Aynen bunun gibi derviş de (kendisini Mevlâ'ya veren kişi), belli bir döneme gelinceye kadar, on letaifi (insanın göğsünde bulunan kalp, ruh, sır, hafî, ahfâ ve bedenle alakalı bulunan su, hava, ateş, toprak ve nefis derslerini) geçinceye kadar, mânevî vasıta mesabesinde olan, mürşid-i kâmilin Allah'ın hazinesi olan gönlünden içer Hakk'ın feyzini.

Murakabe hâline gelmeden, vasıtasız Mevlâ'dan istifade edeceğim diyen sâlikin durumu, (mânevî olgunluğa ermeye aday kişi); elektriğini trafo vasıtasıyla almayan lambanın patlamasına; uçacağım diye yavru kuşun, pat diye yere düşüp parçalanmasına; yüzme bilmeyen bir kimsenin denizde boğulmasına; yabancı dille eğitim yapacak talebenin, hazırlık sınıfını terk edip sınıfta kalmasına benzer.

### Mânevî Yükseliş

Rabita döneminde sâlik, bir ağacın köklerinin toprakla münasebeti sayesinde, dal ve budak salması, yaprak ve meyve vermesi gibi, Üstazının kalb-i münevverleri (nurlu kalpleri) vasıtasıyla, mânevî derece ve makamlar elde eder.

Kur'an-ı Kerim'de geçen nefsin mertebelerini aşar. Fecr Sûresinin son ayetlerini yaşar:

“(Allah mü'min kullarına ise) Ey nefs-i mutminne! (Kâmil bir iman sahibi olarak huzura ermiş olan nefis!) (Sen Rabbinden)

razi, O da senden razı olarak Rabbine dön! Artık (salih) kullarımın arasına katıl! Ve (onlarla) Cennetime gir!”

Nefsin mertebelerini şiir hâlinde Mustafa Hulûsî (ks) ne güzel açıklar:

“Emmare koymaz irfan,  
Gönül etmesin karar,  
Geçmeyen olur hayvan,  
Levvâmeye yol lazım.

Mülhime zevk ü safa,  
Orda görmezsın cefa,  
Mutmainne derdine şifa,  
Oraya izzet lazım.

Nefs-i Radiyye nerde,  
Çalış var gör de,  
Daima olur nurda,  
Oraya dikkat lazım.

Nefs-i merdiyye durur,  
Görmeyen gözü kördür,  
Ora giren kutuptur,  
Sıdk ile teslim lazım.

Makamatın rütbesi,  
Kutbum kulların hası,  
Makbul ânın duası,  
Arayıp bulmak lazım.”

### Ahlâkın Dönüşmesi

Üstazının kalbinden faydalanmayan kimsenin -toprakla ilgisini kesen ağacın kuruması gibi- göz pınarları kurumaya, gönül yaprakları, irfan çiçekleri ve meyveleri pörsümeye yüz tutar.

Bu halde olan kişi bir zaman sonra taatlerde de tembellik göstermeye başlar.

Nasıl kaynayan su içindeki zararlı mikropları öldürüyorsa, aynı şekilde güneş gibi olan rabîta da, İlâhî ateşle kalbi yakarak kalpdeki kötü ahlak tohumlarını kökünden sökerek, silip atar.

Gazabı, hilmîyete, yumuşak huyluluğa; kibri te vazua; hayvani ve şehvi duyguları iffete, namusu korumaya; her türlü kötü davranışı güzel ahlaka dönüştürür. Herkesin örnek alacağı güzel bir hâle bürünür rabîtayla kişi.

Ne kadar rabîta yapsam da istifade edemiyorum diyen kimsenin hâli de şuna benzer:

Arsasına su tutan kişinin arkı sağa sola açılacak olursa tarlaya su gelmez. İlâhî edeplere riayetsizlikle; dilin, yalan gıybet, dedikodu, iftira, söz getirip götürmelerle; kalbin, kendi namusu varken başkasının namusunu düşünmesi, haset ve kin ateşiyle

yanmasıyla, dînî emirlere riayet arki bozulacak olursa, gönül arsasına feyiz gelmez.

Sâdık derviş, edebin en güzel tarifi olan sünnet-i seniyyeye, Peygamberimiz (sav)'in söz ve fiillerine riayetle, şeyh-i kamile muhabbetle, rabıtayla, arştan inen mânevî nimetle, insan-ı kamil olmaya aday olur.

Yüzünden, gözünden, her zerresinden nur lemaan etmeye, fıskırmaya başlar. Kendisine, “Şu ne güzel adam, biz de böyle olsak.” dedirterek, hâliyle irşad eder insanları.

### Asıl Râbta

Üsve, hareketleri bir başkasınca taklit edilen kimse anlamına gelen *rabta*, sadece şekil ve şemaile yapılmaz.

İyilik ve takvada birbirleriyle yardımlaşır, kötülükten kardeşlerini vaz geçirerek fena fi'l-ihvan, Allah (cc) ve Rasûlü (sav)'nün yoluna rehberlik eden şeyh-i kâmile muhabbetle fena fi's-şeyh, Peygamberimiz (sav)'i canından daha ziyade severek fena fi'r-Rasûl, Allah (cc)'a her şeyden daha fazla saygı ve sevgi göstererek fena fillah olan Hak dostunun, ahlak-ı fâzılasıyla ahlaklanmaktır *asıl rabta*.

Kendisini adım adım takip eden müridine *Bayezid (ks)*: “Değil izimize basmak, derimizi de giysen, sözüümü tutmadıkça fayda vermez.” der.

Şeyhim şeyhim diyen birine, üçlerden bir zat: “Evladım, senin şeyhim dediğin kadar ben, Rabbim desem kurtulurum.” der.

Velayetin nûrunu taşıdığı için mürşid-i kamilleri, nübüvvet ve risaletin mührünü taşıdıkları için de Enbiya-i İzam'ı severiz.

Şahsına değil tutkumuz, taşıdıkları mana ve esraradır.

Kendisinde âdemiyyet kokusu bile kalmayan, nafilerle Hakk'a yaklaşan, her zerresinden Rahmânî koku duyulan ârif-i billaha yapılan rabıtayla, Rasûlü Ekrem (sav)'e ve Cenâb-ı Hakk'a kavuşmaktır asıl gaye.

## 5. LETÂİFLER\*

"Nefsin ilk ilgilendiği, sine ve gönlüdür. Gönlü istila ettikten sonra, kalp aracılığı ile diğer azalara yayılarak onları ifsat eder."

Nefis ve şeytanın, insanı kahretmek için ilk meşgul olduğu yer sadırdır.

"O sinsi vesvesecinin şerinden (insanların Rabbine sığınırım), o ki, insanların göğüslerine vesvese verir durur. Gerek cinlerden, gerekse insanlardan olsun."<sup>121</sup>

*İbn-i Sina* (ö. 428/1037), "Nefsin ilk ilgilendiği, sine ve gönlüdür. Gönlü istila ettikten sonra, kalp aracılığı ile diğer azalara yayılarak onları ifsat eder." der.

*İmam Gazali (rha)* (ö. 505/1111), kalbi bir kuyuya; el, ayak, göz, kulak v.s.'yi o kuyuya akan su arkına benzetir.

---

\* Letâîfleri gösteren temsili resim, kitabımızın 103. sayfasında yer almaktadır.

<sup>121</sup> Nas, 114/4-6

Arktan gelen sular pis olursa, kuyu necasetle dolar. Temiz, berrak sular akarsa bal olur.

İşte bu sebeple mürşid-i kamiller; kalbi, nefis ve şeytanın tasallutundan kurtarmak için zikir telkininde bulunurlar.

*İmam Gazali (rha)*, "Dikkat ediniz, (halk) yaratma da, emir de O'nundur."<sup>122</sup> ayetinde geçen "Halk" (yaratma) kelimesini; su, hava, ateş, toprak ve nefisten ibaret olan bu beden olarak (âlemi halk); emir kelimesini de, "âlemi emir" olarak anlar.

Kişi sadırda bulunan kalp, ruh, sır, hafî ve ahfa'yı zikirle ihya ederek, "Onları, Allah, karanlıklardan aydınlığa çıkarır."<sup>123</sup> Kelâm-ı İlâhî'si doğrultusunda; küfürden, nifaktan, şehvi ve hayvani duygulardan, şek ve şüpheden, tereddütsüz imana, *İslam* ve ihsana (Allah'ı görür gibi taat yapmaya) kavuşur.

Sol memenin altında bulunan, nuru sarı, *Adem (as)*'in kademi, ayağı altında olan *kalp*; zikirle, bilhassa rabîta ile, Hakk'ın feyzini mürşid-i kamilin arş-ı âzam olan gönlünden içerek yanar, batar ve şiddetle vurmaya başlar, tarif olunmaz bir zevk hasıl olursa; mükafatını bizzat Rabbimizin ihsan buyurduğu, dil hareket etmeden yapılan, *Siddik-ı Âzam*'a öğretilen kalp zikri talim edilir ehlince.

Sağ memenin altında, kırmızı renkte nuru olan *Nuh (as)*'un kademi altında yer alan *ruh* bulunur.

Kalbin üzerinde, nuru beyaz olan, *Musa (as)*'nın kademi altında bulunan yerde *sır*; ruhun üst kısmında, nuru siyah, *İsa*

<sup>122</sup> Araf, 7/54

<sup>123</sup> Bakara, 2/257

(*as*)'nın kademi altında *hafî*; düşün tam ortasında yerini alan, nuru yeşil olan, *Cenab-ı Muhammed Mustafa (sav)*'nın kademi saadetlerinin altında ise *ahfa* bulunur.

Bu merkezlerde kalpteki gibi haller olur, bu merkezler zikre başlarsa o vakit, "Onların sadırlarında, içlerinde kin namına (hasetlik ve her türlü ahlaki rezalet) ne varsa hepsini söktüp atmışızdır."<sup>124</sup> buyrulan Cennet ehlinin halleriyle hallenir derviş. Şeytan ve nefsin istilasından sadır ülkesi kurtulur biiznillahi teala.

Hükmü altında bulundurduğu sadır ülkesini kaybeden, alnın ortasında yerini alan nefis de, ister istemez teslim olur.

Manen, kılıç elinde gelen mürşid-i kamilin katletmesiyle kötülüğünü atan nefis, Allah'ı zikirle durulmaya başlar.

"Gerçek kurtuluş bulmuştur onu (nefsi) temizlikle parlatan."<sup>125</sup>

Emir âleminin zikrinden sonra, *halk alemi* (su, hava, ateş ve toprak) diye belirtilen beden de zikr ile nura kavuşmaya başlar. Vücutun her zerresi de zikrullahı geçerek, *zikr-i küll* olur beden.

Çam kozalağı gibi düşünülen vücut; ânî, tepeden tırnağa nura boyanarak *zikr-i sultani* olur.

Nurdan yaratılan ruhla, kötülüğün menbaı olan nefis, zikir sayesinde birbiriyle anlaşır ve bedende sulh temin edilir. Zaten tasavvufun anlamı da budur.

<sup>124</sup> Araf, 7/43

<sup>125</sup> Şems, 91/9

### Letaiflerin Nurlarının Görülememesi

Bütün *letâiflerin nurları* vardır. Yalnız bu nurlar helal lokma yiyen insanlarda görünür. Üstadımızın anlattıklarına göre, *Adana* taraflarında *Kürt Mustafa Efendi* diye bir zât, letaif derslerini, nurlarını görerek geçmiş.

Kesin ifade edemeyiz yalnız her meşayihin bir nûru vardır. Her peygamberin de kendine mahsus bir nûru olsa gerek. *Letâiflerin nurları*, o nurların aksidir.

Çevrede olumsuzluklar çok.

O nurların görülerek geçildiği dönemde faiz yok, zina yok; medreseler, dergahlar açık; hilafet müessesesi var; her şey düzgün.

Herkes Cenab-ı Hakk'a ibadet ü taat içerisinde. Anormal durumlar görülüyor.

Şimdi ise bunun tam tersi. İnsan, faizi yemese bile faiz ile muamele görenin bir çayını içtiğinde mânen bozuluyor. Yiyeceklerde bozulmalar çok.

Helal-haram gözetilmeden üretilen yiyeceklerden kaçınılmasını şiddetle tavsiye ediyoruz.

Bunlar çok etki yaptığı için, letâif derslerinde nurlar görülmeden dersler geçiliyor.

### Âfak ve Enfüs (İç ve Dış Âlem)

Her ne kadar letâif dersleri bir bir aşılyorsa da yine de bunların geçilmesi sâlik için yeterli değildir. Bunun ötesinde *on sekiz bin âleme* açılmak gerekir.

Nefsin yedi mertebesi, ruhun beş mertebesi, sırrın da altı mertebesi toplamında on sekiz mertebe ediyor. Bu âlem de, on sekiz bin âlem. İnsana da *âlem-i suğra* deniyor.

Bir *âlem-i ekber* var; dışımızdaki âlem, buna *âfak* diyoruz. Bir de içimizde bir âlem var buna da *enfûs* diyoruz.

Nil, Seyhan, Ceyhan gibi değişik ırmakların denize aktıkları şekilde insan da vahdet denizine akar ve kendisinden bir eser kalmaz.

Bu mertebelerde, çalışmaya göre, fenâ halleri, bekâ halleri, vahdet-i vücûd ve vahdet-i şühûd halleri zuhur etmeye başlar.

Bu, on sekiz mertebenin yanında bir de her letaifin kendi arasında biner perdesi vardır. Bunlar geçildiğinde derviş on sekiz bin âleme kendini açmış oluyor.

Mesela kalbin, o yanıp batması, vurması...

Normal hâlinde zevkiyle birlikte kendi içinde bin hicap, bin tane perdesi var.

Bunlar da geçilecek.

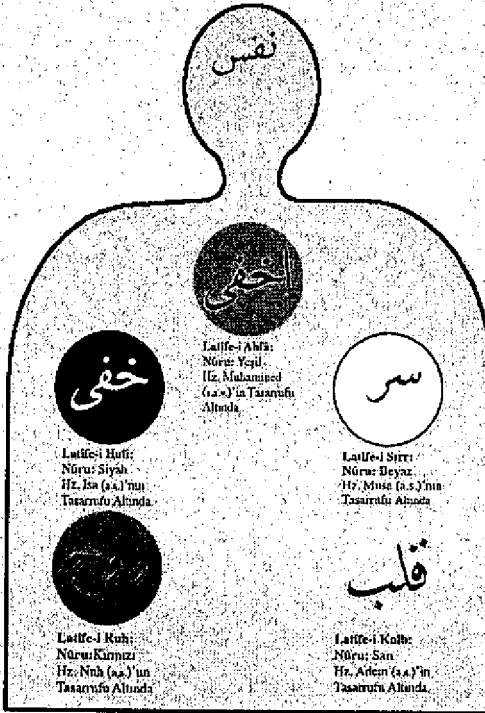
Nasıl geçilecek?

Dille haber verilemez ki.

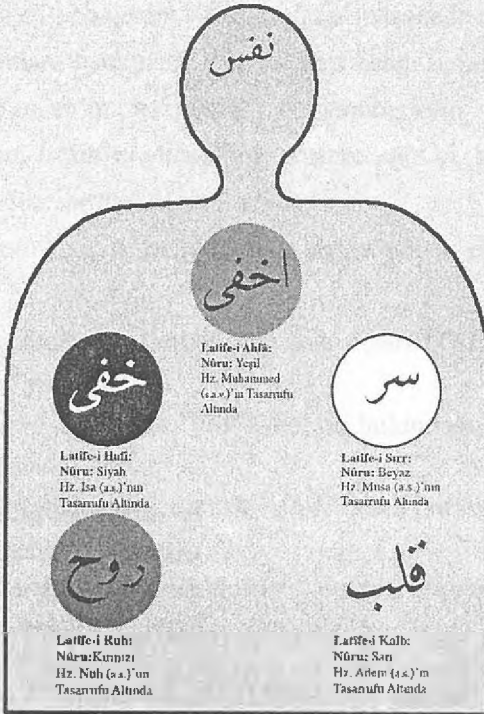
O, kalbin hallerindedir.

Ancak böyle izah edebiliriz.

## •Letâifler Şeması•



## •Letâifler Şeması•



## 6. NEFY Ü İSBAT\*

İki nefes arası gaflete düşmemek için, "İlâhî! Ente maksûdî ve rızâke matlûbî.", "Allah'ım! Arzum ve isteğim Senin rızandır." denir.

Sadırdaki bulunan *beş letaif* (*kalp, ruh, sır, hafî, ahfa*), *nefis*, *zıkr-i küll* ve *zıkr-i sultani* dersleriyle, "Allah'ın zikri ile huzur bulan gönül."<sup>126</sup> şeytan ve nefis en kurtularak *nefy ü isbat*, "Kelime-i Tevhid" "Lâilâhe illâ... ..krine geçer.

---

\* Nefy ü İsbat'ı gösteren temsili resim kitabımızın 109. sayfasında yer almaktadır.

<sup>126</sup> Ra'd, 13/28

*Hızır (as)'ın, Abdü'l-Hâlik Gucdüvânî (ks)'ye (ö. 575/1179 veya 595/1199) talim ettirdiği, zikrin efdali olarak belirtilen Kelime-i Tevhidi, bir Alman doktor, hastasını ameliyatında, hastanın nefes borularında gördüğü gibi Afrika ormanlarında da ağaçların, "Tevhid" kelimesini yazdığı bizzat müşahede edilmiştir.*

"Biz onlara hem ufuklarda ve hem kendi nefislerinde delillerimizi (Kur'an'ın hakikatini, Peygamberlerin nübüvvetinin doğruluğunu, İslâm'ın yüceliğini) göstereceğiz ki, Kur'an'ın hak olduğu kendilerine açıkça belli olsun."<sup>127</sup>

Kelime-i Tevhid, *nefy ü isbat*, nefes göbük altına alınarak yapılır.

"Lâ" kelimesi, kalpten başlayarak uçları iki omuzdan arş-ı azama kadar yükselir.

"Kelime-i Tevhid" in "elif" i, nefsin bulunduğu alın kısmından, çeneye kadar iner.

"İlâhe" kelimesi sağ omuza, "*Hafî*" letaifinin bulunduğu yere nakşedilir, nurdan yazılır.

"Kelime-i Tevhid" in, "Lâ ilâhe," nefy, (Allah'tan başka hiçbir şey yoktur) bölümü böylece tamamlanır.

"İllallah" kelimesi de, sağ omuzdan kalbe verilir.

Hâle göre üç, beş, yedi, on bir, on beş, on yedi ve yirmi bir kere nefes almadan, "Lâ ilâhe illallah" zikri yapılır.

Tevhidten sonra nefessiz bir defa, kalpten ruha kadar "Muhammedürrasûlullah" denir.

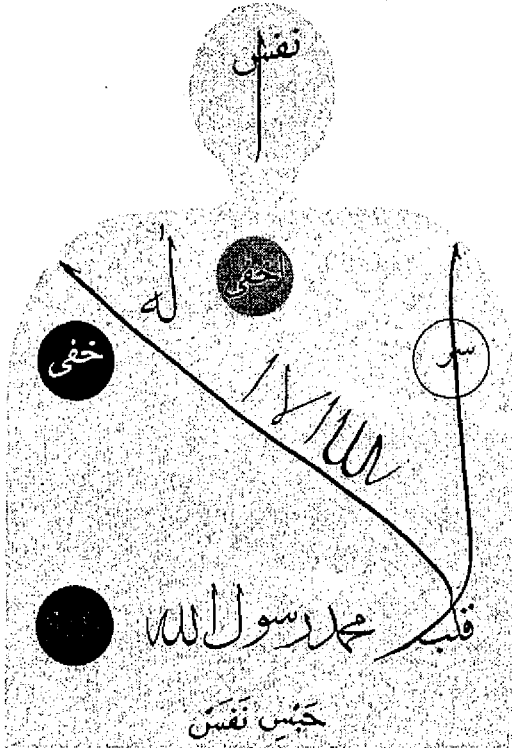
<sup>127</sup> Fussilet, 41/53

İki nefes arası gaflete düşmemek için, "İlâhî! Ente maksûdî ve rızâke matlûbî.", "Allah'ım! Arzum ve isteğim Senin rızandır." denir.

Bu zikir hakkıyla yapılıncı iman, kemâl bulur, olgunlaşır.

Bu derste, Allah'tan gayriye meyletmemek, sevilen her şeyi O'nun rızası için sevmek, en çok riayet edilmesi gereken bir husustur.

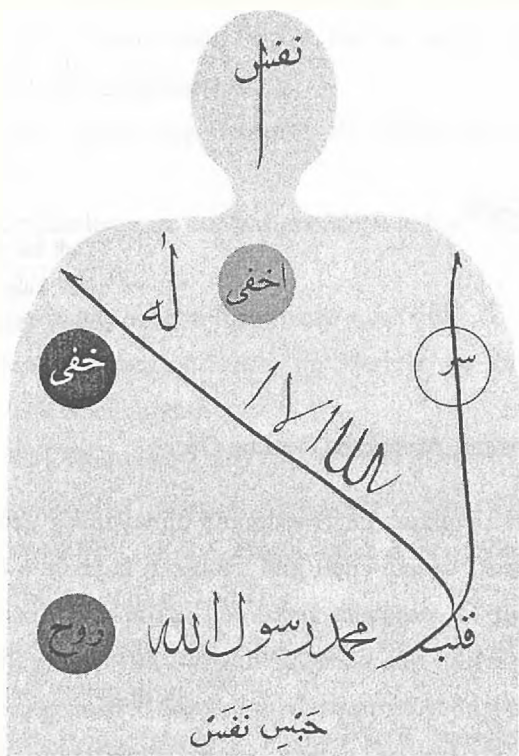
•Nefy ü İsbat Şeması•



• İki nefes arasında Allah (c.c.)'tan gafil kalmamak için aşağıdaki dua tekrar edilir •

إِلٰهِي أَنْتَ مَقْصُودِي  
وَرِضَاكَ مَطْلُوبِي

•Nefy ü İsbat Şeması•



• İki nefes arasında Allah (c.c.)'tan gafil kalmamak için aşağıdaki dua tekrar edilir •

إِلٰهِي أَنْتَ مَقْصُودِي  
وَرِضَاكَ مَطْلُوبِي

## 7. MURÂKABE

“Yedi kat sema yok bilinerek, kalp, Arş-ı Âzam’a açılır. Doya doya Allah’ın feyzi içilir.”

### Nefy ü İsbattan, Murakabe Dersine Geçiş

Gönül âleminde, tarifi mümkün olmayan bir genişleme, suyun üstündeki saman çöpü gibi kendisini kaybetme hâli olur ve rabita-i mürşidi yapmada zorlanma hâli zuhur ederse, nefessiz, yirmi bir tevhidi okumada bir rahatlık meydana gelirse, derviş, mürşidinin izni ve himmetiyle murakabe dersine geçer.

Hakk’ın feyzini, arada vasıta olmaksızın direkt arş-ı âzamdan içer.

Murakabe esnasında kalbi açılmazsa -cereyanın kesildiği anda, jeneratörün devreye girdiği gibi- sâlik rabita yapar.

Açılma olduğu zaman g...rar murakabe haline döner.

## Murakabe Dönemi

Her biri bir sema katında bulunan Peygamber'in, ayakları altında yer alan letâifle, yedi kat semayı geçip, O'ndan başka her şeyi yok farz ederek, Allah (cc)'ın her an kulunu gözetlediğini tefekkür etmektir *murâkabe*.

"Mîrsâd", gözetleme demektir. "Şüphesiz Rabbin gözetlemedir."<sup>128</sup>

Yine gözetleme ve kontrol manasına gelen "rakîb" kelimesi de bu manayı içerir.

"Şüphesiz Allah, sizin üzerinizde gözeticidir."<sup>129</sup>

Fiiliniz, sözünüz, özünüz, niyetleriniz ve bütün hâliniz Cenâb-ı Hakk'a mâlumdur.

"Çünkü O, şüphesiz gizliyi de, gizlinin gizlisini de bilir."<sup>130</sup>

"Sözünüzü ister gizleyin, ister açığa vurun; bilin ki, O, göğüslerin özünü bilir. (Kendilerinin vakıf olmadıkları gizliliklerin hepsini bütün yönleriyle bilir.)

Hiç yaratan bilmez mi? O, en ince işleri görüp bilmektedir ve herşeyden haberdardır."<sup>131</sup>

Cibril hadisinde geçen şu Hadîs-i Şerif, murakabeyi en güzel şekilde tanımlar.

"İhsan nedir?" sorusuna Server-i Âlem Efendimiz (sav),

<sup>128</sup> Fecri, 89/14

<sup>129</sup> Nisa, 4/1

<sup>130</sup> Taha, 20/7

<sup>131</sup> Mülk, 67/13-14

"Sanki O'nu görüyormuş gibi ibadet etmendir. Her ne kadar sen O'nu görmüyorsan da O seni görmektedir." buyurmuşlardır.

## Murâkabe Basamakları

### 1- Murâkabe-i Ehadiyyet

Yedi kat sema yok bilinerek, kalp, Arş-ı Âzam'a açılır. Doya doya Allah'ın feyzi içilir. Bu esnada '*İhlâs-ı Şerîf*'in, anlamı düşünülür. Yoksa, *Hallâc-ı Mansur* (ö. 309/922) gibi 'ene Allah' der sâlik.

Mânevî sarhoşluk hâlinde ve diğer murakabelerde de hatırlanır İhlâs-ı Şerif.

*Hacı Hasan Efendi (ks)*'nin '*Murakabe-i Ehadiyyet*' dersini talim ettiği bir derviş nurlar içinde yanmaya başlar. Hâlinde gariplikler görülür. Meğer bu derviş, İhlas-ı Şerif'in anlamını düşünmediği için acaib halleré düşmüştür.

Ne kutlu, mutlu bir insanmış ki, bir Cuma günü, işrak vakti, namaz kılariken, secdede ruhunu Allah'a teslim eder.

Ashâb-ı Suffe'de oturan bir âşık, murakabe hâlinde iken gönlüne inen feyizle yanmaya başlar.

Tedavi için çok mürşid ve halifeleri görür. Nihayet *Hacı Hasan Efendimiz (ks)*, "Kalbini dünyalardan da geniş düşün." deyince normal hâle gelir.

Kalb öyle açılır ki, dünyalar da onun içinde kaybolur.

## 2- Murakabe-i Maiyyet

"Ve her nerede olursanız, O sizinle beraberdir."<sup>132</sup> âyet-i kerîmesinin anlamı düşünülür bu derste.

Sâlik, Allah'ın kudretini, görmesini, duymasını, bilmesini her an canlı tutar kalbinde.

Hacca adam götüren bir dostumuz anlatmıştı bize. "Öyle bir andı ki, her bir hacıdan yüzer riyal alsam ruhları bile duymazdı. Ama *Hacı Hasan Efendimiz (ks)*'in, "Her hâlimize vâkıf olan Cenâb-ı Hakk'dır." tavsiyesini hatırladığım için, bu yolsuzluğa gitmedim. Hakk'dan korktum, bu çirkin edepsizliği yapmadım."

*Hacı Hasan Efendimiz (ks)*'in sohbetinde yetişen bir kardeş, kendisine maaş veren akrabasının, "Hiç kimse duymasın, sana çift maaş veriyorum her ay." sözünü işitince, ellerini yüzüne kapatıp ağlar. "Her hâlimize vâkıf olan Mevlâ'ya yarın ne cevap vereceğim." der.

Postunun üzerinde Mevlâ'nın yüce kudretini tefekkür eden derviş, masasının başında, kasasında, işinde-gücünde, murakabe-si, gözetlemesi altında bulunduğu Rabbimizin azametini düşünür ve emr-i İlâhînin dışına çıkmaz.

## 3- Murâkabe-i Akrabiyet

Bu derste, "Ve Biz ona şah damarından daha yakınız."<sup>133</sup> âyet-i celîlesinin manası tefekkür edilir.

<sup>132</sup> Hadîd, 57/4

<sup>133</sup> Kaf, 50/16

Gerek maiyyette (beraberlik), gerekse akrabiyyette, Allah'ın ilminin, duymasının ve görmesinin bize bizden daha yakın olduğu tefektir edilir.

*Sami Efendimiz (ks)* Üstadımız (ks)'a bir kitap verir. Üstadımız (ks) kitabı açar açmaz karşısına, "Ve Biz ona şah damarından daha yakınız." âyet-i celilesi çıkar.

Bir kısım ilim ehlinin, bu damarın sırta olduğunu söylemesine karşın *Sami Efendimiz (ks)*, "Hayır hayır, Hasan Efendi! Bu damar kalbe en yakın olan, Hakk'ı bilen damardır." buyururlar.

Radar gibi Allah (cc) ile alaka kuran bir damardır bu damar. Adeta telsiz gibidir. Bu damar, Mevla'nın aşkıyla, şevkiyle, zikriyle, fikriyle tecellileriyle iletişimi sağlayan bir nimet-i İlâhidir.

Bize bizden yakınsın  
Görünmezsün hicap nedir?

Hicap engel, Hakk'dan gayri düşünce ve hazlardır.

Seherde murakabe hâlinde olan bir derviş kalbinin üzerinde bir tabaka görür. Bu tabaka, akan feyzin gönle inmesine mani olur. Meğer o kimse akşam içtiği kahveyi Allah'ımızı unutarak içtiği için bu hâle düşmüştür.

Sen çıkınca aradan,  
Kalır seni Yaradan.

#### 4- Murâkabe-i Muhabbet

Bu derste, "Hem Allah onları sever (dünya ve ahiret hayırlarını murad eder), hem de onlar Allah'ı severler (itaatına koşar, isyandan kaçarlar)."<sup>134</sup> İlahî kelâmının anlamı düşünülür.

"Yer yüzünde bulunan her canlı yok olacak, ancak, azamet ve ikram sahibi Rabbinin Zâtı bâki kalacak."<sup>135</sup>

"O'nun zâtından başka her şey helak olacaktır."<sup>136</sup> âyetlerinin muhatabı, fenâ (kötü huyların yok olması) ve bekâ (güzel huyların elde edilmesi) hallerini yaşayan, "Vâhidiyyet" (Allah'n zatına kavuşma) makamı da vardır.

"Ey kullarım! Bu gün size korku yoktur ve siz üzülmeceksiniz."<sup>137</sup>

"Haberiniz olsun ki iman edip de, güzel ameller işleyenler (farzları, nafileleri, Allah'ın rızasına uygun davranışları, hayra muvafık hareketleri yerine getirip ve şerden sakınmaları sebebiyle) işte onlar, halkın en hayırlısıdır.

Onların mükafatları, Rableri katında, altlarından ırmaklar akan Adn Cennetleri'dir.

İçlerinde ebedi olarak nimetleneceklerdir.

Allah onlardan razı olmuş, onlar da O'ndan razı olmuşlardır.

Bu mükafat ve rıdvan ise, Rablerinden korkanlara mahsusdur."<sup>138</sup>

<sup>134</sup> Maide, 5/54

<sup>135</sup> Rahman, 55/26-27

<sup>136</sup> Kasas, 28/88

<sup>137</sup> Zuhruf, 43/68

"Allah'ı en çok tanıyanınız, Allah'tan en çok korkanınızdır. Ben ise O'ndan en çok korkanınızım." buyuran Efendimiz (sav)'in haşyet duygusuna, Allah'ın azametinden titreyip, ürperme evsafına nâil olmaktır *asıl murâkabe*.

### Fenâ ve Bekâ

Ölünün dünyayı, mal ve evlâdı terk ettiği gibi, nefsâni arzularından çıkmaktır *fenafillah*.

*Bekâ* ise, Allah'ın zât ve sıfatlarında yok olmaktır. Her güzelin, O güzelden bir eser olduğunu müşahede ederek, müessire, Cemâl-i Mutlak'a geçip, âşık olup, Hakk'ın varlığında var olmaktır.

### Tevhid Bahsi

Bütün murâkabe derslerinden sonra, "Tasavvuf, aynı Tevhid'dir." anlamının gereği olarak, "Kelime-i Tevhid", soldan sağa, sağdan da sola hafifçe meylederek, tarif olunduğu şekilde okunur.

Tevhid iki kısma ayrılmaktadır: *Vücûdî* ve *şuhûdî*.

*Vücûdî tevhîd* dille ifade edilen tevhiddir.

*Şuhûdî tevhîd* ise zevkine erilerek gerçekleşir.

Murakabelerden sonra yapılan tevhid önemlidir. Zira, kişi murakabe dersine geçmiştir ancak bir an olur nefs-i emmareye düşebilir.

Bu, ahlâkın değişmeyişi sebebiyle ve muhlas, vehbî olarak Hakk (cc) tarafından verilen hâle (herşeyi Allah için yapma seviyesine) gelinmediği içindir.

Murakabe dersinin sonunda okunan tevhid ile nefsin yok edilemeyen hasletleri bir bir terkedilir.

## XI. KUR'AN OKUMAK

"Hafız olmadığım hâlde, haftada bir hatim indiriyorum, öyle hâle geldim ki, Kur'an-ı Mübîn'in sahifelerini de yiyesim geliyor."

Namazı müteakip hafız bir kardeşimiz, "Efendim! Kur'an'ı bir günde hatmetmek istiyorum." deyince, "Kardeşim! Kur'an'ı bir günde hatmetmen güzel ama bunu her zaman yapabilir misin? Çünkü Efendimiz (sav), "Ameli Allah'a en güzel olanınız, az da olsa devamlı olandır." buyuruyor, dedim ve onun Kur'an'a olan muhabbetine hayran kaldım.

Hafız kardeşlerimiz günde en az bir cüz, okumakta yetenekli olanlarımız yarım cüz, kıraatte zorluk çekenlerimiz bir sahife ama en az üç ayet de olsa okumalı, Kur'an-ı Kerim'i okumadığımız gün olmamalı.

Kur'an Size nazil olduğu halde Size Kur'an mı okuyayım, diyen *İbn-i Mesud (ra)*'a Peygamberimiz (sav), "Dinlemeyi seve-

rim Kitab-ı Kerim'i." buyurdıkları gibi, ehlullah da okumaya ve dinlemeye aşkırtılar Mushaf-ı Şerif'i.

*Kürdoğlu Mehmet Efendi* isimli zâtın kardeşi irtihâl etmişti. Evlerine taziye için gitmiştik. Onu Kur'an okurken bulduk. Büyük bir aşk içinde bize şunları söyledi: "Hafız olmadığım hâlde, haftada bir hatim indiriyorum, öyle hâle geldim ki, Kur'an-ı Mübîn'in sahifelerini de yiyesim geliyor."

*Üstadımız Hacı Hasan Efendi (ks)* buyurdular ki: "Fena fi'l-ihvan, fena fi'ş-şeyh olanlar, birbirini canı gibi seven, üstazına saygı duyanlar, veli menkıbelerine; Rasûlullah (sav)'ın aşkından yananlar Hadis-i Şeriflere, fenafillah olan Hakk sevgilileri de Kitab-ı Kerim'e çokça muhabbet ederler."

Bizler de, Rabbimizin lütfu keremiyle, Allah'a vuslata vesile olan bu makamları geçerek, Kur'an ve namaza aşık olalım.

Kulağımızı, gözümüzü, kalbimizi isyandan muhafaza ederek, O'na layık kul olmaya gayret edelim.

"Bir de hiç bilmediğin bir şeyin ardına gitme. Çünkü kulak, göz, gönül bunların her birinden sorumludur."<sup>139</sup>

Bir seferden dönmüştüm. Kimseyle meşgul olacak bir hâlim yoktu. İç alemime dalmıştım. Bu esnada yakınlarımızdan birinin evine davet edildik. Yersiz konuşmalar oldu, hiç razı olmadım. Ortaya bir meddah attılar, "Bu adam taklit edeceği kimseyle helalleşmiş." deyip yersiz tavırlarda bulundular. Eve çok mahzun dön-

<sup>139</sup> İsra, 17/36

düm. Sabaha kadar dedem Şeyh Mustafa Efendi (ks)'nin şu dörtlüğü hatırımda canlandı:

Elden bize ne lazım  
 Gıybet etmeyin gözüm  
 Ağarsın iki yüzün  
 Siyah yüzü sevmezem

*Sami Ramazanoğlu (ks)*, huzuruna gelen kişi altmış yaşında biri de olsa, eğer Kur'an okumayı bilmiyorsa, "Bir elif cüzü alalım, öğrenelim Kur'an-ı Azîmü'ş-şan'ı." buyururlardı.

Üstadımızın "*Musahabe*" adlı eserlerinde Kur'an'a ait bilgiler çokça yer almaktadır. Lütfen okuyalım!

İlkokulu yeni bitirmiştım. Veladet kandilinde, *Hacı Hasan Efendimizle Sami Efendimiz (ks)*'in *İstanbul*'da sohbetine katıldık. Yanlarıma oturma bahtiyarlığını Rabbim lütfetti bize.

Ceketimi Üstâz-ı Âli'mizin hırka-i saadetlerinin altına koydular. Meleklerin katıldığı bu güzide mecliste, cezbeli bir hafızın aşka gelip, sesini son haddine kadar yükseltip aşr-ı şerif okuması, cemaatin de mest ü hayran kalması hiç çıkmaz hatırımdan.

*Sami Efendimiz (ks)*, Kur'an okuyanları yüksek bir mahalle çıkartıp, ellerini dizlerinin üzerine koyup huzurla dinlerlerdi.

## Kur'an'ın Doyumsuz Tadı

*Kayserili Halil İbrahim Amcanın* yıkık, karanlık, mahrum hanesine, Allah'ın feyzini, aşkını, muhabbetini tatmak için gidildiğinde, ziyaretçilerine hep Kur'an okutur; kendisi de büyük bir huşu, haz içinde dinlerdi Mevla'nın kelimasını.

Bir dostumuz anlatmıştı:

"Teheccüd namazımızı dağ başında bir türbede kıldık. Sabah namazını kılmaya erken başladık. İmamımız Fatiha'dan sonra, Bakara Sûresini, iki yüz seksen altı ayeti okudu. Dizlerimizde canlılık, ruhumuzda zindelik hasıl oldu. Gözlerimiz ağlıyor, ciğerlerimiz dağlanıyor, kendimizi başka alemlerde hissediyorduk. Bir de ne görelim, ne kadar hayvanat varsa çevremizi kaplamış, rengarenk kuşlar cıvıl cıvıl, Allah diye ötüyordu."

*Üseyd b. Hudayr (ra)*, geceleyin Bakara Sûresini okurken atı yanı başında bağıyordu.

At şahlandı.

*Üseyd (ra)* Kur'an okumayı kesince at sakinleşti.

Yine okudu, at yine şahlandı.

Sustu yine sakinleşti. Sonra tekrar okudu, yine şahlandı.

Bunun üzerine okumaktan vazgeçti.

Atın, oğlu *Yahya*'ya zarar vermesinden çekindi.

Gözünü göğe kaldırdı, bir de ne görsün, içi kandillere benzeyen parlak şeylerle dopdolu olan sis bulutu.

Sabahleyin hadiseyi Efendimiz (sav)'e anlatınca Rasûlullah (sav) şöyle buyurdu:

"İşte onlar sesini dinlemek için yaklaşan meleklerdi. Eğer devam edip sabaha kadar okusaydın, onlar da oradan uzaklaşmazlardı ve insanlar onlara bakıp (onları) rahatlıkla seyrederdiler."

Beylerbeyi'nden Naci Özmine anlattı:

"*Medine*'de yıllarca kalan, tedavi olmak için *İstanbul*'a gelen *Hafız Tahir Efendi* bizde misafirdi.

*Sami Ramazanoğlu (ks)* evimizi şerefliendirdi. Sohbeti müteakip *Hafız Tahir Efendi*'ye Kur'an okuttular.

Öyle bir aşk, cezbe zuhur etti ki hepimiz yandık tüttük. Bir de ne göreyim evin tavanı göçtü, yıldızlar görünüyor.

Sonra öğrendim ki, Fahr-i Kainat'ın ruhaniyeti iştirak etmiş, ona ikram için ev bark da tazime durmuş."

*Esad-ı Erbili (ks)*'nin dergahında sürekli Kur'an okunur, meczup, aşık kullardan biri,

"Yanlış okundu." diye ikaz edermiş.

"Nereden biliyorsun hatayı?" dediklerinde,

"Levh-i Mahfuza bakıyorum, nur bir ara kayboluyor da ondan." dermiş.

*Cafer-i Sadık (ks)* (ö. 148/766) Kur'an okur. Manasını tefekür eder. Anlayamadığı hususlarda müşkilini Rabbimizden sorardı.

*Bayezid (ks)*, Kur'an ve Hadislerde izaha muhtaç konuları, Rasûlullah (sav)'ın ruhaniyetiyle buluşarak hallederdi. Bizzat Fahr-i Kainatla açıktan görüşür, bu süre üç günü geçerse, imanından şüphe ederdi.

*Muhammed Baki (ks)* her gece Kur'an-ı Kerim'i hatmeyler, teheccüd namazını kılar, evrat ve ezkarını yapar, sabah namazını da kıldıktan sonra güneş doğuncaya kadar 21 Yasin-i Şerif okurdu. Güneş doğunca da, "Ya Rab! Geceler ne tez geçiyor." derdi.

Peygamberimiz (sav)'den *Ebu Hureyre (ra)* şöyle rivayet etmiştir:

"Kim Allah'ın kitabından bir ayet dinlerse, Allah ona kat kat sevap yazar. Kim onu okursa, kıyamet gününde o, onun için bir nur olur."

"Kur'an bir zenginliktir. Ondan sonra fakirlik olmaz. Ondan başka zenginlik de yoktur."

*Sehl b. Muaz el-Cühenî*, babasından (ra) rivayet ettiğine göre, Aleyhissalat ü vesselam Efendimiz şöyle buyurdular:

"Kim Kur'an okuyup da onunla amel ederse, kıyamet gününde babasının başına ışığı dünya evlerindeki güneşin ziyasından daha parlak bir taç giydirilir. Varın, Kur'an'la bizzat amel edenin ışığı nasıl olacak, bir düşünün."

*Cibril-i Emin* vasıtasıyla, Allah tarafından Peygamberimiz (sav)'e gönderilen bu İlahi kitap hakkında asla şüpheye düşülmez.

"Bu Kur'an Allah'tandır. Başkası tarafından uydurulamaz. Ancak o, önündekini doğrulayan ve o kitabı açıklayıcı olarak Alemlerin Rabbi tarafından indirilmiştir. Bunda hiç şüphe yoktur."<sup>140</sup>

<sup>140</sup> Yunus, 10/37

Bize bu Kur'an, Hakk'tan, küfre, şirke, nifaka, her türlü isyana düşmemek için gelmiştir.

"Elif, Lâm, Râ. Bir kitap Sana indirdik ki, insanları Rablerinin izni ile karanlıklardan nura çıkarasın. Doğruca o yüce ve övgüye lâyık olanın yoluna çıkarman için onu sana indirdik."<sup>141</sup>

Allah (cc) korusun, "Semi'na ve asayna." duyduk ve isyan ettik diyen zümreden olmak yerine, bizi. "Semi'na ve ata'na." duyduk ve itaat ettik diyen kullardan kılmasını dileriz O'ndan. "Sadece işitmesi olanlar davete icabet eder. (Ölü gibi duygusu olmayanlar değil.)"<sup>142</sup>

Kırk yıl Kur'an'la konuşan şerefli hatun, bu kitaptan daha güzel bir kelam bulamadığı için böyle konuşmuştur.

"Allah sözün en güzelini, ikişerli (uyumlu ve ahenkli) bir kitap olarak indirdi."<sup>143</sup>

Dünyaca meşhur bir müzik sanatçısı, Muhammed Hamidullah'a, "Kur'an'ı inceledim, diğerlerindeki fesahat ve belagata (eşsiz sanata) yalnız bir kelime uymuyor." der.

O da, Bakara Sûresinin sonundaki "Tüehizna" kelimesidir. Bu kelimenin "Tüâhizna" olduğunu öğrenince hakkı teslim ederek, Kur'an'ın eşsiz üstünlüğü karşısında hayranlığını gizleyemez.

Maddi ve mânevî dertlere şifa, bunalan, daralan gönüllere safadır bu Kur'an.

<sup>141</sup> İbrahim, 14/1

<sup>142</sup> En'am, 6/36

<sup>143</sup> Zümer, 39/23

"Ey insanlar! İşte size Rabbinizden bir öğüt, gönüller derdine bir şifa ve mü'minler için bir hidayet ve rahmet geldi."<sup>144</sup>

Tırnak kesiminden tutun da, ev hayatına, ticaret ve gök cisimlerine, yer altı ve yer üstü kaynaklarına kadar her şeyi haber verir bu muazzam Kitab-ı Kerim.

"Yaş ve kuru hiçbir şey yoktur ki, o, her şeyi açıklayan kitapta bulunmasın."<sup>145</sup>

### Sadece Hatırlatmak İçin Birkaç Misal

Bir hocaya adamın biri,

"Her şeyi yazan bu kitap, bir çuval undan ne kadar ekmek çıktığını da yazıyor mu?" der. Hocaefendi, adamın elinden tutup fırıncıya götürür,

"Bir çuval undan ne kadar ekmek çıkar fırıncı baba?" diye sorar. O da,

"Yirmi tane ekmek." der ve hoca efendi şu ayeti okur,

"Bilmiyorsanız ilim sahiplerine (iyi bilene) sorun."<sup>146</sup>

*Indiana Üniversitesi* mikrobiyoloji profesörü *Carl Filiersmans*: "Modern biyoloji, canlıların asla evrimle ortaya çıkmadıklarını ispatlamakla, Allah'ın üstün yaratışına şahit olur." der. Yeri göğü bir plan dahilinde yaratan Hâlik-i Zülcelal'i inkar, akıl kârı değildir.

<sup>144</sup> Yunus, 10/57

<sup>145</sup> Enâm, 6/59

<sup>146</sup> Nahl, 16/43

"Yerde ne varsa hepsini sizin için yaratan, sonra göğe yönelip onları yedi gök hâlinde düzenleyen O'dur. O, her şeyi hakkıyla bilendir."<sup>147</sup>

Bilim yokluk kavramını ancak sıfır hacmindeki noktayla tanımlar.

Sıfır hacmindeki nokta yokluk anlamına geldiğine göre, kainat da yoktan var olmuştur.

"O, göklerin ve yerin örneksiz yaratıcısıdır. Bir işi yapmayı isteyince ona yalnız "ol" der. O da olurur."<sup>148</sup>

İşığı on altı milyar yıl sonra gelen "*kuasar*" adı verilen gök cisminden tutun da, içinde güneş gibi iki yüz milyon yıldız barındıran *Samanyolu Galaksisi* ve sayılamayacak kadar çok, yaklaşık iki yüz milyar galaksiyi en küçük zaman biriminde yaratan hiç şüphesiz Allah Teâlâ'dır.

"*Big Bang*" dedikleri söze, *Dr. Allan Sandage*, bilim Allah'a götürüyor diyerek, Kur'an-ı Azîmüşşandaki şu gerçeği ifade eder:

"O'nun emri, bir şeyi dileyince ona sadece "Ol" demektir. O da olurur."<sup>149</sup>

Kur'an, diğer kitaplar gibi belli bir zamanla da sınırlı değildir. İleriye dönük birçok hususa dikkat çeker Kur'an-ı Kerim.

"Hem binersiniz diye, hem de zînet olmak üzere atları, katırları ve merkepleri de yarattı ve bilemeyeceğiniz daha neler yaratacak."<sup>150</sup>

<sup>147</sup> Bakara, 2/29

<sup>148</sup> Bakara, 2/117

<sup>149</sup> Yasin, 36/82

<sup>150</sup> Nahl, 16/ 8

Yerde, karada, denizde, havada bulunan, iki bin ellide hava trafiği diye sözü edilen ve nasıl olacağı bilinmeyen vasıtalara işaret eder bu muazzam Kitab-ı Kerim.

Her zaman olduğu gibi, bilhassa *Ramazan-ı Şerif*'te gece gündüz, manasını düşünerek, ahlakıyla ahlaklanarak, şükrünü eda ederek, huzurla okuyalım Kur'an-ı Kerim'i.

Peygamberimiz (sav)'den *Ebu Hureyre (ra)* şöyle nakletmiştir:

"Allah'ın evlerinden birinde toplanıp Allah'ın Kitabını okuyan, onu aralarında öğrenip öğreten hiçbir grup yoktur ki Allah, onların üzerlerine huzur indirmesin.

Rahmet onları kaplamasın.

Melekler onları kuşatmasın.

Allah onları kendi katındakiler içinde anmasın."

Efendimiz (sav)'den *İbn Amr bin el-As (ra)* şöyle nakletmiştir:

"Kur'an'ı okuyup gereğince amel edene şöyle denir:

Oku ve yüksel (Cennet derecelerine).

Dünyada nasıl ağır ağır okumuşsan burada da böylece oku!

Çünkü senin asıl makamın okuyacağın en son ayetin yanındadır."

*İbn Abbas (ra)*'dan rivayetle Allah Rasûlü (sav):

"Kur'an'dan bir ayet bilmeyen kimse, harap olmuş ev gibidir." buyurmuşlardır.

## XII. SON SÖZ: SEYR Ü SÜLÛK İÇİN DÂİMA SEYR Ü SEFER

Bayezid-i Bestâmî (ks)'nin kalbi,  
kendinden ayrılarak çıkar gider.  
Dönüp geldiğinde kalbine, sorar:  
"Bana ne hediye getirdin?" Kalbi  
cevap verir. "Rıza ve muhabbet."

Âlemde hareket hâlinde olmayan hiçbir varlık yoktur. İnsan, hayvan, nebat, taş, toprak, arz ve sema hep bir seyir içindedir. Bu seyir Rabbimizi tanımak, O'nu tanıtmak ve O'nu anmak için gerçekleşir.

"Yedi gök ile yer ve bunlarda bulunan herkes O'nu tesbih eder. Ve O'na, hamd ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur. Fakat

(siz) onların tesbihlerini anlamazsınız. Şüphesiz ki O, Halîm (azapta acele etmeyen)dir. Ğafur (çok bağışlayan)dur.”<sup>151</sup>

“Görmedin mi? Göklerde ve yerde bulunan kimseler ve kanatlarını çırparak uçan kuşlar O’nu tesbih eder.”<sup>152</sup>

Fahr-i Kâinat (sav)’ın yanından geçtiği her taş ve ağaç O’nu selamlardı.

“Avucumun içindekileri bilersen Sana iman ederim.” diyen *Ebu Cehil* e Peygamberimiz (sav):

“Avucundakiler Benim kim olduğumu söylesin.” deyince, hakikati gördüğü halde iman etmeyen nasipsizin elindeki taşlar, “Lâ ilâhe illallah Muhammedürrasûlullah” der.

Adam,

“Karşıdaki fidan huzurunuza gelip, Sizi tasdik ederse, ben de Size iman ederim.” deyince, ağaç, Rasûlullah (sav)’ın önünde secdeye kapanır.

Şimdilerde bir Alman Profesörün,

“Bir taş saniyede iki yüz defa hareket eder.” demesine karşılık, yüzyıllar öncesinde *Muhyiddin Arabi (ks)*,

“Bir taş saniyede iki yüz defa Allah der.” buyurur.

Bir tohumdan meydana gelerek yüzlerce tane, dal ve budak salan; Hakk’ı zikrederek gelişip-büyüyen ağaç gibi, melekler de Mevlâ’yı anar.

“Melekleri de arşın etrafını (tavaf eden) kuşaticılar olarak, Rabblerine hamd ile (O’nu) tesbih ediyorlar görürsün.”<sup>153</sup>

<sup>151</sup> İsra, 17/44

<sup>152</sup> Nur, 24/1

“Arşı taşıyan ve onun etrafında bulunan (melek)ler, Rable-rine hamd ile (O’nu) tesbih ederler ve (kendileri gibi) iman edenler için mağfiret dilerler. (Şöyle derler:)

“Rabbimiz! (Sen) her şeyi rahmet ve ilim cihetiyle kuşatmışsındır; artık tevbe edip Senin yoluna uyanları mağfiret eyle ve onları cehennem azabından koru!”<sup>154</sup>

Beş vakit camiye, haftada bir Cumaya, yılda iki defa bayram namazına, ömürde bir defa olsun Hacc’a giden; akraba, komşu ziyaretleri ile görevini yerine getiren; rızkını helal yoldan temin için maddi, insanlara faydalı olmak için mânevî ticaret yapan insanın gezip dolaşmadığı bir an yoktur.

Evinin köşesinde oturan bir kimsenin bile kafası, geçirdiği günleri yâd ile, geleceğe ait düşüncelerle doludur.

Geçmişte yaptığı hatalara tevbe ile, öldükten sonrası için kendisine faydalı olacak amelleri düşleyerek, zihnî de olsa hep bir sefer hâlinindedir insan.

### İniş ve Çıkış Kavsi

Allah (cc)’ın, âlem-i ervah’ta ruhlara,

“Ben sizin Rabbiniz değil miyim?” sualine, ruhların,

“Evet.” demelerinin sadakatini ölçmek için önce arza, oradan da ana karnına, daha sonra da dünyaya indirilmesi, sûfîlerin dilinde “hubût”, arza iniş olarak adlandırılmıştır.

<sup>153</sup> Zümer, 39/75

<sup>154</sup> Mü’min, 40/7

Hem “*hubûl*” hem de “*uruc*” (mürşid-i kâmilin, rûhi kemâli teminle tabilerini *a'lâ-yi illiyyine*, en yüce mertebeye ulaştırması, çıkış kavsi), bir seyahattir aslında.

### Rûhi Seyahat

Beden ve ruhla yapılır seyahat.

Ruhla yapılmayan, İlâhî gâye ve maksat taşımayan yolculuk, en büyük nimet olan bu hayattı israftan başka bir şey değildir.

Bahar mevsiminde tabiatın uyanışı, suların akışı, kuşların ötüşü bizi, pikniklerde, gezip dolaşmalarda, rehavete, tembelliğe sevk etmemeli.

Kışın ölen tabiat; yağın yağmur ve sıcaklarla yeşile boyandı, her şey canlanıp hayat buldu da benim gönlüm neden mârifet ve hakikat nuruyla aydınlanmadı, hayvânât bile uyandı da benim gönlüm zikir ve fikirle neden uyanmadı diye tefekkür etmeliyiz.

Nebiy-yi Ekrem (sav):

“Her kim dîni sebebiyle bir yerden bir yere göçerse, bir karış da olsa cenneti hak eder ve İbrahim (as) ile Muhammed (sav)’e arkadaş olur.” buyurur.

Birisi Peygamberimiz (sav)’den seyahat etmek için izin istediğinde Nebiy-yi Zîşân (sav):

“Benim ümmetimin seyahati Allah yolunda cihad etmektir.” buyurdu.

Rabbimiz (cc) de: “Ey iman eden kullarım! Şüphesiz Benim arzım geniştir. O halde yalnız bana kulluk edin.”<sup>155</sup> buyurur.

Hâlikımız (cc), müjdelenen mü'minleri de, “Seyyahlar,”<sup>156</sup> seyahat edenler, oruç tutup kötülüklerden arınanlar, ilim tahsili ve nefislerini ıslah için yola çıkanlar olarak haber verir. Gerek otururken, gerekse yatarken seyahattedir onlar.

Bu gökkubbenin altında; uyurken, rûhu arşın altında secdeye kapanan, akıl ermez âlemlerde dolaşan kâmil velîler de vardır.

Gündüzü, hayatı düzgün, ibadetli-taatli, aşklı-muhabbetli geçenlerin, gece hayatı da tatlı ve mutlu olur.

Bu, sırlı, Hakk'ın mahremi sâlih kullar, sır perdelerinin açıldığı anda arş u ferşi devrederler.

*Bayezid-i Bestâmî (ks)*'nin kalbi, kendinden ayrılarak çıkar gider. Dönüp geldiğinde kalbine, sorar,

“Bana ne hediye getirdin?” Kalbi cevap verir:

“Rıza ve muhabbet.”

### Herşeye İbret Nazarı İle Bakmak

Yüksek *İslam* Enstitüsü'nde okurken iki otobüsü dolduracak kadar bir grup oluşturup umreye gittik.

Suud vizesini alamadığımız için geri dönmek mecburiyetinde kaldık; ancak son bir ümitle konsolosluga müracaat edildiğinde işimiz halloldu elhamdülillah.

<sup>155</sup> Ankebut, 29/56

<sup>156</sup> Tevbe, 9/112

Eve girerken *Üstazımız* (ks), istirahat odalarından tatlı kelamıyla şöyle sesleniyordu bize:

“Oğlum! Sizi geçirene kadar ne zahmetler çektim ben burada.”

İbret almak için yapılmalı sefer. Sadece yenilip-içilen, gülünüp-eğlenilen mekanlarda olmamalı seyahatimiz.

*Üstazımız Hacı Hasan Efendi* (ks), sâdık yârânı *Kılavuz Hafız* la su başlarında, şelalelerde, saatlerce, “Kayaların gözünün yaşı akıyor da, bizim taş olan kalbimiz yumuşayıp da, gözümüzden yaşlar boşanmıyor.” diye yakınıp dururlar.

*Musa (as)*'nın davetine kulak vermeyen *Firavun*'un suya gark olmasından, *Hız. Nuh (as)*'a isyan eden kavmin suda boğulmasından, *İbrahim Peygamberi* ateşe atan *Nemrud*'un bir sivrisineğe mağlup düşmesinden, *Hûd (as)*'un tebliğ için gönderildiği *Âd* ve *Salih (as)*'in irşad için vazifelendirildiği *Semûd Kavminin* kahrolmasından, *Şuayb (as)*'ın görevlendirildiği, ticari ahlaksızlık yapan *Eyke Halkının* yakıcı sıcak ve gökten yağın ateşle helak olmasından, fuhuşla yolunu şaşırın *Lut (as)*'un kavminin taşın gömülmesinden, her şeyden ders çıkarmalı insan gezip dolaştığı yerlerde.

De ki: “Yeryüzünde dolaşın da (Allah) yaratmaya nasıl başlıyor?”<sup>157</sup>

“Yeryüzünde bir gezin de bakın. Bundan öncekilerin sonu nasıl olmuş! Onların pek çoğu müşrikti.”<sup>158</sup>

<sup>157</sup> Ankebût, 29/20

<sup>158</sup> Rûm, 30/42

Efendimiz (sav) çocukluk döneminde, vahyin inişinde, *Mirac* hadisesinde, mübarek kalb-i saadetleri yarılıp, gönül âleminde seyahat yaptırıldıktan sonra İlâhî nimetlere erişirildi.

Hakk'tan gelip Hakk'a gidecek insan; nefsinde, kalbinde, kalbında, ruhunda sefer yaparsa, Mevlâ'ya tertemiz kavuşur.

İnsan ve cinlerden olan şeytanın hilesini, nefsin oyununu, dünyanın geçici cazibesini ortadan kaldırarak devam edilir yola.

*Mecnunun*, *Leyla*'nın çadırına varıncaya kadar durup dinlenmediği, sağa-sola bakmadığı gibi biz de maksada ulaşıncaya kadar sürekli bir gayret içinde olmalıyız.

### İnsan-ı Kâmil'in Seyahati

İnsan-ı kamilin seyahati, taklidi imandan, ana ve babadan miras gibi gelen inançtan, canları pahasına da olsa, "Bizim Rab-bimiz, göklerin ve yerin Rabbidir! O'ndan başkasına asla İlah olarak yalvarmayız."<sup>59</sup> diyerek, *Takyanus*'a karşı koyan *Ashab-ı Kehf*'in imanı gibi bir inanca, tahkiki imana; inandığı esaslara riayetle İslâm'a, Rabbimizi görüyor gibi ibadet yapmaya, biz O'nu göremesek dahi, O'nun bizi gördüğünü bilerek ta'at kılma-ya, ihsan mertebesine ermek içindir.

*Süfyân-ı Sevrî (ks)* (ö. 161/778), bir Hacc seferinde çok ağ-lar, bu kadar fazla sızlanışını merak edenlere -eline basit bir ip alarak- şöyle der:

<sup>59</sup> Kehf, 18/14

“Günahım belki bu ip kadar bile yok ama Rabbime taklidî imanla mı yoksa hakîki imanla mı kavuşacağım onu bilmiyorum.”

*Süfyan (rha)* genç yaşında beli bükülmüş vaziyette idi. Defalarca bunun sebebini sordular, cevap vermedi. Çok ısrar ettiklerinde:

“Elli yıl irşad ile meşgul olan bir hocam vardı. Son nefesinde Kelime-i Tevhid’i okumadan imansız gitti. Bu müthiş, vahim hâli görenin beli ikiye katlanmaz mı?” dedi.

Bir sabah *Üstazımız Hacı Hasan Efendi (ks)*, gülererek uyanır. Bunun sebebini soranlara şöyle der:

“Rüyamda ölürlen Kelime-i Şehadet getirdim.”

*Sami Efendimiz (ks)*, vefatı ânında defalarca “Allah” der.

Yanı başında bulunanları da şahit tutarak Allah (cc)’a şöyle iltica eder:

“Ya Rabb! Ben Seni zikrediyorum.”

### Allah’a Vâsıl Oluncaya Kadar Sefer

İhsan mektebinin müdavimi, talebesi, ibadetle ıslah ettiği nefsi, Allah’tan bir nefha (nefes) olan rûha arkadaş ederek bedende sulhu temin eder.

Hayırlı insanların seferi; her istediğini yaptıran *nefs-i emmareden*, yaptığı hatayı kınayan *nefs-i levvameden*, işlemediği halde içinde isyana meyil olan *nefs-i mülhimedden*, tamamen günahlardan nefret duyan *nefs-i mutmainneye* ve kulun Allah’tan,

Allah'ın da kulundan memnun olduğu *nefs-i raziye* ve *merziyyeye* gelinceye kadar devam eder.

Kişi, nefsinin Kur'an'da haber verilen sınıflardan geçirdikten, rûhunda İlâhî seyahati gerçekleştirdikten sonra mânevî olgunluğa erişir.

Tâlib, zikrederek Hakk'ın muhabbetine yürür (*seyr ilallah*).

Beden kaydından kurtulup İlâhî ahlak ile ahlaklanır, isim ve sıfatlarının tecellisine erişir (*seyr fillah*).

İkilikten usanıp birlik hanına kavuşur, kendini Allah'ın aşkında yok eder (*seyr maallah*).

Hakk'tan halka döner, ıslah ve irşad ile meşgul olur *seyr anillah* makamına ulaşır bu yolculukta.

Bu yolculuk sayesinde sâlik Hakk'ı tanıyan, ârif bir kul olur.

Şeriat, tarikat yoldur varana

Hakikat, marifet andan içeri

*Yunus Emre*

### Hakk'a Erdiren Yollar

Sâdik kul dînin zâhirine âit kâide ve kurallara; inanç, ibadet ve ahlâk esaslarına uyarak *Şeriatî*; bâtinî kurallarına uyarak; eli, dili ve namusu muhafaza ederek, Allah'ın haram kıldıklarından kaçarak *tarikatî*; kalbinden Hakk'ın dışında bütün arzu ve istekleri atarak *marifetî* idrak eder ve eşi ve benzeri olmayan Rabbimize tamamen teslim olarak *hakîkate* sefer yapar.

Âşık kul, iç âleminde seyahatiyle; ibâdet ve taatle, takva ve verâ' ile, harama düşerim korkusuyla helalde bile çok dikkatli davranmakla *tarîk-i ahyâra*; riyazet ve çilelerle, nefesine yaptığı darbelerle *tarîk-i ebrâra*; Allah (cc)'a kavuşmaya vesile olan aşk ve muhabbetle *tarîk-i şuttara* ulaşır.

Her ânını gözeterek vaktini zikirle-fikirle geçirip, yola girmeye ilk adım atan talip; Allah (cc)'ın aşkına ulaşmak için, alıp verdiği her nefese, yediği-içtiği her lokmaya, attığı her adıma dikkat eder, huzura erişip en son merhaleye yürüyerek müntehî, vâsil-ı ilallah olur ve Allah'a kavuşur.

*Bâyezid-i Bestamî (ks)* bu makama erişenler için, "Hakk'dan gayri alınan her nefes, cehennem ateşinden daha zordur." buyurur .

### Kalbi Muhafaza

Gelin, îman gibi bir nimetin, Allah'ın azametinden titremek gibi haşyetin, O'na dönmek, inabe, zikir ve takvanın, huzur ve selametın merkezi olan kalp âleminde sefer yapalım.

Bu yolculuk, *İbrahim (as)*'in, "Ben Rabbime gidiyorum."<sup>160</sup> sözündeki sırdır.

Hakk ve hakîkati inkar eden, "Kalpleri mühürlenmiştir; artık onlar (Hakkı) anlamazlar."<sup>161</sup> buyrulan *ölü kalpten*,

<sup>160</sup> Sâfât, 37/99

<sup>161</sup> Mûna fikûn, 63/3

Her türlü isyanla berbat olan; gönülden tövbe ile, nedametle, göz yaşı ve âh u vahlarla tedavi edilmedikçe kişiyi kötü bir ölüme götüren, “Kalplerinde bir hastalık vardır, (keyfine, zevkine, şehvetine düşkündür) Allah da hastalıklarını artırmıştır.”<sup>162</sup> ihtarına maruz kalan *hasta kalpten*,

İbadetlerde tembel, taatlerde zevksiz, aşksız, muhabbetsiz, fenâ arzularının peşinden giden, “Kalbini Bizi anmaktan gafil kıldığımız, kötü arzularına uymuş ve işi-gücü aşırılık olan kimseye boyun eğme.”<sup>163</sup> tehdidine muhatap olan *gafil kalpten*,

Mevlâ’yı andıkça içi yanan, ilâhî şevkle gözünden yaş dökken, huzurlu bir hayata kavuşan, “Rablerinden korkanların derileri ondan ürperir! Sonra derileri de, kalpleri de Allah’ın zikrine yumuşar.”<sup>164</sup> müjdesine nâil olan *sağlam bir kalbe*,

Nefsiyle, ruhuyla, malıyla, canıyla Allah’a teslim olup, “Va’d olunan Cennet, Rahman’dan korkan ve Allah’a yönelmiş kalp ile gelen kimselere mahsustur.”<sup>165</sup> ayetiyle mesrûr ve bahtiyar olan *diri kalbe* erişerek mesud olur bahtiyar kul.

### On Sekiz Bin Âleme Açılmak

Hırkasımın altında on sekiz bin âlem seyredilen çoban *Veyysel Karânî* (ö. 37/658) gibi; nefsinin yedi sınıfını, ruhunun beş merhalesini, sırrının da altı mertebesini geçen, her konağın kendi

<sup>162</sup> Bakara, 2/10

<sup>163</sup> Kehf, 18/28

<sup>164</sup> Zümer, 39/23

<sup>165</sup> Kâf, 50/33

arasında biner hicabını da aşan sâlik, *enfüste*, iç âleminde on sekiz bin, *âfakta*, dışta da on sekiz bin âlemin dilinde Allah'ı zikrederek, Vahdet deryasında kaybolur.

Her biri farklı mecralardan akan nehirlerin denize ulaştıklarında isim ve cisimlerinden eser kalmadığı gibi Hakk'ın dostları da mânevî âlemde yaptıkları seyr ü seferle Allah'ın dışında her şeyden âzâde olur, her nereye baksa Mevlâ'yı görürler.

*Seyyid Nûr Muhammed Bedvânî (ks)* (ö. 1135), Allah'ın arşına kalbini açar, doya doya Hakk'ın feyzini içerdi.

Murakabenin çokluğundan beli ikiye katlanmış halde idi.

Mevlâ'nın aşkından öyle coşar, taşardı ki, Rabbimizin İlâhî tecellî ve Cemâlini seyirle on beş sene mest ü hayran kalmıştır. *Bâyezid-i Bestâmî (ks)* münacatında,

“Ya Rabb! Daha ne zamana kadar Sen'lik benlik olacak, benliğimi aradan çıkar ben de hiç olayım.” der.

“Onlara hem âfakta (kendi dışlarındaki âlemde), hem de kendi nefislerinde delillerimizi göstereceğiz.”<sup>166</sup>

Bütün âlem insanoğlunun gönlündedir. *Bedüzzaman Saîd Nursî (rha)* (ö. 1960)'nin ifadesiyle insan, Allah'ın isimlerini gösteren bir mühürdür.

Nasıl seyahat edeceğimizi Rabbimiz ne güzel haber veriyor Kitâb-ı Kerîm'inde:

“İşte gerçekten şunu bil ki, Allah'tan başka İlâh yoktur!

<sup>166</sup> Fussilet, 41/53

Hem kendi günahın için, hem de mü'min erkeklerle mü'min kadınlar için (Allah'tan) mağfiret dile!

Allah, (dünyada) gezip dolaştığınız yeri de, (âhirette) kalacağınız yeri de bilir.<sup>167</sup>

---

<sup>167</sup> Muhammed, 47/19

## SİLSİLE-İ ŞERİF

Hâlik-ı arz u semâya eyleriz hamd ü sena  
Ahmed-i Muhtâr-ı kıldı âleme nûr-i Hüdâ

Hazret-i Sıddîk u Selmân, Kâsım u Cafer gibi  
Eylemiş neşr-i hakikat Bâyezîd-i reh-nümâ

Bü'l-Hasen zât-i mükerrrem bü Ali kân-ı kerem  
Yûsuf-i vâfâ-şiyem sâlâr-ı ceşş-i asfiyâ

Hâce Abdülhalik oldu Arif u Mahmûd'a pîr  
Şeyh Ali, Baba, Kütâl etti Cihân'ı rûşenâ

Vâris-i taht-ı tarikat şâh-ı âlem Nakşbend  
Eyledi Hâce Alâüddîn'i halka pişuvâ

Oldu Yâkub'a, Ubeydullâh-ı Ahrârî halef  
Hazret-i Zâhid'le geldi âleme zevk u safâ

Nûr-i çeşm-i marifet Derviş Muhammed, Hâceği  
Feyz-i Bakî'le cihân-ı mânevi buldu bekkâ

Hazret-i Ahmed Müceddid, Urvetü'l-Vüskâ olup  
Şeyh Seyf'üddîn ü Seyyid Nûr'a nûr-ı i'tilâ

Habîbullâh Mazhar, Şâh-ı Abdullah Pîr-i Dehlevî  
Hazret-i Hâlid'le oldu kalbi sâlik pür-ziyâ

Seyyid-i âli -neseb Tâhâ'l-Hakkârî'den sonra  
Pirimiz Tâhâ'l-Harîrî oldu kutb-u evliya

Eyleriz arz-ı dehâlet dergah-i Sâdât'a biz  
Es'ad u ihvân-ı dîn'e mağfirat kal ey Hüdâ

Hamdederiz zü'l-Celâl'e halk eyledi şems-i rûh  
Rab-ı kalb yaptıkça verir feyzi ol Sâmi îlâ

Oldu Kalemdâr ser-çeşme-i hakikat bizlere  
Buldu feyz ihvân-ı bâ safâ ânınla dâimâ

Ve Sallallahu alâ seyyidînâ Muhammedi'n-nûra-n'nûr  
Sübhan'e'l-Melikî'l-Azîzi'l-Kadirî'l-Çâfûr

Yâ Rabb! Salli alâ nûri'l-Hüdâ şemsi'd-düha hayri'l-verâ  
Ve âfâ âlihî ve sahbihî limen bi iktida

Mânevî Yolculuk

# SEYR U SÛLÛK

Ali Ramazan DİNÇ

Abdullah ibn Mes'ud el-Hüzeli (r.a)'nin anlattığına göre, bir adam kendisine: "Sırat-ı müstakîm (doğru yol) nedir?" diye sordu. İbn Mes'ud ona şu cevabı verdi: "Muhammed (aleyhissalatu vesselam) bizi sırat-ı müstakîmin bir başında bıraktı. Bu yolun öbür ucu cennete ulaşmaktır. Bu ana yolun sağında ve solunda başka tali yollar da var. Bunlardan her birinin başında bir kısım insanlar durmuş, oradan geçenleri kendilerine çağırıyorlar. Kim bu dış yollardan birine sülûk ederse, yol onu ateşe götürecektir. Kim de sırat-ı müstakîme sülûk ederse, o da cennet'e ulaşacaktır." İbn Mes'ud bu açıklamayı yaptıktan sonra şu ayeti okudu: İşte bu benim sırat-ı müstakîmimdir, buna uyun. Başka yollara sapmayın, sonra onlar sizi Allah'ın yolundan ayırırlar.." (En'am 152)

